Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети ва Министрлар Советининг органи

«СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ» — ОРГАН ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМИТЕТА КОМПАРТИИ УЗБЕКИСТАНА, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ УЗБЕКСКОЙ ССР

48-ЙИЛ ЧИҚИШИ

№ 43 (13.395).

1966 ФЕВРАЛЬ 20 ЯКШАНБА

Баҳоси 3 тийин.

ТАСС АХБОРОТИ

«КОСМОС-109»

1966 йил 19 февралда Совет Иттифоқида Ернинг навбатдаги сунъий йўлдоши — «Космос-109» учирилди.

Йўлдош ичига ТАСС 1962 йил 16 мартда эълон қилган программага мувофиқ космик фазони тадқиқ қилишни давом эттириш учун мўлжалланган илмий аппаратлар ўрнатилган.

Йўлдош параметрлари қуйидагича бўлган орбитага чиқарилди:

Дастлабки айланиш даври — 89,5 минут;

ер сатҳидан максимал узоқлашуви (апогейида) — 309 километр;

ер сатҳидан минимал узоқлашуви (перигейида) — 209 километр;

орбитанинг оғиши — 65 градус.

Йўлдошда илмий аппаратлардан ташқари 19,995 мегагерц частотада ишлайдиган радиопередатчик; орбита элементларини аниқ ўлчайдиган радиосистема; приборлар ва илмий аппаратларнинг иши тўғрисидаги маълумотларни Ерга бериб турадиган радиотелеметрик система бор.

Йўлдошга ўрнатилган аппаратлар нормал ишлаб турибди.

Координациялаш-ҳисоблаш маркази олинаётган ахборотни қайта ишлаб чиқмоқда.

СОВЕТ ИТТИФОҚИ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ ПЛЕНУМИ ТЎҒРИСИДА

ИНФОРМАЦИОН БИЛДИРИШ

1966 йил 19 февралда КПСС Марказий Комитетининг Пленуми бўлди.

КПСС Марказий Комитетининг Пленуми СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1966—1970 йилларга мўлжалланган беш йиллик плани юзасидан КПСС XXIII съезди Директивалари лойиҳасини муҳокама қилди.

КПСС Марказий Комитетининг Пленуми шу масала юзасидан СССР Министрлар Советининг Раиси ўртоқ А. Н. Косигиннинг ахборотини тинглади.

Музокараларда Украина Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари П. Е. Шелест, Қозоғистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Д. А. Кунаев, КПСС Москва шаҳар комитетининг биринчи секретари Н. Г. Егоричев, КПСС Бошқирдистон область комитетининг биринчи секретари З. Н. Нуриев, Белоруссия ССР Министрлар Советининг раиси Т. Я. Киселев, КПСС Ленинград шаҳар комитетининг биринчи секретари Г. И. Попов, КПСС Ростов область комитетининг биринчи секретари М. С. Соломенцев ўртоқлар сўзга чиқдилар.

Пленумда КПСС Марказий Комитетининг Биринчи секретари ўртоқ Л. И. Брежнев нутқ сўзлади.

Пленум тегишли қарор қабул қилди.

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ ПЛЕНУМИНИНГ 1966 ЙИЛ 19 ФЕВРАЛДА ҚАБУЛ ҚИЛГАН ҚАРОРИ

СССР ХАЛҚ ХЎЖАЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ 1966—1970 ЙИЛЛАРГА МЎЛЖАЛЛАНГАН БЕШ ЙИЛЛИК ПЛАНИ ЮЗАСИДАН КПСС XXIII СЪЕЗДИ ДИРЕКТИВАЛАРИНИНГ ЛОЙИҲАСИ

1. Совет Иттифоқи халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1966—1970 йилларга мўлжалланган беш йиллик плани юзасидан КПСС XXIII съезди Директиваларининг лойиҳаси маъқуллансин.

2. «СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1966—1970 йилларга мўлжалланган беш йиллик плани юзасидан КПСС XXIII съезди Директивалари»нинг КПСС Марказий Комитети лойиҳаси матбуотда эълон қилинсин.

3. «СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1966—1970 йилларга мўлжалланган беш йиллик плани юзасидан КПСС XXIII съезди Директивалари»нинг КПСС Марказий Комитети лойиҳаси партия ташкилотларида, меҳнаткашларнинг йиғилишларида ва матбуотда муҳокама қилинсин.

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ ЛОЙИҲАСИ

СССР ХАЛҚ ХЎЖАЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ 1966—1970 ЙИЛЛАРГА МЎЛЖАЛЛАНГАН БЕШ ЙИЛЛИК ПЛАНИ ЮЗАСИДАН КПСС XXIII СЪЕЗДИНИНГ ДИРЕКТИВАЛАРИ

Совет халқи ленинча бош йўлдан бориб, мамлакатимизда коммунизм қуришнинг КПСС Программасида қўйилган тарихий вазифаларини ҳал қилмоқда.

Етти йиллик планни бажариш давомида совет халқи хўжалик ва маданий қурилишда, фан ва техникани ривожлантиришда катта-катта муваффақиятларга эришди. Коммунизмнинг моддий-техника базасини вужудга келтиришга янги ҳисса қўшилди; Ватанимизнинг иқтисодий қудрати ва мудофаа қобилияти ўсди; совет кишиларининг турмуш даражаси ошди.

Ўтган етти йиллик мобайнида Совет Иттифоқининг жаҳон миқёсдаги позицияси мустаҳкамланди, энг муҳим халқаро масалаларни ва, аввало, янги жаҳон урушининг олдини олиш проблемасини ҳал этиш йўлида Совет Иттифоқи ўтказиб келаётган сиёсатнинг таъсири кучайди. Бизнинг муваффақиятларимиз социалистик тузумнинг жуда катта имкониятларини, унинг капитализмга қараганда тубдан устун эканлигини намойиш қилиб кўрсатмоқда, жаҳон социалистик ҳамдўстлигини мустаҳкамлашга, халқаро ишчилар ва коммунистик ҳаракатни, пролетар интернационализмини ривожлантиришга, халқларнинг миллий озодлик курашини кенгайтиришга кўмаклашмоқда.

КПСС Марказий Комитети октябрь (1964 йил) Пленумининг ва шундан кейинги Пленумларининг қарорлари жамиятимизнинг коммунизм йўлидан олға боришн учун жуда катта аҳамиятга эгадир. Мамлакатнинг сиёсий, иқтисодий ва маданий ҳаётига раҳбарликни такомиллаштириш юзасидан кўрилган чоралар социалистик жамиятимизнинг ривожланишида янги даврни очиб берди.

Партия Марказий Комитети Пленумларининг қишлоқ хўжалигини ривожлантириш, саноатни бошқаришни яхшилаш, планлаштиришни такомиллаштириш ва ишлаб чиқаришни иқтисодий рағбатлантиришни кучайтириш юзасидан қабул қилган қарорлари кейинги йиллар учун хўжалик қурилишининг асосий йўналишлари ва методларини белгилаб беради.

Партия Марказий Комитети билан Совет ҳукумати ўтказаётган иқтисодий сиёсат халқнинг туб манфаатларини ифода этмоқда, социалистик хўжаликни юритишнинг ленинча принципларига батамом мос бўлиб тушмоқда, ишлаб чиқарувчи кучларни ривожлантиришнинг эришилган даражасига асосланмоқда, жамиятимиздаги иқтисодий муносабатларни илмий анализ қилишга таянмоқда. Партия совет кишилари турмушини янада яхшилашни ўзининг энг муҳим вазифаси деб ҳисоблайди.

СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1966—1970 йилларга мўлжалланган плани коммунизмнинг моддий-техника базасини вужудга келтиришда, совет халқининг фаровонлигини ошириш суръатларини тезлаштиришда янги муҳим босқич бўлади. Совет Иттифоқи ана шу планни бажариш натижасида капитализм билан иқтисодий мусобақада тағин ҳам юксакроқ марраларга эришади, бу эса жаҳон революцион процессининг кучайишига катта таъсир ўтказади.

I. СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1959—1965 йиллардаги асосий якунлари

Ўтган етти йилликнинг энг муҳим якуни шу бўлдики, Совет Иттифоқининг иқтисодий потенциали анча кўпайди, халқ фаровонлиги ва маданияти ўсди, мамлакатнинг мудофаа қувват мустаҳкамланди.

1959—1965 йилларда асосий ишлаб чиқариш фондлари 1,9 баравар кўпайди. Истеъмол ва жамғариш учун фодаланилган миллий даромад 1965 йилда 1958 йилги даражадан 53 процент ошиб кетди. Янги табиий ресурслар топилиб, хўжалик оборотига солинди. Аҳолининг маълумот даражаси ва кадрларнинг профессионал-техника малакаси ошди.

Саноат ишлаб чиқаришининг ҳажми етти йил мобайнида мўлжалланган 80 процент ўрнига 84 процент кўпайди. 5,5 мингга яқин янги йирик саноат корхоналари ишга туширилди. Саноатда меҳнатнинг электр қуввати билан таъминланиши 1,6 баравар ошди.

Космик фазони тадқиқ қилишда, ядро физикаси, математика, электроника, радиотехника, металлургия, ракета техникаси, самолётсозлик соҳаларида ҳамда фан ва техниканинг бошқа бир қанча соҳаларида Совет Иттифоқи олдинги позицияларни эгаллаб турибди.

Техника тараққиётини ва ижтимоий ишлаб чиқаришнинг самарадорлигини оширишни таъминловчи саноат тармоқлари илдам ривожланиб борди. Электр энергия ишлаб чиқариш 2,2 баравар, машинасозлик ва металл ишлаш маҳсулотларини ишлаб чиқариш 2,4 баравар, химия саноати маҳсулоти қарийб 2,5 баравар, нефть саноати маҳсулотини ишлаб чиқариш 2,2 баравар, газ қазиб ва ишлаб чиқариш 4,3 баравар кўпайди. Ёқилғи балансида нефть билан газнинг ҳиссаси кўпайиб, 32 процентдан 52 процентга етди. Пўлат эритиш 91 миллион тоннага етди, бу эса 1958 йилдагидан қарийб 1,7 баравар кўп.

Транспортни техника жиҳатдан реконструкция қилиш соҳасида катта иш қилинди. Темир йўлларнинг жамики юк оборотида электровозлар ва тепловозларнинг ҳиссаси 1958 йилдаги 26,4 процентдан 1965 йилда 85 процентга етди. Денгиз ва дарё флоти анча кўпайтирилди ва замонавий кемалар билан таъминланди. Денгиз флотининг ҳажми 2,5 баравар ошди. Нефть ва газ магистрал қувурларининг узунлиги 2,7 баравар кўпайди.

Етти йиллик мобайнида саноатдан орқада қолиб келган қишлоқ хўжалигини ривожлантириш соҳасида КПСС Марказий Комитети март 1965 йил Пленумининг қарорлари асосида муҳим чоралар амалга оширилмоқда. Бу чоралар қишлоқ хўжалигидаги ишларнинг аҳволига самарали таъсир ўтказмоқда, колхозчиларнинг ва совхоз ходимларининг ўз меҳнатлари натижаларидан манфаатдорликларини оширди. Доннинг ялпи ҳосили об-ҳаво шароитининг мураккаблиги сабабли 1964 йилдагидан камроқ олинган бўлса ҳам, лекин қишлоқ хўжалиги ялпи маҳсулотининг 1965 йилдаги умумий ҳажми ўтган йиллардаги энг юқори даражадан ошиб кетди.

Барча иттифоқдош республикаларнинг экономикаси муваффақиятли ривожланиб борди.

Миллий даромад ўсиб борганлиги асосида меҳнаткашларнинг реал даромадлари кўпайди. Ишчи ва хизматчилар иш ҳақининг минимал миқдори, шунингдек кам ҳақ олаётган ва ўртача ҳақ олаётган ходимларнинг тариф ставкалари ва окладлари оширилди. Иш ҳақидан олинадиган солиқлар ишчи ва хизматчиларнинг анча қисми учун бекор қилинди ёки камайтирилди. Колхозчилар учун пенсиялар белгиланди. Пенсионерларнинг бир қанча категорияларига тўланаётган пенсияларнинг минимал миқдори оширилди. Улуғ Ватан уруши инвалидларига берилаётган имтиёзлар кўпайтирилди. Аҳолига ижтимоий истеъмол фондларидан берилаётган тўловлар ва имтиёзлар 74 процент кўпайтирилди.

Ижтимоий ишлаб чиқариш ўсганлиги ва аҳолига маданий-маиший хизмат кўрсатиш соҳалари кенгайтирилганлиги натижасида ишчи ва хизматчилар 21 миллион киши миқдорида кўпайди. Етти соатлик иш куни, ходимларнинг баъзи категориялари учун эса олти соатлик иш куни жорий қилинди.

Саноат ва озиқ-овқат молларининг истеъмол қилиниши кўпайди. Чакана товар оборотининг ҳажми 60 процент ошди. Озиқ-овқат молларини сотиш, шунингдек, узоқ муддат фойдаланиладиган саноат молларини — телевизорлар, мебеллар, холодильниклар, кир ювиш машиналари ва бошқа молларни сотиш анча кўпайтирилди.

Уй-жой қурилиши кенг авж олиб кетди. Етти йил мобайнида умумий саҳни 556 миллион квадрат метрли, яъни 1952—1958 йиллардагига қараганда 1,9 баравар кўп ва Совет ҳокимиятининг бутун йиллари давомида 1958 йилгача қурилган уй-жойларга деярли тенг келадиган миқдорда янги уйлар фойдаланишга топширилди. Кейинги 10 йил мобайнида бутун аҳолининг тахминан ярмиси янги квартиралар олди, ёки ўзининг уй-жой шароитини яхшилади. Мактабгача тарбия муассасаларини кўпайтириш топшириғи ошириб бажарилди.

Ишлаб чиқариш новаторлари-ихтирочилари ва рационализаторларнинг активлиги анча ошди. Улар етти йиллик мобайнида халқ хўжалигининг ўн миллиард сўмдан кўпроқ маблағини тежаб қолдилар.

Ижтимоий тузумимизнинг объектив имкониятларидан тағин ҳам тўлиқроқ фойдаланилганида эди, мамлакат халқ хўжалигининг ютуқлари янада катта ва кўпроқ бўлур эди. Етти йиллик планни бажариш давомида экономиканинг айрим тармоқларини ривожлантиришдаги жиддий камчиликлар аён бўлиб қолди. Қишлоқ хўжалик маҳсулотини етиштириш соҳасида етти йиллик топшириқлари бажарилмай қолди, бу эса, мамлакат экономикасининг ривожланишига таъсир этмаслиги мумкин эмас эди. Оғир саноат маҳсулотининг баъзи турларини ишлаб чиқариш плани бажарилмади. Янги қувватларни ўзлаштириш секин борди, бир қанча корхоналарда ускуналардан яхши фойдаланилмади, иш вақти нобудгарчилиги ҳали ҳам кўп. Меҳнат унумдорлигини ошириш суръатлари етарли эмас. Кўпгина корхоналар техникавий қолоқ ва паст сифатли маҳсулот чиқармоқда. Фан ва техника муваффақиятлари халқ хўжалигига суст жорий қилинмоқда.

Халқ хўжалигини ривожлантиришдаги камчиликларга кўп жиҳатдан шу нарса сабаб бўлдики, ишлаб чиқаришнинг кескин равишда ўсиб кетган миқёслари билан яқин вақтгача амалда бўлиб келган планлаштириш, хўжаликни бошқариш методлари, моддий рағбатлантириш системаси кейинги вақтларда бир-бирига мос келмай қолди. Корхоналарнинг ташаббускорлигига йўл очиб берилмади, уларнинг ҳуқуқлари чеклаб қўйилган ва масъулият пасайиб кетган эди. Корхоналар ўртасидаги хўжалик ҳисоби муносабатлари кўпинча расмий тусда бўлиб келди. Хўжаликни планлаштиришда ва унга раҳбарлик қилишда объектив иқтисодий қонунларнинг таъсирига етарли аҳамият берилмади, субъективизм кўринишлари, айрим тармоқларни ривожлантиришдаги пропорциялар ўзбошимчалик билан ўзгартира берилганлиги, хўжаликка доир бир қанча қарорлар иқтисодий жиҳатдан тузук асосланмаганлиги салбий роль ўйнади.

Етти йилликнинг охирги йиллари халқаро кескинлик кучайган пайтга тўғри келди, чунки Америка империализми жаҳоннинг турли районларида ҳарбий агрессия бошлаб, халқаро кескинликни кучайтириб юборди. Бу эса мамлакат мудофаа қобилиятини таъминлашга қўшимча маблағлар ажратишни талаб қилди.

Халқ хўжалигини ривожлантиришдаги камчиликларни янги беш йилликда тугатиш, социализмнинг афзалликларидан тўлиқроқ фойдаланиш зарур.

II. СССР халқ хўжалигини 1966—1970 йилларда ривожлантиришнинг асосий вазифалари

Янги беш йиллик план жамиятимизнинг коммунистик қурилиш йўлидан анча олдинга силжишини, моддий-техника базасининг янада ривожлантирилишини, мамлакатнинг иқтисодий ва мудофаа қувватини янада мустаҳкамлашни таъминлаши лозим. Фан ва техника муваффақиятларидан ҳар томонлама фойдаланиш, бутун ижтимоий ишлаб чиқаришни индустриал ривожлантириш, унинг самарадорлигини ва меҳнат унумдорлигини ошириш асосида саноатни янада анча ўстиришни таъминлашни, қишлоқ хўжалигини доимий тез суръатлар билан ривожлантиришни ва шу туфайли халқ турмуш даражасини анча юксалтиришга, барча совет кишиларининг моддий ва маданий эҳтиёжларини тағин ҳам тўлиқ қондиришга эришишни партия беш йилликнинг асосий иқтисодий вазифаси деб билади.

Беш йиллик план топшириқлари социалистик жамиятнинг илмий жиҳатдан асосланган эҳтиёжлари негизига, ишлаб чиқариш ресурслари ва резервларини объектив баҳолашга қурилиши, халқ хўжалигини энг самарали ривожлантириш йўлларини белгилаб бериши лозим.

Беш йиллик планни бажариш партия, совет, касаба союз ва хўжалик органларидан халқ хўжалигига марказлаштирилган тарзда планли раҳбарликни мустаҳкамлаш ва такомиллаштириш билан бирга, бошқаришнинг демократик асосларини бутун чоралар билан ривожлантириш соҳасида партия қўйган вазифаларни изчиллик билан ҳал қилиб боришларини талаб этади. КПСС Марказий Комитетининг март ва сентябрь (1965 йил) Пленумлари қарорларида кўзда тутилган хўжалик тадбирларини тўла равишда амалга ошириш зарур. Хўжалик қурилишининг ва экономикага раҳбарлик қилишнинг кейинги йилларда партия ишлаб чиққан методлари янада ривожлантирилиши лозим.

СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1966—1970 йилларга мўлжалланган плани тузилаётган вақтда:

Миллий даромадни 38—41 процент кўпайтириш.

Аҳоли жон бошига ҳисоблаганда реал даромадларни тахминан 1,3 баравар кўпайтиришни таъминлаш. Меҳнатга тўланаётган ҳақни ўстириб боришни халқ фаровонлигини оширишнинг асосий йўли деб ҳисоблаб, ишчи ва хизматчиларнинг иш ҳақини ва колхозчиларнинг даромадларини ошириш.

Шаҳар билан қишлоқ ўртасидаги социал-иқтисодий ва маданий-маиший тафовутларни йўқота бориб, **қишлоқ ва шаҳар аҳолисининг турмуш даражасини бир-бирига яқинлаштириш тадбирларини кўзда тутиш;** ишчилар синфи билан деҳқонлар иттифоқини, бутун совет халқининг бирлигини тағин ҳам кўпроқ мустаҳкамлаш.

Ақлий меҳнат билан жисмоний меҳнат ўртасидаги муҳим тафовутларни камайтира бориб, **халқнинг умумий маълумот ва маданий-техникавий савиясини янада оширишга эришиш.**

Мамлакатнинг ҳамма районларида **меҳнат ресурсларидан рационал фойдаланишни,** умумий таълим мактабларини тамомлаб чиқаётган ёшларни ва ўсмирларни ишлаб чиқаришга ёки ўқишга тортишни **таъминлаш;** қишлоқда ишчи кучидан бутун йил давомида яхшироқ фойдаланиш.

Барча совет республикаларининг экономикасини ҳар томонлама ривожлантириб бориш. Ишлаб чиқаришни жойлаштиришда бутун халқ хўжалигининг манфаатларини республикаларнинг манфаатлари билан тўғри қўшиб олиб бориш зарур, деб ҳисоблансин.

Мазкур иқтисодий ва социал-сиёсий вазифаларга эришмоқ учун қуйидагилар амалга оширилиши зарур:

1. Саноат маҳсулотининг ҳажми беш йил мобайнида тахминан 1,5 баравар кўпайтирилсин.

Оғир индустрияни ривожлантириб бориш, айниқса илмий-техника тараққиётини белгилаб берувчи тармоқларни ривожлантириб бориш асосида қишлоқ хўжалигини, истеъмол буюмлари ишлаб чиқарувчи саноат тармоқларини, қурилиш, транспорт, алоқа корхоналарини техника жиҳатдан янада қайта қуроллантириш таъминлансин.

Ишлаб чиқариш воситаларидан тағин ҳам интенсивроқ фойдаланишга эришилсин; қишлоқ хўжалиги учун, истеъмол буюмлари ишлаб чиқарувчи тармоқлар учун ва аҳолига маданий-маиший хизмат кўрсатувчи соҳалар учун мўлжалланган ускуналар ва материалларнинг ҳиссаси оширилсин.

Истеъмол буюмлари ишлаб чиқаришни жадал ўстириш таъминлансин ва қишлоқ хўжалигини ривожлантириш суръатлари саноатни ўстириш суръатларига, ишлаб чиқариш воситаларини ишлаб чиқариш суръатларини истеъмол буюмларини ишлаб чиқариш суръатларига яқинлаштирилсин.

Маҳсулотларга бўлган эҳтиёжни тўлароқ қондириш манфаатларини кўзлаб, маҳсулотларни реализация қилишни бутун чоралар билан жадаллаштириш таъминлансин.

2. Қишлоқ хўжалик маҳсулоти етиштириш ҳажми анча кўпайтирилсин.

Қишлоқ хўжалигини моддий-техника жиҳатидан таъминлаш кучайтирилсин, колхоз ва совхоз ходимларининг ишлаб чиқаришни ўстиришдан моддий манфаатдорлиги оширилсин, қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини интенсивлаш изчиллик билан амалга оширилсин ва унинг самарадорлиги кучайтирилсин.

Ҳосилдорликни ошириш негизида дон ва бошқа деҳқончилик маҳсулотлари етиштиришни муттасил кўпайтириб бориш, чорвачилик маҳсулотлари етиштиришни кўпайтириш таъминлансин.

3. Техникани тараққий эттириш, меҳнат ва ишлаб чиқаришни ташкил этишни такомиллаштириш, ишлаб чиқариш фондларидан ва капитал маблағлардан фойдаланишни яхшилаш, маҳсулот сифатини яхшилаш, қаттиқ иқтисодий тежашни амалга ошириш асосида ишлаб чиқаришнинг самарадорлиги оширилсин.

Шу мақсадда янги беш йиллик планда қуйидагилар кўзда тутилсин:

— **меҳнат унумдорлигини ўстиришни жадаллаштириш.** Беш йил мобайнида меҳнатнинг электр қуввати билан таъминланиши саноатда 1,5 баравар, қишлоқ хўжалигида тахминан 3 баравар кўпайтирилсин. Ишлаб чиқаришни комплекс механизациялаш ва автоматлаштириш тўхтовсиз давом эттирилсин; меҳнатни илмий ташкил этиш методларидан кенг фойдаланилсин;

— **техникавий янги, тағин ҳам такомиллашган маҳсулот ишлаб чиқаришни систематик ўзлаштириб бориш,** халқ хўжалигининг ҳамма тармоқлари **ишлаб чиқараётган буюмлар сифатини ошириш;**

— **ишлаб чиқаришнинг ҳамма тармоқларини** изчил равишда **интенсивлаштириб бориш,** ишлаб чиқариш фондларининг ҳар сўмига ҳисоблаганда, ишлаб чиқарилаётган маҳсулотни кўпайтириб бориш, рентабеллик даражасини ошириш;

— **капитал қурилиш** ишларини тубдан яхшилаш, қурилиш муддатларини ҳамда қувватларни ва асосий фондларни ишга тушириш муддатларини анча қисқартириш, сарфланадиган капитал маблағлар салмоғини камайтириш;

— **ишлаб чиқарувчи кучларни** тағин ҳам рационал жойлаштириш, энг перспектив табиий ресурсларни хўжалик оборотига тортиш.

Ишлаб чиқаришнинг самарадорлигини ошириш манфаатларини кўзлаб, **социалистик халқаро меҳнат тақсимотининг** ва ташқи савдонинг афзалликларидан ва ташқи савдодан кенгроқ фойдаланиш.

4. Илмий тадқиқотларни кенг ривожлантириш ва бу тадқиқотларнинг натижаларидан ишлаб чиқаришда тез фойдаланиш ва ихтироларни жорий қилиш асосида илмий-техника тараққиётини тезлаштириш.

Беш йиллик планда қуйидагилар кўзда тутилсин:

— фан ва техниканинг турли тармоқларида математика методларини кенг қўлланишни таъминловчи назарий ва амалий математика соҳасида тадқиқотларни ривожлантириш;

— фан ва техниканинг турли тармоқларида ядро физикаси методларидан кенг фойдаланиш, бошқариладиган термоядро синтези проблемаларини ишлаб чиқишни давом эттириш, янги конструкцион ва бошқа материаллар яратиш мақсадида ядро физикасига ва қаттиқ жисмлар физикасига доир тадқиқотларни ривожлантириш;

— космик фазони ўрганишни ва қўлга киритилган натижалардан радиоалоқани, радионавигацияни ва телевидениени, метеорология хизматини такомиллаштирмоқ ва бошқа амалий мақсадлар учун фойдаланишни давом эттириш;

— табиий ресурслардан яхшироқ фойдаланиш учун ер қобиғини ва фойдали қазилмалар чиқадиган конларнинг жойланиш қонуниятларини ўрганишга доир илмий ишларни кенгайтириш;

— янги, иқтисодий манфаатли химиявий процесслар яратиш ҳамда самарадор моддалар ва материаллар ҳосил қилиш учун химия соҳасидаги тадқиқотларни ривожлантириб бориш;

— чорва молларнинг янги, сермаҳсул зотларини ва ўсимликларнинг серҳосил навларини яратиш мақсадида жонли материя ичида ўтаётган процессларни, микроорганизмлар, ўсимликлар ва ҳайвонлар селекциясининг генетик қонуниятларини ўрганишни; ирсий касалликлар генетикаси проблемаларини ишлаб чиқишни давом эттириш;

— ижтимоий фанларни янада ривожлантириш. Иқтисодий фанлар соҳасида — социализмнинг иқтисодий қонунларини чуқур ўрганиш ва бу иқтисодий қонунлардан фойдаланиш негизида халқ хўжалигига планли раҳбарлик қилиш назариясини ишлаб чиқишни давом эттиришга, ижтимоий ишлаб чиқаришнинг самарадорлигини ошириш, ишлаб чиқаришни ривожлантиришда иқтисодий стимулларни қўллаш йўлларини ва методларини белгилаб беришга асосий эътибор берилсин;

— илмий тадқиқотларнинг самарадорлигини анча ошириш ва шу тадқиқотларнинг натижаларини ишлаб чиқаришга жорий қилишни тезлаштириш. Шу мақсадда илмий кучлар ва моддий ресурслар фан ва техниканинг энг кўп иқтисодий самара берадиган асосий проблемаларини ҳал қилишга сафарбар қилинсин, илмий тадқиқот, лойиҳалаш-конструкторлик ташкилотлари ва корхоналарининг тажриба-ишлаб чиқариш базаси мустаҳкамлансин, улар энг янги илмий ва лаборатория ускуналари билан таъминлансин.

5. Планлаштиришни, ишлаб чиқаришни иқтисодий рағбатлантиришни такомиллаштириш, корхоналарнинг ташаббускорлигини ва хўжаликни юритишдаги мустақиллигини кенгайтириш, меҳнаткашларнинг ўз меҳнатлари натижаларидан моддий манфаатдорлигини ошириш тўғрисида партия қарорларини оғишмай амалга ошириб бориш асосида мамлакат экономикасига раҳбарлик қилиш яхшилансин. Марказлаштирилган планли раҳбарликнинг саноат корхоналарининг хўжалик ташаббускорлигини ва мустақиллигини ривожлантириш билан тўғри қўшиб олиб бориш таъминлансин.

Шу мақсадда:

(Давоми иккинчи бетда).

СССР ХАЛҚ ХЎЖАЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ 1966—1970 ЙИЛЛАРГА МЎЛЖАЛЛАНГАН БЕШ ЙИЛЛИК ПЛАНИ ЮЗАСИДАН КПСС XXIII СЪЕЗДИНИНГ ДИРЕКТИВАЛАРИ

(Боши 1-бетда).

— хўжаликка марказлаштирилган планли раҳбарлик қилишда асосий эътибор биринчи навбатда асосий халқ хўжалик пропорцияларини такомиллаштиришга, ишлаб чиқаришни жойлаштиришни яхшилашга ва ихтисослаштиришга, хўжаликни комплекс ривожлантиришга, энг муҳим турларини ишлаб чиқариш ва етказиб бериш суръатларини оширишга; техника тараққиёти, капитал маблағлар сарфлаш, меҳнатга ҳақ тўлаш, баҳо, фойда, молия ва кредит соҳаларида давлатнинг ягона сиёсатини ўтказиб боришга; ишлаб чиқариш фондларидан, меҳнат, материал ва табиий ресурслардан самарали фойдаланишни иқтисодий контроль қилиб туришга қаратилсин.

Материал-техника билан таъминлаш системасини кескин равишда яхшилаш ҳамда ускуналарни, материалларни ва ярим фабрикатларни улгуржи савдо йўли билан планли таъминлашга аста-секин ўтиш тайёргарлигини кўриш зарур.

Ишлаб чиқаришни бошқариш методлари такомиллаштириб борилсин ҳамда фабрикалар, заводлар, қурилишлар, колхозлар, совхозлар ва бошқа корхоналарда [illegible] даражаси оширилсин. Бунинг учун хўжалик ҳисобининг ленинча принципларини [illegible] корхоналарнинг ҳуқуқларини ва хўжалик ишидаги мустақиллигини [illegible]

[illegible] Социалистик мусобақа бутун чоралар билан ривожлантириб борилсин ва маънавий стимулларнинг аҳамияти оширилсин.

Бошқаришнинг демократик асосларини кенгайтира бориш, корхоналарни бошқаришда ишлаб чиқариш коллективларининг ролини ошира бориш билан бирга, ҳар бир ходимни меҳнатга коммунистик муносабатда бўладиган, халқ мулкини тежаб-тергашга интиладиган қилиб тарбиялаш, ишлаб чиқариш ва давлат интизомини мустаҳкамлаб бориш зарур.

Халқ хўжалигини ривожлантиришнинг ҳозирги вақтдаги шарт-шароити ва вазифалари раҳбар кадрлар олдига янги талаблар қўймоқда, улардан иқтисодий раҳбарлик методларини эгаллаб олишни, расмий маъмуриятчиликка қарши кураш олиб боришни, бошқарув фанининг энг янги маълумотларидан фойдаланишни, энг янги ҳисоблаш техникасини қўлланишни, бошқарув аппаратини қисқартиришга эришишни талаб қилмоқда.

Хўжаликни социалистик юритиш принципларига қатъий ва изчил риоя қилинсин, корхоналарнинг хўжалик ва молиявий фаолиятини асоссиз чеклаб қўйишларга йўл қўйилмасин.

Беш йиллик план Совет Иттифоқининг мудофаа қувватини янада ўстиришни таъминлаши лозим, бу эса империалистик агрессия хавфидан совет халқини, бутун социалистик ҳамдўстликни тағин ҳам маҳкамроқ муҳофаза қилишга, бутун дунёдаги тинчликсевар ва озодлик йўлида курашувчи кучлар позициясини мустаҳкамлашга имкон беради.

Тинчликсевар ташқи сиёсатни изчил равишда ўтказа бориш ва қуролсизланиш тўғрисидаги таклифларнинг амалга оширилишига эришиш билан бирга, Қуролли Кучларимизнинг ҳарбий техниканинг энг замонавий турларига эга бўлишлари тўғрисида ҳамиша ғамхўрлик қилиб туриш зарур. Совет Иттифоқининг мудофаа қудратини ўстириш — тинчликни ва халқлар хавфсизлигини ҳимоя қилишнинг зарур шартидир.

* * *

Ишлаб чиқарувчи кучларни ривожлантиришда эришилган даражага асосланиб ҳамда навбатдаги беш йилликка мўлжалланган асосий иқтисодий ва социал-сиёсий вазифаларга амал қилиб, саноатга, қишлоқ хўжалигига, транспорт ва алоқага, капитал қурилишга, халқ турмуши даражасини оширишга, ишлаб чиқарувчи кучларни жойлаштиришга ва иттифоқдош республикаларнинг хўжалигини ривожлантиришга, Совет Иттифоқининг ташқи иқтисодий алоқаларига доир қуйидаги топшириқлар белгилансин.

III. Саноат

Янги беш йилликда саноатнинг асосий вазифалари — ишлаб чиқаришнинг самарадорлигини, унинг техникавий даражасини оширишдан, структурасини яхшилашдан, техника жиҳатидан янги бўлган маҳсулотни системали равишда тез жорий этишдан, сифатини оширишдан иборат, токи халқ хўжалигининг барча тармоқлари ишлаб чиқаришнинг тағин ҳам мукаммалроқ воситалари билан — серунум машиналар, асбоб ускуналар ва приборлар, юқори сифатли хомашё ва материаллар билан, аҳоли эса — совет кишиларининг ўсиб бораётган эҳтиёжларини қондирувчи турли-туман моллар билан тўлароқ таъмин этилсин.

1. Беш йиллик мобайнида саноат ишлаб чиқариши ҳажми 47—50 процент, шу жумладан ишлаб чиқариш воситалари ишлаб чиқарувчи тармоқларнинг маҳсулоти («А» группа) 49—52 процент ва истеъмол буюмлари ишлаб чиқарувчи тармоқларнинг маҳсулоти («Б» группа) 43-46 процент кўпайтирилсин.

2. Оғир саноатни ривожлантириш негизида **саноат ишлаб чиқаришининг структураси такомиллаштирилсин.**

Энергетика, машинасозлик, химия саноати, металлургияни устун даражада ривожлантириш, тармоқлар ичидаги пропорцияларни яхшилаш, ишлаб чиқаришнинг жамият **эҳтиёжларини энг кам харажат қилган ҳолда таъминлаш** имконини берувчи иқтисодий жиҳатдан энг манфаатли турлари ҳиссасини ошириш кўзда тутилсин.

КПСС Марказий Комитети март (1965 йил) Пленумининг қарорига мувофиқ қишлоқ хўжалигининг техника базасини ривожлантириш таъмин этилсин. Қишлоқ хўжалигига механизация воситалари, минерал ўғитлар ва ўсимликларни ҳимоя қилишнинг химиявий воситаларини етказиб бериш анча кўпайтирилсин.

Енгил саноат ва озиқ-овқат саноатини ривожлантириш жадаллаштирилсин, шунингдек оғир саноат корхоналарида аҳоли учун керакли моллар ишлаб чиқариш анча кенгайтирилсин.

3. Техника жиҳатидан илғор, сифат жиҳатидан юксак кўрсаткичли маҳсулотларни ишлаб чиқариш кўзда тутилсин. Машиналарнинг, приборлар ва асбоб-ускуналарнинг унумдорлиги, тежамкорлиги, пишиқ ва пухталиги ҳамда хизмат қилиш муддати кўпайтирилсин, двигателларнинг моторесурси оширилсин, қувват бирлиги ҳисобида машиналар вазни камайтирилсин. Материаллар ва хом ашёнинг сифати оширилсин. Халқ истеъмоли молларининг турлари кўпайтирилсин ва сифати яхшилансин.

Давлат стандартлари техника тараққиёти талабларига мослаштириб олинсин ва маҳсулот сифатини яхшилашда давлат стандартларининг роли оширилсин.

Халқаро техника ҳамкорлиги ривожлантирилиб, чет эл мамлакатларининг илғор илмий ва техникавий муваффақиятларидан ҳар томонлама фойдаланилсин.

4. Юксак самарали технология процесслари — физик-химиявий, электр-физикавий, электрон ва бошқа процесслар **ишлаб чиқилсин ва жорий этилсин.** Ишлаб турган асбоб-ускуналар кенг кўламда модернизация қилинсин.

5. Асосий ишлаб чиқариш фондларининг ҳар сўми ҳисобига маҳсулот чиқаришни кўпайтиришга, рентабеллик даражасини оширишга эришиш мақсадида **асбоб-ускуналардан фойдаланиш анча яхшилансин** ва уларнинг унумдорлиги оширилсин.

Ишлаб турган корхоналардаги танг жойларни тугатиш, ишлаб чиқариш процессларини жадаллаштириш, технологияни такомиллаштириш, сменалар коэффициентини кўпайтириш ва асбоб-ускуналарнинг бекор туришини йўқотиш йўли билан маҳсулот ишлаб чиқариш узлуксиз кўпайтириб борилсин.

Индустриал методларни тағин ҳам кенгроқ жорий этиш ва ремонт корхоналарининг ихтисослаштирилган қувватларини бутун чоралар билан ривожлантириш орқали асбоб-ускуналарни капитал ремонт қилиш сифатини янада ошириш ва таннархини камайтириш таъмин этилсин.

6. Тармоқлараро кооперацияни ривожлантира бориб, айниқса машинасозликдаги корхоналарни **ихтисослаштириш ва кооперативлаштириш даражаси оширилсин;** узел ва деталлар ишлаб чиқарувчи ихтисослаштирилган корхоналар барпо этилиб, узел ва деталларни унификация қилиш ва стандартлаштириш кенг кўламда жорий этилсин. Ишлаб чиқаришни комбинациялаштиришнинг хом ашё ресурсларидан энг яхши тарзда фойдаланишни таъминлайдиган ва иқтисодий жиҳатдан мақсадга мувофиқ формалари ривожлантирилсин.

7. Хом ашё, материаллар ва ёқилғидан фойдаланиш яхшилансин. Машинасозлик ва металл ишлашда қора металлар прокатини ишлатиш салмоғи 20-25 процент камайтирилсин. Прокат ишлаб чиқаришда пўлат ишлатишнинг салмоғи камайтирилсин. Рангли металлар ўрнига арзонроқ материаллар ва биметаллар ишлатиш кенгайтирилсин. Беш йиллик мобайнида саноатда ёқилғи ишлатиш нормаси камида 8-10 процент, шу жумладан электр энергия ҳосил қилишда 11-14 процент пасайтирилсин, электр энергия ишлатиш нормаси эса 6-8 процент камайтирилсин. Хом ашёдан кўпроқ тайёр маҳсулот ишлаб чиқарилсин. Иккиламчи ёқилғи энергетика ресурсларидан, иккиламчи материаллар ва хом ашёдан тўлароқ фойдаланилсин.

Юксак даражада механизациялаштирилган ихтисослаштирилган ва универсал базалар билан омборларнинг рационал шохобчасини барпо этиш кўзда тутилсин.

8. Техникани тараққий эттириш, меҳнатни ташкил этишни такомиллаштириш ва меҳнат шароитларини яхшилаш, саноатни иқтисодий рағбатлантиришни ва меҳнаткашларни моддий мукофотлашни кучайтириш негизида **беш йиллик мобайнида саноатда меҳнат унумдорлиги 33-35 процент оширилсин.** Маҳсулот таннархи камайтирилсин, барча корхоналарнинг рентабел ишлашига эришилсин. Беш йилликнинг охиригача саноатда фойда олиш икки баравардан зиёд кўпайтирилсин.

9. Саноат маҳсулотининг энг муҳим турларини ишлаб чиқариш ҳажми 1970 йил учун қуйидаги миқдорларда белгилансин:

	1965 йил.	1970 йил.
Электр энергия (миллиард киловатт соат).	507	840— 850
Нефть (миллион тонна)	243	345— 355
Газ (миллиард кубометр)	129,2	225— 240
Кўмир (миллион тонна)	578	665— 675
Чўян (миллион тонна)	66,2	94— 97
Пўлат (миллион тонна)	91	124— 129
Прокат (миллион тонна)	70,9	95— 99
Пўлат қувурлар (миллион тонна)	9	14— 15
Минерал ўғитлар (шартли бирликларда, миллион тонна)	31,3	62— 65
Пластмассалар ва синтетик смолалар (минг тонна)	821	2.100—2.300
Химиявий толалар (минг тонна)	407	780— 830
Автомобиль ва мотоцикл покришкалари (миллион дона)	26,4	38— 40
Буғ, газ ва гидравлик турбиналар (миллион киловатт)	14,6	22— 24
Прокат асбоб-ускуналари (минг тонна)	111	190— 210
Магистрал тепловозлар (секция)	1.485	1.500—1.600
Химия асбоб-ускуналари (миллион сўмлик)	384	780— 830
Нефть аппаратлари (минг тонна)	140	210— 240
Металл қирқиш станоклари (минг дона)	185	220— 230
Темирчилик пресс машиналари (минг дона)	34,4	50— 52
Автомобиллар (минг дона)	616,4	1.360—1.510
Шу жумладан:		
юк автомобиллари	379,6	600— 650
енгил автомобиллар	201,2	700— 800
Тракторлар (минг дона)	355	600— 625
Қишлоқ хўжалик машиналари (миллион сўмлик)	1.446	2.500
Тўқимачилик саноати учун технология асбоб-ускуналари ва запас қисмлар (миллион сўмлик)	251	450— 480
Озиқ-овқат саноати учун технология асбоб-ускуналари ва запас қисмлар (миллион сўмлик)	243	340— 370
Приборлар, автоматлаштириш воситалари ва уларга керакли запас қисмлар (миллион сўмлик)	2.078	3.570—3.670
Ёғоч ташиб олиш (ёғоч тайёрловчи майда хўжаликлар ташиб олган ёғоч бу ҳисобга кирмайди; миллион кубметр)	337	350— 365
Целлюлоза (миллион тонна)	3,2	8,4— 9
Қоғоз (миллион тонна)	3,23	5— 5,3
Картон (миллион тонна)	1,45	4,2— 4,5
Цемент (миллион тонна)	72,4	100— 105
Газламалар (миллиард квадрат метр)	7,5	9,5— 9,8
Ички ва устки трикотаж (миллион дона)	907	1.650—1.750
Чарм пойафзал (миллион жуфт)	486	610— 630
Гўшт (давлат ресурслари хом ашёсидан, миллион тонна)	4,8	5,9— 6,2
Балиқ, кит, денгиз ҳайвонлари овлаш ва денгиз маҳсулотлари олиш (миллион тонна)	5,8	8,5— 9
Қаймоғи олинмаган сут маҳсулоти (давлат ресурслари хом ашёсидан, миллион тонна)	11,5	16— 17
Мол ёғи (давлат ресурслари хом ашёсидан, минг тонна)	1.066	1.160
Пишлоқ ва ёғлик бринза (минг тонна)	308	625— 675
Ўсимлик ёғи (давлат ресурслари хом ашёсидан, миллион тонна)	2,2	2,95— 3,1
Консервалар (миллиард шартли банка)	7	13— 13,5
Қанд-шакар (лавлагидан ишлаб чиқарилгани, миллион тонна)	8,9	9,8— 10
Маданий-маиший ва рўзғор буюмлари (миллиард сўмлик)	9	15,5— 16,5
Радиоприемник ва радиолалар (миллион дона)	5,2	7,5— 8
Телевизорлар (миллион дона)	3,7	7,5— 7,7
Рўзғор холодильниклари (миллион дона)	1,7	5,3— 5,6
Мотоцикл, мотороллер ва мотоколяскалар (минг дона)	721	1.000—1.100
Мебель (миллиард сўмлик)	1,8	2,6— 2,8

10. **Электр энергетикани** устун даражада ўстиришни таъминлаш учун асосан 2,4 миллион киловатт ва ундан кўпроқ қувватга эга бўлган йирик конденсацион тепловой электр станциялар қуриш, бирламчи қуввати аксарият 300 минг киловатт бўлган энергетика блоклари ўрнатиш йўли билан 64—66 миллион киловаттли янги қувватлар ишга туширилсин.

Янги техникавий усуллардан фойдаланиш ва 500—550 минг киловатт қувватли гидротурбиналар ўрнатиш йўли билан лойиҳаси тузилаётган ва қурилаётган гидроэлектростанцияларнинг техникавий-иқтисодий кўрсаткичлари оширилсин.

Мамлакатнинг шарқий районларидан марказий районларига кўп миқдордаги электр энергияни узатиб бериш учун зарур тайёргарлик ишлари ўтказилсин. СССРнинг Европа қисмида туташ энергетика системасини барпо этиш ниҳоясига етказилсин.

35 киловольт ва ундан юқори кучланишдаги электр тармоқларининг узунлиги тахминан бир ярим баравар, қишлоқ жойларда эса, 20 киловольтгача кучланишдаги электр тармоқларининг узунлиги тахминан икки баравар кўпайтирилсин. Электр энергиянинг марказлаштирилган манбалари ҳисобига қишлоқ районларини электрлаштириш кенгайтирилсин.

11. **Нефть чиқариш ва газ** саноати жадал ривожлантирилсин. Ғарбий Сибирь ва Ғарбий Қозоғистонда нефть ва газ чиқаришнинг янги марказларини барпо этиш ва илгаридан нефть чиқарилаётган районларда нефть чиқаришни анча кўпайтириш энг муҳим вазифа деб ҳисоблансин. Нефть конларидан фойдаланиш ва нефть чиқаришни интенсивлаштиришнинг илғор методларини тобора жорий этиш таъминлансин.

Газ конларидан фойдаланиш ва газ чиқаришни интенсивлаштиришнинг самарадор методлари кенг жорий этилсин, табиий газни саноат марказлари яқинида ер остида сақлайдиган омборлар кенгайтирилсин. Шох қувурлари бўлган камида 25 минг километр магистрал газ қувурлари қурилсин. Газ ташишдаги техникавий-иқтисодий кўрсаткичларни яхшилаш мақсадида катта диаметрли қувурлардан кенг кўламда фойдаланиш кўзда тутилсин.

12. Беш йиллик мобайнида **нефтни** дастлабки **қайта ишлаш** ҳажми ва тиниқ нефть маҳсулотлари ишлаб чиқариш 1,4—1,5 баравар ва мойлаш мойлари ишлаб чиқариш 1,4 баравар кўпайтирилсин. Таркибида 0,5 процентдан ортиқ олтингугурти бўлмаган дизель ёнилғиси ишлаб чиқариш жами ишлаб чиқариш ҳажмининг камида 80 процентига ва юксак октанли автомобиль бензинлари ишлаб чиқариш жами ишлаб чиқариш ҳажмининг 55—60 процентига етказилсин. Дизель ва автомобиль мойлари ишлаб чиқаришнинг ҳаммасида самарали чўктириш методлари қўлланилсин.

Суюлтирилган газ, хушбўй углеводородлар ва химия саноати учун керакли бошқа хом ашёлар ишлаб чиқариш кенгайтирилсин. Нефть хом ашёсидан чорвачилик эҳтиёжлари учун оқсил-витамин концентратлари ишлаб чиқариш саноат миқёсида йўлга қўйилсин.

13. **Кўмир,** айниқса коксланадиган кўмир чиқариш кўпайтирилсин. 1970 йилга борганда очиқ усулда кўмир чиқариш салмоғи жами кўмир чиқаришнинг 28 процентига етказилсин. Кўмир саралашни ривожлантиришга алоҳида эътибор берилсин, навли кўмир чиқариш кўпайтирилсин. Кўмир чиқаришни кўпайтириш ишловчилар сонини кўпайтирмасдан таъминлансин.

165 миллион тонна кўмир берадиган шахта ва разрезлар ишга туширилиб, уларни қуриш ва лойиҳадаги қувватларни ўзлаштириш муддатлари анча қисқартирилсин. 1970 йилга борганда ёнувчан сланец қазиб олиш тахминан 28 миллион тоннага ва торф тайёрлаш 92 миллион тоннага етказилсин.

Шаҳар ва қишлоқ аҳолисининг юқори сифатли ёқилғига бўлган эҳтиёжлари тўла-тўкис қондирилсин.

14. **Қора металлургияни** юксак суръатлар билан ривожлантириш таъмин этилсин, бунда металлнинг сифатини яхшилашга, прокат, қувурлар ва металл буюмлар сортларини анча кенгайтиришга, ишлаб чиқариш процессларини интенсивлаштиришга алоҳида эътибор берилсин.

Совуқ усулда катанка қилинган тунука прокат ишлаб чиқариш 2 баравардан зиёд, совуқ усулда чўзилган навли пўлат ишлаб чиқариш 2,2 баравар, пўлат сим ишлаб чиқариш 2,1 баравар кўпайтирилсин ва турли навлардаги қувурлар ишлаб чиқариш анча кўпайтирилсин.

Пишиқ қилувчи термик ва термо-механик ишлов берилган турли шаклли ғоят аниқ профилдаги металл ишлаб чиқариш, электр энергияни кам исроф қилувчи электр техника пўлатлари, занглатмайдиган қопламали биметалл ва металлар, ўта соф металлар ва муайян физикавий хоссаларга эга бўлган, металлар, ғоят мустаҳкам симдан тўқилган арқонлар ишлаб чиқариш кўпайтирилсин.

Темир руда хом ашёси тайёрлаш яхшилансин. Темир рудасидан зувалалар ишлаб чиқариш саноати кенг кўламда ташкил этилсин. Кислород-конвертор пўлати эритиш 5-6 баравар ва электр пўлати эритиш 1,5 баравар кўпайтирилсин; узлуксиз пўлат қуювчи янги установкалар ишга туширилсин; металлургия ишлаб чиқаришида кислород ва табиий газдан фойдаланиш кенгайтирилсин.

Энлик ғўлачалар, техникавий жиҳатдан энг юпқа бўлган юқори сифатли пўлатдан трубалар прокат қилиш ташкил этилсин. Биметалл қувурлар ва шишаэмаль, пластмасса ва занглатмайдиган бошқа қопламалари бўлган қувурлар ишлаб чиқариш кўпайтирилсин.

Темир-терсак ва қора металл чиқиндисини тайёрлашни кўпайтириш таъминлансин. Домна шлакларидан фойдаланиш анча яхшилансин.

Қора металлургия корхоналарида халқ истеъмоли моллари (эмаль идишлар, мих, кровать ва шу каби бошқа моллар) ишлаб чиқариш кўпайтирилсин ва уларнинг сифати яхшилансин.

15. **Рангли металлургияда** мис, легирланадиган енгил металлар ва нодир металлар ишлаб чиқаришни устун даражада ривожлантириш кўзда тутилсин. Алюминий ишлаб чиқариш 1,9—2,1 баравар, мис ва руҳ ишлаб чиқариш 1,6—1,7 баравар кўпайтирилсин; қўрғошин, магний, қалайи, никель, титан, вольфрамли, молибденли ва титанли концентратлар, шунингдек қимматбаҳо металлар ишлаб чиқариш ва олмос қазиш анча кенгайтирилсин.

Рангли металлар рудасини очиқ усулда қазиб олиш 1,5 баравар ва ер ости руда конларида ғоят серунум ўзиюрар ускуналар ёрдамида руда қазиб олиш 5 баравар кўпайтирилсин.

Юқори даражада электр ўтказадиган алюминий, ишқаланишга анча чидамли мис, рангли металлар прокатининг янги тежамли профилларини ишлаб чиқариш, мис катанкаси, алюминий ленталари, қувурлари, турли шаклдаги профиллар ва симларни қуйиш ва прокат қилишнинг қўшма процесслари ўзлаштирилсин.

Электрон саноати учун материаллар тайёрлаб берувчи ихтисослаштирилган заводлар ва корхоналар ташкил этилсин.

Рангли металлургия корхоналари халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқаришни камида 3 баравар кўпайтирсинлар, молларнинг сифатини яхшилашга алоҳида эътибор берилиб, бунинг учун ихтисослаштирилган корхоналар ташкил этиш кўзда тутилсин.

16. **Геология-разведка ишларининг** миқёси кенгайтирилсин, бу ишларнинг самарадорлиги оширилсин ва ҳаражати камайтирилсин. СССРнинг Европа қисмида нефть, газ ва кўмир конларини қидириш ҳамда ўрганиш кучайтирилсин. Фойдали қазилмаларнинг конларини ишга солиш қайси районда иқтисодий жиҳатдан энг манфаатли бўлса, бу қазилмаларнинг разведка қилинган запаслари ана шу районларда кўпайтирилсин.

17. **Нефть ва нефть химияси** саноатини юксак суръатлар билан ривожлантириш кўзда тутилсин. Химиявий маҳсулот ишлаб чиқариш икки баравар кўпайтирилсин. Концентрлаштирилган ва мураккаб минерал ўғитлар ишлаб чиқариш анча кўпайтирилсин. Беш йилликнинг охирига борганда ўғитлар фақат донадор ва қотиб қолмайдиган формада ишлаб чиқариладиган бўлсин. Ўсимликларни ҳимоя қилишдаги химиявий воситаларнинг турлари кўпайтирилиб, сифати яхшилансин.

Нефть ва газ хом ашёсидан синтетик маҳсулотлар ишлаб чиқаришда фойдаланиш кўпайтирилсин. Пластмассаларнинг сифати яхшилансин, полимер материалларнинг прогрессив турларини ишлаб чиқариш кенгайтирилсин. Ғоят соф химиявий маҳсулотлар ишлаб чиқариш кенгайтирилиб, уларнинг турлари кўпайтирилсин.

Синтетик каучук ишлаб чиқариш 2,2 баравар, ёғлик синтетик кислоталар ишлаб чиқариш камида 3 баравар ва синтетик ювиш воситалари ишлаб чиқариш қарийб 6 баравар кўпайтирилсин. Шиналарнинг хизмат қилиш муддати 1,5 баравар узайтирилсин.

Маиший химия товарлари ва рўзғорда ишлатиладиган бошқа буюмларни юқори сифатли қилиб ва турларини кўпайтириб ишлаб чиқаришни 2,5—3 баравар кўпайтириш кўзда тутилсин.

Ихчам химиявий маҳсулот ишлаб чиқариш кенгайтирилсин, синтетик бўёқлар ва локларнинг, пластмассалар, резина, газлама, сунъий чарм сифатини яхшилаш учун керакли ёрдамчи моддаларнинг турлари янгилансин ва тўлдирилсин. Илмий-тадқиқот ишлари учун зарур реактивлар ишлаб чиқариш таъминлансин.

Химия саноатида ва пластмассадан ясалган буюмларни кўп миқдорда ишлатадиган тармоқларда полимер материалларни қайта ишлаб халқ хўжалиги ва маиший эҳтиёжлар учун керакли маҳсулотлар тайёрлаб берувчи етарли қувватлар барпо этилсин.

Титанли белилалар ишлаб чиқарувчи қувватларни максимал даражада ривожлантириш таъмин этилсин.

Қора ва рангли металлургия, нефть ва ёғоч—химия саноати корхоналарида ана шу тармоқлар хом ашёсидан комплекс фойдаланиш негизида химиявий маҳсулотлар ишлаб чиқариш кўпайтирилсин.

18. **Машинасозлик ва металл ишлаш** маҳсулотининг ҳажми тахминан 1,6 — 1,7 баравар кўпайтирилсин, бунда металлургия, энергетика, химия, кўмир, нефть ва газ саноати учун асбоб — ускуналар; автотрактор ва қишлоқ хўжалик машинасозлиги, электротехника, электроника ва радиотехника саноати, приборсозлик маҳсулотлари; металлга ишлов беришда электр физикавий, электр химиявий ва бошқа серунум методлардан фойдаланиладиган машиналар, шунингдек юксак ва жуда юксак аниқликда ишлайдиган станоклар ишлаб чиқаришни устун даражада ривожлантириш кўзда тутилсин.

Кўтаргич — транспорт ва юк ортиш-тушириш ишларини, ишлаб чиқаришдаги сермеҳнат процесслар ва омбордаги ишларни комплекс механизациялаш учун машина ва ускуналар ишлаб чиқариш кенгайтирилсин.

Янги конструкциядаги машина ва ускуналарни ишлаб чиқиш ҳамда тайёрлаш жадаллаштирилсин, уларни саноатда ишлаб чиқаришни ўзлаштириш ва халқ хўжалигида жорий этиш муддатлари анча қисқартирилсин.

Энергетика ва технология асбоб-ускуналарининг бирламчи қувватини йириклаштириш кўзда тутилсин. Янгидан чиқарилаётган машина ва асбоб-ускуналарнинг унумдорлиги оширилсин.

Машинасозликнинг янги корхоналарини қуришда маҳсулотни ғоят ихтисослаштирилган усулда кўплаб ишлаб чиқаришни ташкил этиш зарурлиги назарда тутилсин.

500, 800 минг киловатт ва ундан ортиқ қувватга эга бўлган тежамли автоматлаштирилган энергетика блокларини ишлаб чиқариш ўзлаштирилсин.

Ғоят кучли металлургия агрегатлари учун мукаммал машина ва ускуналар, кўплаб аммиак, суперфосфат ва полиэтилен ишлаб чиқариш учун технология линиялари, нефтни қайта ишлаш заводлари учун йиллик бирламчи қуввати 6 миллион тонна бўлган установкалар, кон устини очиш, қурилиш ва йўл ишлари учун керакли асбоб-ускуналар комплекслари вужудга келтирилсин ва уларни ишлаб чиқариш ўзлаштирилсин.

Моторесурси 1,5—3 баравар кўпайтирилган, металлнинг салмоғи камайтирилган ва ёқилғи билан мойлаш материалларини озроқ ишлатадиган янги конструкциядаги дизеллар ишлаб чиқариш ташкил этилсин.

Кўп йўл босадиган автомобиллар, кўп одам кетадиган автобуслар, прицеплари бўлган бортли автомобиллардан иборат автопоездлар, ярим прицепи махсус тягачлар, шунингдек халқ истеъмоли моллари ташиб берадиган ихтисослаштирилган автомобиллар ишлаб чиқариш кўпайтирилсин, 65 тонна ва ундан кўп юк тортадиган автомобиллар ишлаб чиқариш ўзлаштирилсин.

Деҳқончилик ва чорвачиликдаги қишлоқ хўжалик ишларини комплекс механизациялаш учун универсал ва комбинациялаштирилган машиналар ишлаб чиқариш кўзда тутилсин.

Енгил саноатнинг турли тармоқлари учун замонавий асбоб-ускуналар ишлаб чиқариш анча кўпайтирилсин. Тўқимачилик корхоналаридаги механик тўқув станоклари автоматик тўқув станоклари билан тезроқ алмаштирилиши таъминлансин. Трикотаж фабрикалари учун машиналар ишлаб чиқаришни камида 2 баравар ва бўяш-гулбосиш ускуналари ишлаб чиқаришни 3 баравар кўпайтириш кўзда тутилсин.

Озиқ-овқат саноати учун асбоб-ускуналар ишлаб чиқариш 1,5 баравар, савдо ва умумий овқатланиш корхоналари учун асбоб-ускуналар ишлаб чиқариш 1,7 баравар кўпайтирилсин.

Маданий-маиший ва рўзғор буюмлари ишлаб чиқарувчи корхоналар учун, шунингдек аҳолига маиший хизмат кўрсатувчи корхоналар учун керакли машина ва асбоб-ускуналарнинг энг прогрессив турларини ишлаб чиқариш кенгайтирилсин.

Автоматлаштириш приборлари ва воситалари ишлаб чиқаришни анча кўпайтириш зарурлигига, уларнинг номенклатурасини кенгайтириш ва техникавий даражасини такомиллаштиришга алоҳида эътибор берилсин. Чала ўтказгичли приборлар ишлаб чиқариш анча кўпайтирилсин.

Электрон-ҳисоблаш ва бошқариш машиналари ишлаб чиқариш, ҳисоб-китоб ишларини, ҳисобга олиш ва ҳисобот ишларини механизациялаш ҳамда автоматлаштириш учун ташкил этувчи техника ва бошқа хил техника ишлаб чиқариш анча кенгайтирилсин.

Машинасозлик саноатидаги станок паркининг структураси яхшилансин. Шу мақсадда металл қирқиш станоклари ва темирчилик-пресс машиналарининг, айниқса охирги операцияларни бажарувчи станокларнинг, оғир машинасозлик учун автоматик ва ярим автоматик станоклар, универсал агрегат станоклар ва автомат линиялар, уникал асбоб-ускуналарнинг энг прогрессив турларини ва қуюв асбоб-ускуналарининг прогрессив турларини ишлаб чиқаришни устун даражада ривожлантириш кўзда тутилсин.

Электр-шлак ва вакуум усулида қайта эритилган пўлатдан махсус подшипниклар ишлаб чиқариш кенгайтирилсин.

Машинасозликнинг инструментал базаси мустаҳкамлансин ва бу база ихтисослаштирилсин.

Машинасозлик ва металл ишлаш корхоналарида халқ истеъмол моллари, маданий-маиший буюмлар ва рўзғор ашёлари ишлаб чиқариш анча кўпайтирилсин, сифати яхшилансин ва турлари кўпайтирилсин.

Халқ истеъмол қиладиган ва техникавий жиҳатдан янги бўлган молларнинг конструкциясини ишлаш учун ихтисослаштирилган конструкторлик бюролари ташкил этилсин.

19. **Бинокорлик материаллари саноатини** янада ривожлантириш кўзда тутилсин. Аксарий қисми заводда тайёрланган деталлар ва конструкциялар ишлаб чиқариш кўпайтирилсин, аҳолига сотиш учун чиқариладиган бинокорлик деталлари ва материалларнинг турлари кўпайтирилиб, сифати яхшилансин. Силлиқланган ва витринага қўйиладиган ойна; пластмасса, линолеум, керамика ва табиий тошдан тайёрланадиган пардозлаш материаллари ва деталларининг энг самарали турлари; шифер ва томга ёпиладиган материалнинг бошқа турлари; металл бўлмаган қувурлар ва махсус темир-бетон конструкциялар кўпроқ ишлаб чиқарилсин. Арматураси таранг тортилган буюмлар ишлаб чиқариш кенгайтирилсин.

20. Ўрмон, целлюлоза-қоғоз ва ёғочсозлик саноатининг ишлаб чиқариш структураси ёғоч хом ашёсидан комплекс фойдаланиш ҳамда ёғочни химиявий ва химиявий-механика усулида қайта ишлашни ривожлантириш негизида тубдан яхшилансин.

Шимол, Сибирь ва Узоқ Шарқнинг серўрмон районларида ёғоч тайёрлаш кўпайтирилсин. Целлюлоза, қоғоз, картон, фанера ва ёғоч плиталарининг янги турларини ишлаб чиқариш ўзлаштирилсин.

Қипиқ ва қириндидан, япроқли дарахтлар ёғочидан ва ўтиндан целюлоза-қоғоз, ўрмон химияси ва гидролиз саноати маҳсулотлари ишлаб чиқариш учун ҳамда ёғоч плиталар ва ёғоч идишлар ишлаб чиқариш учун тўлароқ фойдаланилсин.

Ўрмонларни қайта тиклаш ва уларнинг маҳсулдорлигини ошириш ишлари кенгайтирилсин.

21. **Енгил саноат** маҳсулоти ишлаб чиқариш тахминан 1,4 баравар кўпайтирилсин.

Аҳоли жуда кўп талаб қилаётган моллар — трикотаж, синтетик тола қўшилган буюмлар, сунъий чарм ва пленкадан тайёрланган буюмлар, турли пардозлаш материаллари ва галантерея моллари ишлаб чиқариш айниқса тез ривожлантирилсин. Болалар учун керакли моллар ишлаб чиқариш айниқса ривожлантирилсин.

Кийим-кечак, пойафзал ва бошқа буюмларнинг сифати ҳамда ташқи кўриниши анча яхшилансин, халқ истеъмоли молларининг турлари, фасонлари ва моделлари узлуксиз кенгайтирилиб, янгилаб борилсин.

Яхши пардоз берилган ип газламалар, нитрон ва лавсан қўшиб тўқилган жун газламалар, синтетик толадан тўқилган шойи газламалар, лавсан билан зиғир толаси аралаштириб тўқилган газламалар, жундан, жун аралаш синтетик калава ипдан тўқилган устки трикотаж, эластикдан тўқилган пайпоқлар, ғовокли енгил ва чармсимон резинали пойафзал ишлаб чиқариш кўпайтирилсин. Аҳолининг шу товарларга бўлган эҳтиёжи тўлароқ қондирилсин.

Поток линияларни, замонавий автоматларни ва серунум асбоб-ускуналарнинг бошқа турларини кенг жорий этиш негизида енгил саноат корхоналари техника билан қайта қуроллантирилсин.

22. **Озиқ-овқат саноати** маҳсулоти ишлаб чиқариш тахминан 1,4 баравар кўпайтирилсин. Маҳсулотларнинг тўйимлилиги ва тами яхшилансин, уларнинг турлари кўпайтирилсин, ташқи безаги яхшилансин.

Болалар учун озиқ-овқат маҳсулотлари ишлаб чиқаришни кенг кўламда ривожлантиришга, турли ярим фабрикатлар, тайёр таомлар ва масаллиқлар ишлаб чиқаришни кўпайтиришга алоҳида эътибор берилсин. Озиқ-овқат маҳсулотларини қадоқланган ҳолда чиқариш анча кенгайтирилсин.

Балиқ маҳсулотлари, айниқса тирик, совутилган балиқ, суяксиз балиқ гўшти, балиқ массалиқлари ишлаб чиқариш анча юксак суръатлар билан ривожлантирилсин. Жаҳон океанида янги ов районлари ва объектлари ўзлаштирилсин, ички сув манбаларида балиқ хўжалиги анча кенгайтирилсин ва унинг маҳсулдорлиги оширилсин.

Балиқ овлаш флотининг замонавий асбоб-ускуналар билан қуроллантирилган кемалари миқдори тахминан 2,5 баравар кўпайтирилсин. Балиқ портларининг қабул қилиш ва жўнатиш имконияти 50—60 процент оширилсин.

Музхоналар ва совутиш омборларининг ҳажми тахминан 1,7 баравар кенгайтирилсин.

Чорвачилик эҳтиёжлари учун гўшт-суяк ва балиқ талқони, озуқа ачитқилари ва озуқа витаминлари чиқариш кўпайтирилсин.

23. **Маданий-маиший буюмлар ва рўзғор ашёлари** ишлаб чиқариш анча кенгайтирилсин. Бу молларнинг сифати ва ташқи кўриниши яхшилансин, уларнинг пухталиги оширилиб, узоққа чидайдиган қилинсин. Рўзғор машиналари ва приборларининг агрегатлари, узеллари ва деталлари иложи борича унификация қилинсин. Молларнинг турлари узлуксиз янгилаб борилсин.

Чала ўтказгичли приборлар қўлланиб радиоприёмниклар, телевизорлар ва радиолалар ишлаб чиқариш бутун чоралар билан ривожлантирилсин. Рангли тасвирларни қабул қилувчи телевизорларни оммавий суратда ишлаб чиқариш ўзлаштирилсин.

Мебель ишлаб чиқариш анча кўпайтирилсин, ишлаб чиқаришнинг илғор технологиясини жорий этиш, шунингдек буюмларни замонавий материаллар билан безаш йўли билан мебелнинг сифати ва ташқи кўриниши яхшилансин.

Турли-туман спорт товарлари ва туристик анжомлар, идиш-товоқлар, ўчоқбоши ва боғдорчилик-деҳқончилик асбоблари ва бошқа рўзғор молларини етарли миқдорда ишлаб чиқариш таъмин этилсин.

Аҳолига қулайлик туғдирувчи ва маданий-маиший шароитларни яхшиловчи товарлар янги турларининг конструкциясини ишлаб чиқиш ва тайёрлашни ўзлаштириш тезлаштирилсин.

Аҳолининг ва маиший хизмат кўрсатувчи корхоналарнинг автомобиль, мотоцикл, телевизор, радиоприёмник, холодильник ва бошқа рўзғор машиналари ва приборларининг запас қисмлари ва деталларига бўлган эҳтиёжи тўла-тўкис қондирилсин.

(Давоми 3-бетда)

СССР ХАЛҚ ХЎЖАЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ 1966—1970 ЙИЛЛАРГА МЎЛЖАЛЛАНГАН БЕШ ЙИЛЛИК ПЛАНИ ЮЗАСИДАН КПСС XXIII СЪЕЗДИНИНГ ДИРЕКТИВАЛАРИ

(Боши 1 ва 2-бетда).

24. Барча иттифоқдош республикалардаги **маҳаллий саноат корхоналарида** юқори сифатли маданий-маиший моллар ва рўзғор ашёлари, шунингдек ишлаб чиқаришда ишлатиладиган бошқа буюмлар ишлаб чиқариш анча кўпайтирилсин. Бадиий, хунармандчилик ривожлантирилсин.

25. Халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқаришни ташкил этиш мақсадида корхоналарни реконструкция қилиш ва янги асбоб-ускуналар сотиб олиш учун банк кредитидан кенг кўламда фойдаланилсин.

IV. Қишлоқ хўжалиги

Қишлоқ хўжалиги соҳасидаги асосий вазифа аҳолининг озиқ-овқат маҳсулотларига, саноатнинг эса қишлоқ хўжалик хом ашёсига бўлган ва ўсиб борувчи эҳтиёжларини яхшироқ қондириш мақсадида деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотлари етиштиришни анча кўпайтиришдан иборат. КПСС Марказий Комитетининг март (1965 йил) Пленуми ишлаб чиққан иқтисодий тадбирлари системасини изчиллик билан амалга ошира бориш бу вазифани ҳал қилишнинг негизи бўлмоғи керак.

Навбатдаги беш йилликда қишлоқ хўжалигига давлат йўли билан капитал маблағ сарфлаш тахминан икки баравар кўпайтирилсин, колхоз ва совхозларнинг моддий-техника базаси мустаҳкамлансин, ижтимоий ишлаб чиқаришни самарали ривожлантиришдан қишлоқ хўжалик ходимларининг моддий манфаатдорлиги оширилсин.

1. 1966—1970 йилларда қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштиришнинг ўртача йиллик ҳажмини шу маҳсулотларни бундан олдинги беш йилликда етиштирилган ўртача йиллик ҳажмига нисбатан 25 процент оширилсин.

Колхоз ва совхозлар, партия, совет, планлаштириш ва қишлоқ хўжалик органларининг асосий эътиборини бир-бирига боғлиқ бўлган иккита асосий вазифани ҳал қилишга— галлани ва чорвачилик маҳсулотлари етиштиришни кўпайтиришга қаратилсин.

2. Қишлоқ хўжалигининг ҳамма тармоқларини ривожлантиришда, халқ фаровонлигини оширишда аввало ғалла етиштириш ҳал қилувчи аҳамиятга эга. Шу мақсадда беш йил мобайнида ғалла етиштиришнинг ўртача йиллик миқдорини умуман бутун мамлакат миқъёсида бундан аввалги беш йилдагига нисбатан 30 процент оширилсин.

Қора тупроқли зонада барқарор ғаллачилик хўжалигини ва ишлаб чиқаришнинг бошқа тармоқларини ривожлантиришга алоҳида эътибор берилсин.

Сирдарё ва Амударё этакларида, Шимолий Кавказда ва Украинанинг жанубида шоликорлик кенг кўламда ташкил этилсин.

Ғалла ва бошқа экинлардан муттасил мўл ҳосил олиш мақсадида қўриқ районларда хўжаликни бошқаришни тубдан яхшилаш тадбирлари кўзда тутилсин.

Пахта, қанд лавлаги, мойли экинлар уруғи, зиғир толаси ва бошқа техника экинлари, картошка, сабзавот, чой, ҳўл мева, резавор мева ва узум етиштириш анча кўпайтирилсин.

Саноатда қайта ишлаш учун мўлжалланган қишлоқ хўжалик хом ашёсининг сифатини, технологик хусусиятларини ва ассортиментини анча яхшилашни таъминлайдиган тадбирлар амалга оширилсин.

3. Деҳқончилик маҳсулотлари етиштиришнинг асосий йўли барча қишлоқ хўжалик экинлари ҳосилдорлигини оширишдан иборат деб ҳисоблансин. Шу мақсадда деҳқончилик маданиятини оширишга қаратилган тадбирлар системасини: ердан рационал фойдаланиш, алмашлаб экишни тўғри олиб бориш, ғалла ва бошқа экинларнинг энг яхши навларини жорий қилиш, минерал ва органик ўғитлардан самарали фойдаланиш, тупроқлар эрозиясига қарши курашни кенг қизитиш, иҳота дарахтзорларини вужудга келтириш ишларини ташкил қилишни амалга ошириш зарур.

4. 1970 йилда қишлоқ хўжалигига минерал ўғитлар етказиб бериш 55 миллион тоннага (стандарт ўғитлар ҳисобида) етказилсин. Ўғитларнинг сифатини анча яхшилансин. Колхоз ва совхозларда минерал ўғитлардан илмий асосда фойдаланиш кўзда тутилсин. Ўғитларни транспортда ташиш ва сақлаш вақтида нобуд бўлишини кескин камайтириш чоралари кўрилсин.

Заҳарли химикатлардан, ҳамда бегона ўтларга, зарарли ҳашаротлар ва қишлоқ хўжалик экинлари касалликларига қарши курашнинг бошқа химиявий воситаларидан тўғри фойдаланишга алоҳида эътибор берилсин. Шунингдек зараркунандалар ва ўсимликларнинг касалликларига қарши курашнинг биологик методлари тажрибага кенг жорий қилинсин.

5. Беш йиллик мобайнида мелиорация ишларининг қуйидаги кенг программаси амалга оширилсин:

— РСФСРнинг қоратупроқ бўлмаган минтақасида, Белоруссия ССРда, Болтиқбўйи республикаларида, Украинанинг ғарбий областлари ва Полесье районларида, шунингдек Узоқ Шарқда 6—6,5 миллион гектар батқоқли ва заҳоб ерларни қуритиш, салкам 9 миллион гектар ерда маданий-техника ишларини ҳамда камида 28 миллион гектар ерда шўр тупроқларни оҳаклаш ишлари амалга оширилсин;

— Қурғоқчилик районларда 2,5—3 миллион гектар майдонга сув чиқариш ишлари ташкил қилинсин. Ўрта Осиё ва Закавказье республикаларида суғориладиган ер майдонларини кенгайтириш билан бир қаторда Шимолий Кавказ, Заволжье, Украинанинг жануби, Қозоғистон ССР ва Молдавия ССРда ерларга сув чиқариш ишлари ташкил этилсин;

— тупроқларнинг унумдорлигини ошириш ва мавжуд суғориладиган ерларни тўла ўзлаштириш мақсадида ана шу ерларда коллектор-дренаж тармоқларни қуриш, сув таъминотини яхшилаш, суғориладиган участкаларни текислаш, суғориш системаларини техника жиҳатдан қайта қуришга қаратилган ишлар амалга оширилсин;

— колхоз ва совхозларда ерларни қуритиш, дарахт ва буталарни илдизи билан кавлаб ташлаш, суғориладиган ерларни текислаш, торф қазиб чиқариш, ташиш ва ундан фойдаланиш, шўр тупроқларни оҳаклаш, чорвачилик фермаларида машиналар ва технологик ускуналарни монтаж қилиш ишларини бажариш учун ихтисослаштирилган давлат отрядлари ва станциялари шохобчалари тузилсин.

6. Ем-хашак базасини бутун чоралар билан мустаҳкамлаш асосида чорва моллар ва паррандалар маҳсулдорлигини ошириш, шунингдек сонини кўпайтириш йўли билан гўшт, сут, тухум ва жун етиштиришни янада юксалтириш таъминлансин.

Шу мақсадда қуйидагилар кўзда тутилсин:

— маҳаллий шароитда меҳнат ва материалларни энг кам сарфлаган ҳолда, маълум майдон бирлигидан энг кўп ем-хашак олиш имконини берадиган озуқабоп экинлар етиштиришни кўпайтириш;

— табиий ўтлоқларнинг унумдорлигини бутун чоралар билан ошириш;

— тўла қимматли аралаш емлар ва оқсил-витаминли қўшимчалар ишлаб чиқаришни камида икки баравар кўпайтириш; 1970 йилда қишлоқ хўжалигига 800-900 минг тонна озуқабоп ачитқи етказиб бериш: 2—2,5 миллион тонна ҳажмида пичан уни ишлаб чиқариш;

— колхоз ва совхозларнинг чорвачилигини, таркибида оқсили кўп бўлган ем-хашаклар, аминокислоталар, микроэлементлар, витаминлар, минерал озиқлар, шунингдек ем-хашаклар таркибидаги тўйимли моддаларнинг нобуд бўлишига йўл қўймайдиган ҳар хил консервантлар билан янада тўларoқ таъминлаш.

7. Жамоат чорвачилигининг самарадорлигини ошириш мақсадида:

— иқтисодий жиҳатдан фойдали бўлган районларда гўшт етиштириш бўйича ихтисослаштирилган чорвачилик бутун чоралар билан ривожлантирилсин, сут етиштирадиган чорвачилик ривожланган районларда ва ихтисослаштирилган бўрдоқичилик хўжаликларида ёш қорамолларни интенсив ўстириш ва бўрдоқига боқиш усулидан кенг фойдаланилсин;

— мавжуд чўчқалардан янада рационал фойдаланилсин, улар сотиш учун иқтисодий жиҳатдан фойдали вазнга етгунга қадар боқиб семиртирилсин;

— қўйлардан қирқиб олинадиган жун миқдори ва гўшт маҳсулдорлиги оширилсин, уларнинг туёғи кўпайтирилсин;

— паррандачилик фабрикаларида ва колхоз ҳамда совхозларнинг механизациялаштирилган йирик паррандачилик фермаларида тўплаш йўли билан товар паррандачилик саноат негизида ривожлантирилсин.

— Наслчилик хўжаликлари ва станциялари мустаҳкамлансин, юқори қимматли наслдор молларни тўғри ўстириш ва улардан яхши фойдаланиш ташкил қилинсин;

— чорва моллари ва паррандаларни зооветеринария талабларига жавоб берадиган бинолар билан таъминлаш чоралари кўрилсин; чорвачилик фермаларидаги ишларни механизациялаш кенгайтирилсин;

— колхоз ва совхозларга ветеринария хизмати яхшилансин.

8. Қишлоқ хўжалигини техника билан таъминлашни ўстириш, минерал ўғитлардан фойдаланиш, мелиорация ва ирригация тадбирларини амалга ошириш, деҳқончилик маданиятини юксалтириш ва ходимларнинг моддий-манфаатдорлигини ошириш асосида колхоз ва совхозлар ғалла экинлари ҳосилдорлигини анчагина кўпайтириш имкониятига эгадирлар. КПСС Марказий Комитетининг март (1965 йил) Пленумида белгиланганидек ҳар бир колхоз ва совхоз шу асосда ҳар йилги қатъий планларни бажарибгина қолмай, давлатга оширилган нархларда тобора кўпроқ **миқдорда ғалла сотиши** лозим. Шунингдек кунгабоқар, пахта, зиғир толаси, сут, жун, тухум ва бошқа маҳсулотларни пландан ташқари харид қилиш кўзда тутилсин.

Ғаллани оширилган нархлар билан пландан ташқари харид қилиш колхоз ва совхозларнинг манфаатларига тўла мос бўлиб тушади ва қишлоқ хўжалик меҳнаткашларининг даромадлари ошувига ёрдам беради.

9. Колхоз ва совхозларнинг тайёрлов ташкилотлари билан шартнома асосидаги муносабатлари бутун чоралар билан ривожлантирилсин, ва мустаҳкамлансин, планда белгиланган ва пландан ташқари товар маҳсулоти харид қилиш юзасидан томонларнинг шартномада кўрсатилган мажбуриятларини бажариш учун моддий масъулияти оширилсин. Колхоз ва совхозларнинг саноат корхоналари билан, шунингдек савдо ташкилотлари билан бевосита алоқалари, айниқса тез бузиладиган маҳсулотларни истеъмолчиларга ўз вақтида етказиб бериш мақсадида ана шу маҳсулотларни реализация қилиш соҳасидаги алоқалари кенгайтирилсин.

Тайёрланаётган маҳсулот ва хом ашёнинг сифати оширилсин ва ассортименти яхшилансин, тайёрлов ва савдо ташкилотларида маҳсулотнинг нобуд бўлиши анча камайтирилсин, мазкур ташкилотларнинг, шунингдек маҳсулотларни қайта ишлаш билан шуғулланувчи корхоналарнинг моддий-техника базаси мустаҳкамлансин ва кенгайтирилсин. Яхши жиҳозланган омбор бинолари ва музхоналар қурилиши кенгайтирилсин.

10. Ишлаб чиқариш қурилишлари ва техника сотиб олиш учун 1966—1970 йилларда қишлоқ хўжалигига давлат йўли билан марказлаштирилган тартибда 41 миллиард сўм миқдорида капитал маблағ сарфлаш кўзда тутилсин.

Индустриал конструкциялар ва прогрессив методларни қўлланиш йўли билан қишлоқда қурилишнинг техника даражаси оширилсин.

Қишлоқдаги давлат ва колхозлараро пудратчи қурилиш-монтаж ташкилотлари мустаҳкамлансин.

Колхоз ва совхозларнинг ишлаб чиқариш, уй-жой ва маданий-маиший бинолар қурилиши ҳамда фойдаланиш эҳтиёжлари учун металл, қувурлар ва қурилиш материалларига бўладиган талаби хўжаликлар томонидан бажариладиган қурилиш-монтаж ишларининг ҳажмига мувофиқ марказлаштирилган ва марказлаштирилмаган капитал маблағлар ҳисобидан таъминлаб турилсин.

11. КПСС Марказий Комитети март (1965 йил) Пленумининг қарорларига мувофиқ 1966—1970 йилларда **қишлоқ хўжалигига** 1.790 минг дона трактор (шу жумладан 780 мингта ҳайдов трактори), 1.100 минг дона юк автомобиллари, 900 минг дона трактор прицеплари ва 275 минг дона автомобиль прицеплари, 550 минг дона ғалла йиғадиган комбайнлар **етказиб берилсин.**

Табиий-иқтисодий зоналарга ва етиштириладиган экинларга мувофиқ келадиган тез юрар тракторлар, янада прогрессив универсал, кенг қамровчи ва кўп қаторли машиналарни шунингдек айни бир вақтда бир нечта технологик процессларни бажарадиган комбинациялаштирилган машиналарни кенг жорий қилиш кўзда тутилсин.

Далачилик, чорвачилик ва омбор ишларида юк ортиш-тушириш ишларини механизациялаш даражасини ошириш чоралари кўрилсин. Қишлоқ хўжалигига кўп юк кўтарадиган ва янада тез юрадиган тежамли автомобиллар етказиб берилсин, автомобиль ва трактор прицеплари етказиб бериш билан бир қаторда қишлоқ хўжалик юкларини ташиш учун самосваллар, махсус автомобиллар, автокранлар, юк ортувчи тракторлар ва бошқа ортиш-тушириш воситалари етказиб бериш анча кўпайтирилсин.

Машина-трактор паркидан фойдаланишнинг самарадорлиги кескин оширилсин, колхоз ва совхозларга моддий-техника хизмати кўрсатишни янада такомиллаштиришга эришилсин, инженер-техника хизмати яхшилансин.

Қишлоқ хўжалик эҳтиёжлари учун юқори унумли ишлайдиган ер қазиш, мелиорация ва суғориш машиналари, насослар ва бошқа ускуналарни ишлаб чиқиш, ишлаб чиқариш ва етказиб бериш жадаллаштирилсин.

Қишлоқ хўжалик техникасининг сифати, мустаҳкамлиги ва чидамлилигини ошириш таъминлансин.

12. Беш йиллик планда **қишлоқ хўжалигининг ремонт базасини** машина-трактор парки, узеллар ва машиналар агрегатларини ремонт қилишнинг мураккаб турларини одатда «сельхозтехника» ремонт конторaларида, бошқа хил ремонт турларини эса колхоз ва совхозларнинг устахоналарида бажаришни таъминлайдиган йўналишда ривожлантириш кўзда тутилсин.

Совхозлар ва колхозларнинг ремонт устахоналари ҳамда «сельхозтехника» корхоналари металл қирқиш станоклари, ремонт — технология ускуналари ва приборлари билан таъминлансин, ремонтнинг индустриал методлари жорий қилинсин, ремонт ишларининг сифати яхшилансин ва қиммати камайтирилсин.

13. Колхоз ва совхозларни электрлаштириш соҳасидаги ишлар кескин равишда кенгайтирилсин. Асосий эътибор қишлоқ хўжалик меҳнатини енгиллаштириш ва унумдорлигини ошириш мақсадида, шунингдек қишлоқ аҳолисига маданий-маиший хизмат кўрсатиш учун электр энергиясидан комплекс равишда фойдаланишга қаратилсин.

Беш йиллик мобайнида қишлоқ хўжалигида электр истеъмол қилишни тахминан уч баравар кўпайтириш кўзда тутилсин. Колхоз ва совхозларни давлат энергия системалари ва электростанцияларидан марказлаштирилган тартибда электр билан таъминлаш салмоғи оширилсин.

14. Қишлоқ хўжалигининг техника билан қуролланиш даражасини, уни интенсивлашни ошириш, меҳнатни яхши ташкил қилиш ва қишлоқ хўжалик меҳнаткашларининг моддий манфаатдорлигини ошириш асосида **совхоз ва колхозларда меҳнат унумдорлигини беш йил ичида 40—45 процент ўстириш кўзда тутилсин.**

15. Қишлоқ хўжалигига марказлаштирилган тартибда планли раҳбарлик қилишни колхоз ва совхозларнинг хўжаликни бошқаришдаги ташаббускорлиги ва мустақиллигини ривожлантириш билан тўғри қўшиб олиб бориш таъминлансин. Совхозлар тўла-тўкис хўжалик ҳисобига кўчирилсин ва колхоз ишлаб чиқаришида хўжалик ички ҳисоби бутун чоралар билан ривожлантирилсин, хўжалик раҳбарлари ва мутахассисларининг ҳуқуқлари кенгайтирилсин ва ишлаб чиқариш фаолиятининг натижалари учун уларнинг масъулияти оширилсин.

Совхозларда хўжаликни оператив бошқариш мустақиллиги ва **колхоз ишлаб чиқаришини бошқаришда демократик принциплар бутун чоралар билан ривожлантирилсин.**

Колхоз ва совхоз ишлаб чиқаришини ривожлантиришда давлат кредитининг роли анча кучайтирилсин; колхозларни тўғридан-тўғри банкдан кредитлаш системасига кўчирилсин.

Қишлоқ хўжалик ходимларининг асосий ишлаб чиқариш воситаларидан яхшироқ фойдаланиш ва маҳсулот ишлаб чиқаришни кўпайтиришдан, меҳнат унумдорлигини анча юксалтиришдан, моддий-техника ва пул маблағларидан тежаб-тергаб фойдаланишдан моддий манфаатдорлиги оширилсин.

16. Ер, капитал маблағлар, техника ҳамда меҳнат ресурсларидан айниқса самарали фойдаланиш манфаатларини кўзлаб, **колхоз ва совхозларни ихтисослаштириш** амалга оширилсин, тармоқларни тўғри бирга қўшиб олиб боришни таъминлаш асосида уларнинг товар маҳсулоти етиштиришни кўпайтирилсин.

Колхоз ва совхозларнинг ташкилий хўжалик тузилиш планларини ишлаб чиқиш шу хўжаликларнинг ўзида амалга оширилсин; зарур бўлган жойларда хўжаликларнинг каттaлиги ва уларнинг ихтисосланиши маҳаллий иқлим-иқтисодий шароитларга мувофиқлаштирилсин.

17. Колхоз ва совхозларда, шунингдек колхозлараро ташкилотларда қишлоқ хўжалик маҳсулотларини қайта ишлайдиган, қурилиш материаллари, маҳсулот жойлайдиган идишлар, халқ истеъмол товарлари ишлаб чиқарадиган ёрдамчи корхоналар ва промисллар ривожлантирилсин. Мақсадга мувофиқ деб топилган қишлоқ жойларда тегишли саноат корхоналарининг мавсумли филиалларини ташкил этиш кўзда тутилсин. Колхоз ва совхозлардаги ҳамда колхозлараро ёрдамчи колхозлар ва промисллар учун давлат ресурсларидан технологик ускуналар ва механизмлар, зарур бўлган тақдирда эса хом ашё, ўров материаллари ва маҳсулот жойланадиган идишлар ажратилсин.

18. Колхоз ва совхозлар мутахассис ва механизатор кадрлар билан мустаҳкамлансин.

Агрономлар ва зоотехниклар тайёрлаш билан бир вақтда экономистлар, механиклар, гидротехниклар, агрохимиклар, ветеринария ва ўсимликларни ҳимоя қилиш бўйича мутахассислар тайёрлаш кенгайтирилсин. Колхоз ва совхоз раҳбарларининг ва мутахассисларининг иқтисодий билимларини ошириш ва уларни қайта тайёрлаш ташкил қилинсин. Уларнинг самарали ишлаши учун шароит яратиб берилсин.

19. Колхоз ва совхоз ишлаб чиқаришини ривожлантиришда **фаннинг роли оширилсин.** Экономика, биология, агротехника, зоотехника, ишлаб чиқаришни механизациялаш соҳасида назарий ва экспериментал тадқиқотлар кенгайтирилсин. Илмий-тадқиқот муассасаларининг ўз тавсияларининг илмий жиҳатдан асосланган бўлиши, фан ютуқларининг колхоз ва совхоз ишлаб чиқаришида самарали жорий қилиниши учун масъулияти оширилсин.

Колхоз ва совхозларда тупроқ карталари тузиб чиқиш, ерларнинг сифатига баҳо бериш ҳамда хўжаликни бошқариш системаларини табиий-иқтисодий зоналарга мувофиқ равишда асослаб чиқиш ишлари тугаллансин. Қишлоқ хўжалик органлари ва илмий-тадқиқот муассасалари қишлоқ хўжалик экинлари ҳосилдорлигини ва ҳайвонларнинг маҳсулдорлигини ошириш, техникадан юқори унумли фойдаланишнинг энг тежамли методларини ишлаб чиқиш ва колхоз ҳамда совхоз ишлаб чиқаришига жорий қилишни кучайтиришлари керак.

20. **Қишлоқда** турар жойлар, мактаблар, болалар боғчалари, яслилар, касалхоналар, клублар, кутубхоналар, кинотеатрлар кир ювиш хоналари, нонвойхоналар **қуриш соҳасида катта ишлар амалга оширилсин;** қишлоқ аҳолисига савдо хизмати яхшилансин; радио ва телевидение кенг жорий қилинсин. Турли районларнинг маҳаллий шароитларини ҳисобга олган ҳолда, қишлоқ билан шаҳар ҳаётининг маданий-маиший шароитлари ўртасидаги тафовутларни бартараф қилишга қаратилган конкрет тадбирлар ишлаб чиқилсин ва бу программани кенг кўламда амалга оширишга киришилсин.

V. Транспорт ва алоқа

Мамлакат экономикасининг ва бутун аҳолининг юкларини ва одамларни ташиш ҳамда алоқа хизматларига бўлган эҳтиёжларини тағин ҳам тўлиқ таъминлаш, халқ хўжалигининг мана шу муҳим тармоқларини янада қайтадан қуроллантириш, янги районларни хўжалик жиҳатдан ўзлаштириб боришни ҳисобга олиб, туташ транспорт шохобчаларини ва автоматлаштирилган ягона алоқа системасини ривожлантириш ва такомиллаштириш транспорт ва алоқанинг асосий вазифаларидир.

Транспорт алоқаларини рационаллаштириш, ташиладиган юкларни транспорт турлари ўртасида иқтисодий жиҳатдан мақсадга мувофиқ равишда тақсимлаш таъминлансин. Юкларни элтиб бериш тезлаштирилсин, узоқ масофаларга ташиб бориш ва транспорт чиқимлари қисқартирилсин. Юкларни транспортнинг бир туридан иккинчи турига олиб беришни ташкил этиш такомиллаштирилсин. Юк ортиш-юк тушириш ишларини комплекс механизациялаш даражаси оширилсин. Трансорт воситаларидан тўларoқ фойдаланилсин, уларнинг бекор туриб қолиши ва юксиз қатнаши қисқартирилсин. Автоматика ва ҳисоблаш техникаси кенгроқ жорий қилинсин.

1. **Темир йўл транспортининг** юк обороти 23 процент кўпайтирилсин. Темир йўлларнинг ўтказиш ва юк ташиш қобилиятини ошириш темир йўл транспортини ривожлантиришдаги асосий вазифа ҳисоблансин. Паровозларни электровозлар ва тепловозлар билан алмаштириш асосан тугаллансин.

Поездлар ҳаракатининг тезлиги оширилсин. Узеллар ва станцияларни янада ривожлантириш, линияларни автоблакировка ва марказлаштирилган диспетчерлик аппаратлари билан ускуналаш таъминлансин, йўл қуриш ва ремонт қилиш ишларини механизациялаш суръатлари оширилсин. Тахминан 7 минг километр узунликда темирйўл линиялари қурилсин. Электрлаштирилган темир йўл линияларининг узунлиги 10 минг километр кўпайтирилсин.

Темир йўл транспортида меҳнат унумдорлиги 23—25 процент оширилсин.

2. **Денгиз транспортининг** юк обороти тахминан 1,8 баравар кўпайтирилсин. Савдо флоти универсал ва ихтисослаштирилган кемалар билан таъминланиб, транспорт флотининг тонна ҳисобидаги умумий оғирлиги тахминан 1,5 баравар кўпайтирилсин.

Портларнинг ўтказиш қобилияти тахминан 40 процент оширилсин. Портларда юк ортиш-юк тушириш ишларини комплекс механизациялаш даражаси 90 процентга етказилсин. Кемаларни ремонт қилиш индустриал методларга кўчирилсин; кемаларни ремонт қиладиган корхоналарнинг қуввати кўпайтирилсин.

3. **Дарё флоти** дарёлар орқали ташилиши лозим бўлган юкларни ташиб беришни тўла равишда ўзлаштириши лозим. Сибирь дарёларида флот, портлар, кема ремонт қилиш базаларини биринчи навбатда ривожлантириш ва шу дарёларда кемаларнинг юриш шароитини яхшилаш кўзда тутилсин. СССРнинг Европа қисмида кемалар қатнайдиган туташ дарёлар системасини вужудга келтириш ишлари давом эттирилсин. Волга-Балтика сув йўлидан **фойдаланиш даражаси** анча оширилсин.

Дарё флоти катта ҳажмдаги ўзиюрар кемалар билан, секцияли составлар билан, қувватли толкачлар ва пассажир ташийдиган тезюрар теплоходлар билан тўлдирилсин.

4. Нефть ва нефть маҳсулотларини **трубопроводлар орқали** ташиб олиш ҳажми тахминан 2 баравар кўпайтирилсин, тахминан 12 минг километр узунликда трубопроводлар қуриш таъминлансин. Нефть маҳсулотларини трубопроводлар орқали сурункасига етказиб беришни кенг жорий қилинсин, трубопроводлар хўжалигини автоматлаштириш даражаси оширилсин.

5. Умум фойдаланадиган **автомобиль траспортининг** юк обороти тахминан 1,7 баравар кўпайтирилсин. Автомобиль паркида автопоездларнинг ва кўп юк ортиладиган ағдарма автомобилларнинг салмоғи оширилсин. Аҳолига хизмат кўрсатувчи автомобиль парки кўпайтирилсин.

Автобусларда пассажирларни ташиш тахминан 1,9 баравар кўпайтирилсин. Парклар замонавий, автобуслар билан таъминлансин. Умум фойдаланадиган автомобиллар учун гаражлар ва хизмат кўрсатиш станциялари қуриш кенгайтирилсин.

Автомобиль йўлларини, айниқса қишлоқ жойларида қуриш ва реконструкция қилиш давом эттирилсин. Беш йил мобайнида 63 минг километр чамаси қаттиқ тўшамали автомобиль йўллари қурилсин.

6. **Ҳаво транспортида** пассажирлар ташиш тахминан 1,8 баравар кўпайтирилсин. Иттифоқ аҳамиятига эга бўлган йўлларда 35—40 та ва маҳаллий аҳамиятга эга бўлган йўлларда 200 та аэропорт қурилсин. Иттифоқ аҳамиятига эга бўлган магестраллардаги аэропортлар самолётларнинг қўнишини автоматик ва ярим автоматик бошқарув системалари билан ва ҳаракатни бошқариш учун радиотехника ускуналарининг замонавий воситалари билан таъминлансин.

7. Шаҳар электр транспорти анча ривожлантирилсин. Метрополитен линияларининг узунлиги 85 километр, трамвай йўлларининг узунлиги 1.400 километр ва троллейбус линияларининг узунлиги 2.900 километр кўпайтирилсин. Трамвай йўлларининг қарийб 50 процентини реконструкция қилинсин. Метрополитен учун 1.200 та янги вагон, шаҳарларга 11 мингта янги троллейбус ва 10 мингта янги трамвай вагонлари етказиб берилсин.

8. Аҳолига ва халқ хўжалигига **алоқанинг** ҳамма турлари билан хизмат кўрсатиш яхшилансин. Ахборотнинг ҳамма турларини узлуксиз ва тўхтовсиз юбориб туришни таъминлайдиган автоматлаштирилган туташ алоқа системасини вужудга келтириш ишлари кучайтирилсин. Шаҳарлараро телефон алоқа каналларининг узунлиги 2,5 баравар, телефон станцияларининг ҳажми 1,8 баравар кўпайтирилсин, радиоэшиттириш ва телевизион станцияларининг шохобчалари кенгайтирилсин, телевидение программаларини эшиттириш ва узоқ масофалар учун алоқани ташкил этиш мақсадида Ернинг сунъий йўлдошларидан фойдаланилсин.

VI. Капитал қурилиш

Капитал маблағлардан энг кўп самарали фойдаланиш, янги қувватларни, уй-жой биноларини ва бошқа объектларни қисқа муддатларда ва энг кам сарфлар билан ишга туширишни таъминлаш, қурилиш ишларининг сифатини ошириш капитал қурилиш соҳасидаги асосий вазифадир.

1. Пул билан таъминлашнинг ҳамма манбалари бўйича 1966—1970 йилларда СССР халқ хўжалигига сарфланадиган **капитал маблағнинг умумий** ҳажми тахминан 310 миллиард сўм миқдорида белгилансин, бу эса, 1961—1965 йиллардагига нисбатан 47 процент кўпдир.

Капитал маблағларнинг мазкур ҳажмидан:

— саноат, транспорт ва алоқани ривожлантиришга тахминан 152 миллиард сўм;

— қишлоқ хўжалиги учун ишлаб чиқариш қурилишига ва техника сотиб олишга 71 миллиард сўм;

— уй-жой, коммунал ва маданий-маиший қурилишларга қарийб 75 миллиард сўм ажратиш кўзда тутилсин.

2. Капитал маблағларнинг самарадорлигини ошириш мақсадида бу маблағларни биринчи навбатда ишлаб турган корхоналарни техника жиҳатдан қайта қуроллантиришга, ишлаб чиқаришни механизациялаш ва автоматлаштиришга, ишлаб чиқаришни ихтисослаштиришни кучайтиришга, технологияни яхшилашга, ишлаб чиқаришдаги танг жойларни йўқотишга ва бошқа ташкилий-техникавий тадбирларга сарфлаш таъминлансин. Ишлаб турган корхоналарда шу ҳисобдан энг қисқа муддатларда ва янги қурилишга нисбатан камроқ маблағ сарфлаб, ишлаб чиқариш қувватларини ва маҳсулот чиқаришни анча кўпайтириш кўзда тутилсин. Ишлаб турган корхоналарни ишлаб чиқаришни ривожлантириш фонди ва банк кредитлари ҳисобидан техника билан қайта қуроллатиришга сарфланадиган капитал маблағлар ҳажми кўпайиб борилсин.

Капитал маблағларни, аввало, бошлаб қўйилган қурилишларни ва ишга туширилиши лозим бўлган объектларни қуриб битказишга ҳамда шу асосда ишлаб чиқариш қувватларини ва асосий фондларни ишга тушириш суръатларини тезлаштиришга сарфлаш кўзда тутилсин.

3. Капитал маблағлар сарфлашни планлаштириш ва қуриладиган объектларни техника-иқтисодий жиҳатдан асослаш **такомиллаштирилсин.** Маҳсулот тайёрлаб берувчи корхоналарнинг ва шу маҳсулотни истеъмол қилувчи корхоналарнинг қувватларини, шунингдек уй-жой-коммунал ва маданий-маиший объектларни ишга тушириш муддатларини келишиб олиш таъминлансин. Ҳисоблаш **техникасини** қўлланиш негизида планлаштириш ва бошқаришнинг шохобчали методлари қурилишда кенг жорий қилинсин.

4. **Қурилишни арзонлаштиришга эришилсин,** янги ишга туширилаётган ҳар бир қувватнинг ишлаб турган қувватга нисбатан қиммати камайтириб борилсин, қурилиш муддатлари белгилаб қўйилган нормаларга етказиладиган қилиб қисқартирила берсин, ишлаб чиқариш қувватлари комплекс равишда ишга туширилсин.

Қурилиш материалларини анча тежаш кўзда тутилсин. Цемент ва ёғоч-тахталарнинг сарфланиш нисбати камайтирилсин.

Ишлаб чиқариш объектларини қуришнинг смета қиймати ва қурилиш-монтаж ишларининг таннархи камайтирилсин.

5. Қурилиш ишларини бинолар ва иншоотларни заводда тайёрлаб чиқарилган ва унификациялаштирилган элементлардан монтаж қилишдан иборат механизациялаштирилган комплекс-процессга айлантиришни назарда тутиб, **қурилишни индустрлаштириш даражаси оширилсин.**

Қурилиш ташкилотлари иш унуми юксак техника билан таъминлансин. Қурилиш машиналари ва механизмларининг иш унуми 15—30 процент оширилсин.

Қурилиш-монтаж ишларида пудрат усулини қўлланиш кенгайтирилсин. Қурилиш-монтаж ишларининг илғор методлари ва самарали технологияси жорий қилина берсин. Қурилишда меҳнат унумдорлиги 35—40 процент оширилсин.

6. Қурилиш ишларида **иқтисодий рағбатлантириш кучайтирилсин.** Қурилиш-монтаж ташкилотларига хўжаликни юритишда катта мустақиллик берилсин, қурилишда фойданинг роли, қурилиш муддатларини қисқартиришдан, иш сифатини яхшилашдан ва қурилиш қимматини камайтиришдан қурилиш ходимларининг моддий манфаатдорлиги оширилсин.

7. Лойиҳа-смета ишлари яхшилансин. Қурилиш ва реконструкция қилиш лойиҳаларини тузишда фан ва техниканинг илғор ютуқларини ҳисобга олиш ҳамда капитал маблағларнинг самарадорлигини ошириш таъминлансин. Лойиҳалаш ташкилотларининг, министрликлар ва идораларнинг, шунингдек экспертиза органларининг лойиҳалар сифати учун ва қурилишнинг смета қимматини тўғри белгилаш учун бўлган масъулияти оширилсин. Лойиҳалар ва сметаларни тузиш муддатлари қисқартирилсин.

VII. Халқ турмушининг моддий фаровонлигини ва маданий савиясини ошириш

Халқнинг ўсиб бораётган моддий ва маданий эҳтиёжларини тобора тўлиқроқ қондириш социалистик ишлаб чиқаришнинг асосий мақсади эканлигини назарда тутиб, шу беш йилликда меҳнат унумдорлигини ошириш, моддий бойликлар ишлаб чиқариш ҳажмини кўпайтириш ва миллий даромадни ўстириш суръатларини тезлаштириш асосида халқ фаровонлигини янада анча ошириш таъминлансин.

Қуйидаги асосий вазифаларни ҳал қилиш кўзда тутилсин:

— **1966—1970 йиллар мобайнида ишчи ва хизматчиларнинг иш ҳақи ўрта ҳисобда камида 20 процент оширилсин, колхозчиларнинг жамоат хўжалигидан олаётган пул ва натура даромадлари ўрта ҳисобда 35—40 процент оширилсин,** шу тариқа колхозчилар меҳнатига тўланаётган ҳақ даражасининг ишчи ва хизматчилар меҳнатига тўланаётган ҳақ даражасига яқинлаштирилиши таъминлансин;

— **аҳолининг озиқ-овқат маҳсулотларини ва саноат молларини истеъмол қилиши кўпайтирилсин,** истеъмол структураси яхшилансин. Халқ истеъмол қиладиган **молларни** давлат ва кооператив савдо шохобчалари орқали **сотиш** камида 1,4 баравар **кўпайтирилсин.** Шу молларнинг хили кўпайтирилсин ва сифати оширилсин;

— **аҳолига бериладиган пул тўловлари ва ижтимоий истеъмол фондлари ҳисобидан бериладиган имтиёзлар:** социал страхование бўйича таъминлаш, турли нафақалар, пенсиялар, стипендиялар, отпускалар пулини тўлаш, текин ўқитиш ва текин медицина хизмати кўрсатиш, санаторий ва дам олиш уйларига текин ёки имтиёзли шартлар билан йўлланмалар бериш, болалар боғчалари ва яслиларнинг харажатларини таъминлаш ҳамда социал-маданий хизмат кўрсатишнинг бошқа формаларини таъминлаш **камида 40 процент кўпайтирилсин;**

— **уй-жой қурилиши ҳажми 1,3 баравар кенгайтирилсин ва унинг сифати оширилсин.** Давлат капитал маблағлари ва уй-жой қуриш кооперациясининг маблағлари ҳисобидан шаҳарларда, ишчи посёлкаларида ва совхозларда умумий саҳни ўтган беш йилдагига қараганда 100 миллион квадрат метр кўп уйлар қурилсин; аҳолига коммунал-маиший ва маданий хизмат кўрсатиш анча яхшилансин.

1. Ишчи ва хизматчиларнинг иш ҳақи қуйидаги асосий йўллар билан ошириб борилсин:

— кам ҳақ тўланадиган категориялардаги ходимларнинг меҳнатига ҳақ тўлашни биринчи навбатда оширишни назарда тутиб, ишчи ва хизматчиларга тўланадиган иш ҳақи ставкалари ва окладлари кўпайтирилсин;

— планлаштиришнинг ва иқтисодий рағбатлантиришнинг янги методларига кўчирилаётган корхоналарда вужудга келтириладиган моддий рағбатлантириш фондлари ҳисобидан ишчилар, инженер-техник ходимлар ва хизматчилар меҳнатига тўланадиган ҳақ оширилсин. Тўланаётган иш ҳақида мукофотларнинг ва бир йўла бериладиган мукофотларнинг улуши анча оширилсин, шу тариқа ҳар бир ходимнинг манфаатларини корхона коллективининг ва бутун жамиятнинг манфаатлари билан тағин ҳам тўлиқроқ қўшиб олиб бориш таъминлансин. Ишлаб чиқаришни ривожлантиришга ва унинг самарадорлигини оширишга ҳар бир коллективнинг ва ҳар бир айрим ходимнинг қўшаётган ҳиссаси нақадар катта бўлса, мазкур манба ҳисобидан меҳнатга тўланадиган ҳақнинг ўсиши шу қадар кўпроқ бўлади.

— Иш ҳақини ошириш тадбирлари амалга оширилаётганида, меҳнат шароити оғир ва зарарли бўлган участкаларда, ер остидаги ишларда ва интенсивлиги ошиқ бўлган ишларда ишлаб турган ходимларнинг меҳнатига ҳақ тўлашдаги афзалликлар кучайтирилсин. Меҳнатга ҳақ тўлаш формаси ва системаси такомиллаштирилиб, меҳнат унумдорлигини оширишда, техника тараққиётини тезлаштиришда ва маҳсулот сифатини яхшилашда меҳнатга ҳақ тўлашнинг мана шу формалари ва системалари ўйнаётган рағбатлантирувчи ролни кучайтиришга алоҳида эътибор берилсин.

2. Ижтимоий ишлаб чиқаришнинг мўлжалланган тарзда ўстирилишига, фаннинг ривожлантирилишига ва аҳолига хизмат кўрсатиш доирасининг кенгайтирилишига мувофиқ, **халқ хўжалигидаги ишчи ва хизматчилар сони 1970 йилда 91—92 миллион кишига етказилади, деб белгилаб қўйилсин.**

(Давоми 4-бетда).

СССР ХАЛҚ ХЎЖАЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ 1966—1970 ЙИЛЛАРГА МЎЛЖАЛЛАНГАН БЕШ ЙИЛЛИК ПЛАНИ ЮЗАСИДАН КПСС XXIII СЪЕЗДИНИНГ ДИРЕКТИВАЛАРИ

(Боши 1, 2, 3-бетларда)

3. Корхоналарда **хавфсизлик техникасининг** замонавий воситаларини тағин ҳам кенг жорий қилиш ва **санитария-гигиена шароитини** вужудга келтириш таъминлансин. Бунинг учун кeракли машиналар ва мосламалар, шунингдек махсус кийим ва пойафзаллар ишлаб чиқариш кўпайтирилсин ва уларнинг сифати яхшилансин. Ана шу мақсадда ихтисослаштирилган корхоналар қуриш кўзда тутилсин.

4. Меҳнат унумдорлигини ошириш ва бутун йил давомида меҳнат ресурсларидан яхшироқ фойдаланиш йўли билан колхозчиларнинг жамоат хўжалигидан оладиган даромадлари анча кўпайтирилсин. Колхозчилар меҳнатига ҳақ тўлаш, улар меҳнатини натура ва пул билан рағбатлантириш системаси такомиллаштирилсин, рағбатлантириш тўловларининг миқдори ишлаб чиқаришнинг ва меҳнат унумдорлигининг оширилишига, маҳсулот сифатининг оширилишига ва маҳсулот таннархининг камайтирилишига бевосита боғлиқ қилиб қўйилсин. Шахсий ёрдамчи хўжалик ҳам қишлоқ аҳолиси даромадларининг манбаларидан бири бўлиши лозим.

5. Ишчилар, хизматчилар ва колхозчиларни **пенсия билан таъминлашни янада яхшилаш** кўзда тутилсин.

6. Аҳолининг озиқ-овқат маҳсулотларини истеъмол қилиш структураси яхшилансин. **Аҳоли жон бошига ҳисоблаганда гўшт ва гўшт маҳсулотларининг истеъмол қилиниши ўрта ҳисобда 20—25 процент, сут ва сут маҳсулотларининг истеъмол қилиниши 15—18 процент, қанд истеъмол қилиниши тахминан 25 процент, сабзавот ва полиз маҳсулотларининг истеъмол қилиниши 35—40 процент, ўсимлик мойларининг истеъмол қилиниши 40—46 процент, мева ва узум истеъмол қилиниши 45—50 процент, балиқ ва балиқ маҳсулотларининг истеъмол қилиниши 50—60 процент кўпайтирилсин.**

Аҳолига газламалар, кийимлар ва трикотаж буюмлар сотиш 1,4 баравар, шу жумладан устки ва ички трикотаж кийимлар сотиш 1,9 баравар кўпайтирилсин.

7. **Аҳолига савдо хизмати кўрсатиш яхшилансин,** қишлоқ аҳолисининг даромадлари ўсиб бораётганлигига яраша қишлоқ жойларида савдони тезроқ ривожлантириш кўзда тутилсин.

Озиқ-овқат молларининг хиллари, биринчи навбатда, нон-булка, кондитер ва макарон, сут маҳсулотларининг, ўсимлик ва мол ёғларининг, консервалар ва халқ истеъмол қиладиган бошқа молларнинг хиллари ҳамма жойда кўпайтирилсин. Давлат ва кооператив-савдо шохобчалари орқали аҳолига сотилаётган картошка ва сабзавотнинг сифати анча яхшилансин.

Аҳолининг, аввало, қишлоқ аҳолисининг маданий-рўзғор молларига ва хўжаликка керакли молларга, шунингдек қурилиш материалларига бўлган талабини қондиришга алоҳида эътибор берилсин. Радиоприёмниклар ва радиолалар, телевизорлар, мебеллар, рўзғор холодильниклари, енгил автомобиллар, мопедлар ва мотовелосипедлар, ёғоч ва тахталар, цемент, томга ёпиладиган юмшоқ материаллар ва шифер сотиш анча кўпайтирилсин.

Маҳаллий ресурслардан ишлаб чиқарилаётган моллар билан савдо қилиш кенгайтирилсин, ошиқча қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини, шунингдек ёввойи ўсимликларнинг ҳосилини, меваларини, резаворларини, қўзиқоринларни ва асални колхозлар ва аҳолидан савдо ташкилотларининг харид қилиб олиши кўпайтирилсин. Колхоз бозорларида савдо-сотиқ анча яхшилансин, бозорларда, мева, сабзавот ва бошқа маҳсулотлар билан савдо қилишда колхозларнинг тағин ҳам кенг иштирок қилиши учун шароит яратиб берилсин; совхозларнинг ошиқча озиқ-овқат маҳсулотларини бозорларда ёки магазинларда бевосита аҳолига сотиши уюштирилсин.

Савдо ходимлари аҳолининг халқ истеъмол қиладиган молларга бўлган талабини яхшироқ ўрганишлари, талабнинг ўзгариб боришини, шу жумладан мавсумий талабларни, иқлим шароитларини, шунингдек миллий хусусиятларни ҳисобга олиб, мол фондларини мамлакат районларига қараб тақсим қилсинлар.

Савдонинг аҳоли учун ўнғай бўлган прогрессив формалари — молларга заказлар қабул қилиш, молларни уйга элтиб бериш, мол нусхаларини кўрсатиб қўйиб савдо қилиш ва бошқа шу каби прогрессив формалар кенг миқёсда жорий қилинсин. Посилкалар қилиб юбориш ва машиналарда ташиб бориб савдо қилиш, айниқса қишлоқларда ривожлантирилсин. Магазинларнинг ва, жумладан, матлубот кооперацияси магазинларининг, давлат ва кооператив омборларининг, музхоналарнинг, озиқ-овқат омборларининг шохобчалари кенгайтирилсин.

Халқ истеъмол қиладиган моллар ишлаб чиқарувчи корхоналарнинг ходимлари аҳолининг шу молларга бўлган талабини ва савдо ташкилотларининг заказларини назарда тутиб, шундай молларнинг хилини кўпайтириш ва сифатини яхшилаш чораларини ўз вақтида кўрсинлар.

Савдо ва умумий овқатланиш корхоналарининг ишини жамоатчилик йўли билан контрол қилишда ишчилар, хизматчилар, колхозчилар ва рўзғор ишидаги аёлларнинг актив иштирок қилиши таъминлансин.

8. **Беш йил мобайнида умумий овқатланиш корхоналарининг обороти тахминан 45 процент** ва уларнинг ўз маҳсулотларини тайёрлаб чиқаришлари 70 процент кўпайтирилсин. Ошхоналар, закусочнийлар, кафелар, ресторанларда хизмат кўрсатиш маданияти яхшилансин; шу корхоналарнинг шохобчалари кенгайтирилсин. Корхоналардаги, муассасалар, совхозлар, ўқув юртларидаги ошхоналарда таомларнинг сифатини оширишга ҳамда ишчи, хизматчи, студент ва мактаб ўқувчиларига хизмат кўрсатишни яхшилашга алоҳида эътибор берилсин.

9. Аҳолининг реал даромадларини ошириш мақсадида, халқ истеъмол қиладиган молларни ишлаб чиқариш ҳамда зарур мол ва молия ресурслари кўпая борган сари, **айрим озиқ-овқат молларининг ва халқ истеъмол қиладиган саноат молларининг**, аввало, болаларбоп молларнинг **давлат чакана нархларини камайтириш** тадбирлари амалга оширила берсин.

Пул муомаласини янада мустаҳкамлаш, аҳоли реал даромадларини ўстиришнинг ва ходимларнинг ўз меҳнати натижаларидан манфаатдор бўлишини кучайтиришнинг зарур шарти сифатида сўмнинг харид қобилиятини ошириш таъминлансин.

10. Уй-жой қурилиши кенгайтирилсин ва аҳолини уй-жой билан таъминлаш кўпайтирилсин

1966—1970 йилларда шаҳарларда, ишчи посёлкаларида ва совхозларда давлат капитал маблағлари ва кооператив маблағлари ҳисобидан умумий саҳни 400 миллион квадрат метр чамаси уй-жой бинолари қурилсин, қишлоқ жойларида уй-жой қурилишини кенгайтиришга алоҳида эътибор берилсин.

Қишлоқларда аҳоли ва колхозчиларнинг кучи билан 2—2,5 миллион уй-жой бинолари ҳамда шаҳарлар, ишчи посёлкалари ва совхозларда ишчи ва хизматчиларнинг кучи ҳамда давлат кредити ёрдами билан умумий саҳни 80 миллион квадрат метрдан кўпроқ якка уй-жой бинолари қуриш кўзда тутилсин.

Социал-маданий тадбирлар ва уй-жой қурилиши фонди ҳисобидан корхоналарнинг ишчилари ва хизматчилари учун уйлар қуриб бериш кенгайтирилсин. Кооперативларнинг уй-жой биноларини қуришлари 3—4 баравар кўпайтирилсин, бундай қурилишни рағбатлантириш ва уй-жой қурилиш кооперативларига аҳолининг тағин ҳам кенг табақаларини тортиш чоралари кўрилсин. Ишчилар, хизматчилар ва колхозчиларнинг ўз маблағлари ҳисобидан ва давлат кредити ёрдами билан якка тартибда уй-жой қуриб олишларига кўмаклашилсин.

Уй-жой қурилишининг сифати ва уй-жой биноларини ободонлаштириш даражаси оширилсин. Мавжуд уй-жой фондининг сақланишини таъминлаш, ободонлигини ошириш ва шу фонддан фойдаланишни яхшилаш чоралари кўрилсин.

Аҳолига коммунал хизмати кўрсатиш яхшилансин. Ҳамма шаҳарларни марказлаштирилган тартибда сув билан таъминлаш асосан тугаллансин. Шаҳарларда уй-жой биноларини газ билан таъминлаш даражаси 50—55 процентга ва қишлоқ жойларида 20—25 процентга етказилсин. Камида 1.000 шаҳар ва аҳоли яшайдиган шаҳар типидаги пунктлар газ билан таъминлансин. Аҳолининг маиший эҳтиёжларини қондирмоқ учун электр энергиясидан кенг фойдаланилсин. Шаҳар аҳолисининг коммунал-маиший эҳтиёжларига берилаётган электр энергия 1,6 баравар ва қишлоқ аҳолисининг маданий-маиший эҳтиёжларига берилаётган электр энергия 3 баравардан зиёдроқ кўпайтирилсин. Шаҳарлардаги пассажир транспортининг ҳамма турларини янада ривожлантириш ва шу транспорт билан аҳолига хизмат кўрсатишни анча яхшилаш, шаҳарларда шу транспорт билан пассажирлар ташишни камида 1,5 баравар кўпайтириш кўзда тутилсин.

Шаҳарлар ва посёлкалар қуришни планлаштириш ва қуриш сифати оширилсин. Аҳоли яшайдиган пунктларнинг санитария ҳолати яхшилансин, шаҳарлар ва ишчи посёлкаларида сув ва ҳаво ҳавзаларининг ифлосланишига қарши тағин ҳам кескинроқ кураш олиб борилсин, табиатни муҳофаза қилиш, айниқса йирик шаҳарларнинг атрофидаги зоналарда табиатни муҳофаза қилиш кучайтирилсин.

11. **Аҳолига маиший хизмат кўрсатишнинг ҳамма турларини ривожлантириш таъминлансин.** Аҳолига маиший хизмат кўрсатиш халқ хўжалигининг механизациялаштирилган йирик тармоғига айлантирилсин. Аҳолига кўрсатилаётган маиший хизматлар ҳажми 1970 йилга бориб тахминан 2,5 баравар кўпайтирилсин, шу жумладан қишлоқ жойларида 3 баравардан зиёдроқ кўпайтирилсин. Кийимларни химиявий усулда тозалаш хизматининг 6 баравар, уй-жойларни ремонт қилиб бериш хизматини 8 баравар, рўзғор машиналарини, транспорт воситаларини ва мебелларни ромонт қилиб бериш хизматининг 3 баравар оширилиши таъминлансин.

Стационар ва сайёр устахоналари ва қабул пунктлари бўлган ҳамда механизациялаштирилган маиший хизмат кўрсатиш корхоналарининг шохобчаларини кенгайтириш кўзда тутилсин. Маиший хизмат кўрсатиш корхоналари ихтисослаштирилсин ва бу корхоналарнинг техника билан таъминланиши яхшилансин. Шаҳарлар ва район марказлари яқинидаги қишлоқларда маиший хизмат кўрсатиш корхоналарнинг филиаллари ва қабул пунктлари ташкил этилсин.

Аҳолига маиший хизмат кўрсатиш маданиятини, иш сифатини ошириш ва шу ишларни бажариш муддатларини қисқартириш маиший хизмат кўрсатувчи ходимларнинг энг муҳим вазифасидир.

12. **Халқ маорифини янада ривожлантириш, аҳолининг умумий маълумот даражасини ошириш ва кадрлар тайёрлаш сифатини яхшилаш** кўзда тутилсин. Ёшлар учун умумий ўрта таълимни жорий қилиш беш йил мобайнида асосан тугаллансин.

Куни узайтирилган мактабларда ва группаларда ўқувчилар сони 2 баравардан зиёдроқ ҳамда ишчи ва қишлоқ ёшлари мактабларида ўқувчиларнинг сони 1,4 баравардан зиёдроқ кўпайтирилсин.

Давлат мактабгача тарбия муассасаларидаги болаларнинг сони 12,2 миллион кишига етказилиб, 1965 йилдагига нисбатан 1,6 баравар кўпайтирилсин. Бу эса, шаҳар аҳолисининг болалар муассасаларига бўлган эҳтиёжини асосан қондиришга ва қишлоқ аҳолисини болалар муассасалари билан таъминлашни анча яхшилашга имкон беради.

Беш йил мобайнида олий ва ўрта махсус маълумотли тахминан 7 миллион, ёки 1961—1965 йиллардагига қараганда 65 процент кўп мутахассис тайёрлансин. 1970 йилда ўрта махсус ўқув юртларига ўқувчилар қабул қилиш 1.600 минг кишига ва олий ўқув юртларига ўқувчилар қабул қилиш 940 минг кишига етказилсин. Мутахассислар тайёрлаш сифати яхшилансин.

Халқ хўжалигининг ҳамма тармоқлари учун малакали ишчилар тайёрлаш кенгайтирилсин. 1970 йилда профессионал-техника ўқув юртларига ўқувчилар қабул қилиш 1.700—1.800 минг кишига етказилсин, яъни ўтган беш йил ичида шундай ўқув юртларига ўрта ҳисобда ҳар йил қабул қилиниб келган ўқувчилар сонига нисбатан 1,7—1,8 баравар кўпайтирилсин.

13. **Шаҳар ва қишлоқ аҳолисига медицина хизмати кўрсатишни яхшилаш** кўзда тутилсин. Замонавий медицина ускуналари билан жиҳозланган янги касалхоналар қуриш кенг миқёсда авж олдирилсин. Шаҳар ва қишлоқларда ихтисослаштирилган медицина хизмати кўрсатишни таъминлай оладиган кўп профилли катта район касалхоналари ва поликлиникаларининг шохобчалари кўпайтирилсин, хотинлар ва болаларни даволаш-профилактика муассасаларининг шохобчаларини кенгайтиришга алоҳида эътибор берилсин. Касалхоналардаги ўринларнинг сони 1970 йилда 2 миллион 680 мингтага етказилсин.

Медицина саноатининг маҳсулот чиқариши 1, 7 баравардан зиёдроқ кўпайтирилсин. Медицина инструментлари, асбоблари, аппаратлари ва ускуналарини, дори-дармонларни, айниқса юрак-томир ва психик касалликларнинг, сил касалликларининг, ёмон сифатли ўсмаларнинг, юқумли ва вирусли касалликларнинг олдини олиш ва шу касалликларни даволаш учун самарали дори-дармонлар ишлаб чиқариш анча кенгайтирилсин ва улардан фойдаланиш яхшилансин. Тайёр дорилар ишлаб чиқариш ва уларнинг хили кўпайтирилсин. Зарур дори-дармонлар билан аҳоли тўла равишда таъминлансин.

Меҳнаткашларни санаторий-курортларда даволашни ва уларнинг ташкилий равишда дам олишини янада яхшилаш чоралари кўрилсин, санаторийлар, пансионатлар, дам олиш уйлари, туристик базалари, пионер лагерлари ва спорт иншоотлари кўпайтирилсин. Кексалар ва инвалидлар учун интернат-уйлар кўпайтирилсин.

Физкультура ва спортнинг оммавий турлари аҳоли турмушига кенг сингдирилсин, умумий таълим мактабларида, олий ва ўрта махсус ўқув юртларида физкультура ва спортнинг оммавий турларини ривожлантиришга алоҳида эътибор берилсин.

14. Маданият ва санъат муассасалари шохобчаларини кенг ривожлантириш ва **аҳолига,** айниқса қишлоқ жойларидаги аҳолига **маданий хизмат кўрсатишни ҳар томонлама яхшилаш** кўзда тутилсин. Театрлар, оммавий кутубхоналар ва клублар кўпайтирилсин, уларнинг моддий-техника базаси мустаҳкамлансин. Киноустановкалар сони 160 мингтага етказилсин, қишлоқ жойларида киноустановкаларни кўпайтиришга алоҳида эътибор берилсин.

Шаҳар ва қишлоқ аҳолисининг, шунингдек мамлакат турли районларидаги аҳолининг маданий савиясини бир-бирига яқинлаштиришда муҳим роль ўйнаши лозим бўлган телевидениени (шу жумладан рангли телевидениени ҳам) янада кенгроқ ривожлантириш чоралари кўрилсин. Телевидение ва радио программаларининг мазмуни яхшилансин.

Нашриёт ишлари ва полиграфия саноати янада ривожлантирилсин. Китоблар тиражи тахминан 25 процент, журналлар тиражи 1,5 баравардан зиёдроқ, газеталар тиражи тахминан 40 процент кўпайтирилсин. Китоблар ва бошқа нашрларнинг босмахоналарда ишланиш сифати яхшилансин.

Хатлар, газеталар ва журналларни почта орқали аҳолига етказиб бериш тезлаштирилсин. Марказий газеталар Москвада чиққан кунда мамлакатнинг энг йирик шаҳарларида босилиб, аҳолига етказиб бериш учун шу газеталарнинг текстини фототелеграф методи билан мазкур шаҳарларга жадал етказиб бериш ташкил этилсин.

* * *

Ишчи ва хизматчиларнинг иш ҳақи кўзда тутилган миқдорда оширилишини, колхозчиларнинг пул ва натура даромадлари кўпайтирилишини, давлат ва кооператив савдосида, шунингдек колхоз бозорларида нархларнинг пасайтирилишини, ижтимоий фондлардан истеъмолнинг кенгайтирилишини ҳисобга олиб, жон бошига ҳисоблаганда аҳолининг реал даромадлари тахминан 1,3 баравар оширилсин.

Меҳнаткашларнинг моддий фаровонлигини ўстириш ва, аввало, иш ҳақини ошириш топшириқлари чекланган топшириқлар эмас.

Ишлаб чиқаришнинг самарадорлигини ошириш, хўжаликни юритишнинг янги иқтисодий методларини жорий қилиш, корхоналар ишининг яхшиланиши ҳисобидан моддий рағбатлантиришнинг пул фондини кўпайтириш ишида меҳнаткашлар ташаббускорлигининг ривожлантирилиши меҳнатга яраша тақсимлашнинг социалистик принципига мувофиқ, меҳнаткашларнинг реал даромадларини тағин ҳам анча ошириш имкониятини вужудга келтиради.

VIII. Иттифоқдош республикаларнинг ишлаб чиқарувчи кучларини жойлаштириш ва хўжалигини ривожлантириш

Ижтимоий ишлаб чиқаришнинг самарадорлигини ошириш вазифалари ишлаб чиқарувчи кучларнинг жойлаштирилишини янада яхшилашни, иттифоқдош республикалар хўжалигини комплекс ривожлантириш ва иқтисослаштиришни, меҳнатга лаёқатли аҳолини ишлаб чиқаришга янада тўла жалб қилишни, халқ хўжалигини территориал планлаштириш билан тармоқли принцип асосида бошқаришни тўғри қўшиб олиб боришни талаб этади.

Ишлаб чиқарувчи кучларни жойлаштиришни яхшилашнинг қуйидаги асосий йўналишлари кўзда тутилсин.

1. Мамлакатнинг арзон ёқилғи-энергетика ва хом ашё ресурсларига эга бўлган **Шарқий районларида** ёқилғи чиқариш, электроэнергия, рангли металлургия ва химия саноатининг кўп энергия талаб этадиган турлари, шунингдек ёғочни батамом қайта ишлаш юксак суръатлар билан ривожлантирилсин. Уралдан Шарқ томондаги районларнинг умумиттифоқ миқъёсида кўмир қазиб чиқаришдаги салмоғи 1970 йилда тахминан 45 процентга (шу жумладан очиқ усулда кўмир қазиб чиқариш 77 процентга), табиий газ чиқариш 35 процентга ва нефть қазиб чиқариш салмоғи 16 процентга етказилсин; Бутуниттифоқ миқъёсида электр энергия ишлаб чиқариш салмоғи 28 процентга, алюминий 65 процентга, гилмоя 37 процентга, қорамис 58 процентга, целлюлоза 28 процентга, картон 31 процентга етказилсин. Аҳолининг яшаши ва ишлаши учун қулай шароитларни яратиб бериш ва доимий ишлайдиган кадрларни вужудга келтириш мақсадида Шарқий ва Шимолий районларда уй-жой ва маданий-маиший бинолари қурилиши суръатининг мамлакат бўйича ўртача даражадан анча юқори бўлиши таъминлансин.

2. **Мамлакатнинг Европа қисмидаги ва Уралдаги** катта ишлаб чиқариш фондлари ҳамда меҳнат ресурсларига эга бўлган **иқтисодий районларда** асосан мавжуд ишлаб чиқариш қувватларини реконструкция қилиш ва айниқса ускуналарнинг сменали ишлашини ва иш билан банд бўлишини ошириш ҳисобига улардан яхши фойдаланиш йўли билан, шунингдек кўп меҳнат талаб қиладиган саноат тармоқларининг янги корхоналарини қуриш йўли билан ишлаб чиқарувчи кучларни янада ривожлантириш кўзда тутилсин. Бу районларда, одатда, кўп меҳнат талаб қиладиган янги корхоналарни қуриш кўзда тутилмасин ва мавжудларини ривожлантириш билан чекланилсин.

3. **Меҳнат ресурсларидан фойдаланишни яхшилаш ва саноатни янада бир текисда жойлаштириш мақсадида** янги корхоналар асосан ўртача ва кичикроқ шаҳарларда, эркаклар ва хотин-қизларнинг меҳнатидан фойдаланиш зарурлиги ҳисобга олинган ҳолда қурилсин. Йирик шаҳарларда саноатни ривожлантириш ишлаб чиқариш қувватларидан янада тўла фойдаланиш ва мавжуд корхоналарни иқтисодий жиҳатдан мақсадга мувофиқ равишда реконструкция қилиш, шунингдек мазкур шаҳарларнинг аҳолиси ва хўжалигига хизмат кўрсатувчи янги корхоналарни қуриш йўли билан амалга оширилсин.

4. **Районлараро ва республикалараро**, айниқса мамлакатнинг Ғарбий ва Шарқий районлари ўртасида, **хўжалик алоқалари такомиллаштирилсин.** Бунинг учун кенгликлардаги транспорт магистралларининг айрим участкалари кучайтирилсин, Ўрта Сибирь магистралини бошдан охиригача фойдаланишга топширилсин ва Ўрта Осиёни мамлакатнинг Европа қисми билан боғловчи янги темир йўл линиялари қурилсин, Ўрта Осиё — Марказ, Ғарбий Сибирь — СССР нинг Европа қисми газ қувурлари системаси қурилсин.

5. Ишлаб чиқаришнинг ижтимоий чиқимларини, шу жумладан энергетика, уй-жой коммунал хўжалиги ва бошқа ўзаро боғлиқ тармоқлар учун, шунингдек маҳсулотни истеъмолчиларга етказиб бериш учун бўладиган ҳаражатларни камайтириш вазифаларига амал қилиб, янги қуриладиган, реконструкция қилинадиган корхоналарнинг оптимал катталиги ва **техника-иқтисодий жиҳатдан асосланган ҳолда жойлаштириш даражаси оширилсин**

Ишлаб чиқаришни жойлаштиришни планлаштиришга халқ хўжалиги тармоқларини ривожлантириш ва жойлаштиришнинг илмий жиҳатдан асосланган схемалари ҳамда иқтисодий районларни ривожлантириш схемалари асос қилиб олинсин. Территориал планлаштириш ва ишлаб чиқарувчи кучларни жойлаштиришнинг иқтисодий самарадорлигини аниқлашга доир илмий проблемаларни ишлаб чиқиш кучайтирилсин; бу масалаларни ҳал қилишда бошқармачилик ва маҳаллийчилик кўринишларига йўл қўйилмасин.

6. **Ишлаб чиқарувчи кучларни янада қудратли равишда юксалтириш ва барча иттифоқдош республикаларда аҳоли фаровонлигини ошириш таъминлансин.**

Иттифоқдош республикалар халқ хўжалигини 1966 — 1970 йилларда ривожлантириш бўйича қуйидаги асосий вазифалар белгилансин.

Россия Совет Федератив Социалистик Республикаси

Саноат соҳасида электроэнергетика, қора ва рангли металлургия, нефть, газ ва химия саноатини, машинасозлик, енгил ва озиқ-овқат саноатини устун даражада ривожлантириш кўзда тутилсин.

Саноат маҳсулоти ишлаб чиқариш ҳажми тахминан 1,5 баравар, шу жумладан машинасозлик ва металл ишлаш саноати маҳсулоти 1,7—1,8 баравар оширилсин. 1970 йил учун электр энергия ишлаб чиқариш ҳажми 526—532 миллиард киловатт-соат, нефть қазиб чиқариш 271—281 миллион тонна, газ чиқариш — 103—113 миллиард кубметр, кўмир 373—380 миллион тонна, минераль ўғитлар ишлаб чиқариш 31,6—33,3 миллион тонна, химиявий толалар 510—542 минг тонна, пластмассалар ва синтетик смолалар 1.486—1.616 минг тонна, автомобиль ва мотоцикл покришкалари 29—30 миллион дона, чўян 47—48 миллион тонна, пўлат 69—71 миллион тонна, қораметаллар прокати 52—54 миллион тонна, пўлат қувурлар 8,3—9 миллион тонна, целлюлоза — 7,3—7,9 миллион тонна, қоғоз 4—4,3 миллион тонна, цемент ишлаб чиқариш 60—63 миллион тонна миқдорида белгилансин.

Ип—газламалар ишлаб чиқариш 5—5,2 миллиард квадрат метрга, пайпоқлар 907 миллион жуфтга, трикотаж буюмлар 727—772 миллион донага, чарм пойафзал 324—333 миллион жуфтга, гўшт етиштириш 3,2—3,4 миллион тоннага, қаймоғи олинмаган сут маҳсулоти 9,6—10,2 миллион тоннага, лавлагидан тайёрланган шакар 3,1—3,2 миллион тоннага, ўсимлик мойи 1,3 миллион тоннага, консервалар 4,5—4,7 миллиард шартли банкага, радиоприёмниклар ва радиолалар 4,5 миллион донага, телевизорлар 4,9 миллион донага, мебиль 1,3—1,4 миллиард сўмга етказилсин.

Қишлоқ хўжалиги соҳасида ғалла, айниқса буғдой, шунингдек шоли ва бошқа донли экинлар етиштиришни бутун чоралар билан ривожлантириш энг муҳим вазифа деб ҳисоблансин.

РСФСРда ялпи дон ҳосили 110—112 миллион тоннага етказилсин, беш йиллик мобайнида 550 минг гектар суғориладиган ерлар фойдаланишга топширилсин, 2,5 миллион гектар захоб ерлар қуритилсин, 4 миллион гектар яйловга сув чиқарилсин, 6,3 миллион гектар майдонда ўтлоқлар, яйловларни тубдан яхшилаш тадбирлари ва бошқа маданийлаштириш техника ишлари, шунингдек тупроқларни охаклаш тадбирлари амалга оширилсин.

Европа қисми ва Уралда Конаково, Киришск, Кострома, Новочеркаск, Карманово, Иркли ва Рефтинск ГРЭСларидаги қувватлар, Нижний Камск ва Чиркей ГЭСларида дастлабки агрегатлар ишга туширилсин. Саратов гидроэлектростанцияси қурилиши тугаллансин ва Чебоксари гидроэлектростанциясини қуришга киришилсин.

Курск Магнит аномалиясидаги конлардан темир рудаси қазиб чиқариш 2,2 баравар кўпайтирилсин. Новолипецк, Череповецк металлургия заводларида, Нижний Тагиль, Магнитогорск ва Орск — Халилово металлургия комбинатларида, Челябинск ва Верх-Исетск металлургия заводларида янги қувватлар ишга туширилсин. Йирик Шимолий Онега бокситлар конини ўзлаштириш бошлансин; Урупок ва Гайск кон саралаш комбинатлари қурилиши тугаллансин. Кириши, Рязанск, Ново-Ярославск ва Волгограддаги нефтни қайта ишлаш заводлари қурилиши тугаллансин ва уларни тўла қувват билан ишга тушириш таъминлансин. Березникида иккинчи калий комбинати қурилсин. Баженов асбест комбинатининг қуввати оширилсин. Чебоксари, Камишин, Балашов, Краснодар, Шахтинск, Оренбург, ва Чайковский тўқимачилик комбинатлари қурилиши тугаллансин Янги енгил, озиқ-овқат ва балиқ саноати корхоналари қурилсин. Алмат—Горький (III-навбати) ва Ярослав қурилиши бошлансин. Кириши нефть қувури қурилсин, Белорецк— Чишми ва Краснодар — Туапсе темир йўллари қурилиши бошлансин.

Сибирь ва Узоқ Шарқ районларида ишлаб чиқарувчи кучларни жадал ривожлантириш янги беш йилликнинг муҳим халқ хўжалик вазифаси деб ҳисоблансин.

Ғарбий Сибирь территориясида янги очилган нефть ва газ конлари ҳамда ўрмон бойликлари базасида йирик халқ хўжалик комплекси вужудга келтирилсин. Ғарбий Сибирда нефть қазиб чиқариш 20—25 миллион тоннага ва газ чиқариш 16—26 миллиард кубметрга етказилсин. Верхний — Кондинск ва Тавдинск ўрмончилик саноат комплексларини вужудга келтиришга киришилсин. Тюмень — Сургут темир йўли ва Усть-Балик—Омск нефть қувури қурилсин. Ивдель—Обь ва Тавда — Сотник темир йўллари, Шаим — Тюмень нефть қувури, шунингдек Березов — Игрим—Серов—Нижний Тагиль газ қувури қурилишлари тугаллансин.

Сибирда электроэнергия ишлаб чиқариш 141—143 миллиард киловатт-соатга кўпайтирилсин. Красноярск ГЭСи тўла қувват билан ишга туширилсин. Иркутскдаги алюминий заводи, Ачинск гилмоя заводи ва «Тувакобальт» комбинати қурилиши тугаллансин; Красноярск ва Братскдаги алюминий заводларини, шунингдек Красноярскдаги алюминий прокати заводида янги қувватларни қуриш ва ишга туширишни жадаллаштирилсин. Талнах конидаги бой мис-никель рудаларни ўзлаштириш негизида Норилск комбинати кенгайтирилсин ва Кия-шалтир нефелин кони ўзлаштирилсин. Удокандаги йирик мис-руда конини ўзлаштиришга киришилсин.

Ғарбий Сибирь металлургия заводи биринчи навбатининг қурилиши асосан тугаллансин, Коршуново кон саралаш комбинатида янги қувватлар ишга туширилсин, Шарқий Сибирда ферро сплавлар заводи қурила бошлансин. Омск ва Ангара нефтни қайта ишлаш заводларидаги, Ангара, Усольск, Кемерово, Омск ва Барнаул химия комплексларининг корхоналаридаги қувватлар оширилсин. Красноярск ўлкасида электр-химия комбинати қурилиши бошлансин, Сибирда нефтни қайта ишлайдиган янги завод қурилиши кўзда тутилсин.

Черногорск, Кемерово, Ленинск-Кузнецский, Тюмень ва Чита тўқимачилик комбинатлари ишга туширилсин.

Братск ГЭСи қурилишининг биринчи навбати тугаллансин ва иккинчи навбат қурилиши кенг қизитиб юборилсин, Асинов Енисей ва Чунск ўрмончилик — саноат комплексларини барпо қилишга киришилсин. Ёғоч арралаш заводларининг Маклаково-Енисейк группасини қуриш тугаллансин.

Кузбассдан чиқиб келадиган темир йўл тармоқлари кучайтирилсин, янги районларни саноат учун ўзлаштиришни таъминлайдиган Хребтовая — Уст-илимский, Решотий — Богучаний темир йўллари қурилсин.

Узоқ Шарқнинг иқтисодий патенциали жадал суратда ошира борилсин. Олтин, қалайи, вольфрам, смоб, олмослар ва слюда қазиб чиқаришни янада кўпайтириш таъминлансин. Солнечний кон саралаш комбинатини қуриш ва Хрусталинск кон саралаш комбинатини кенгайтириш тугаллансин, Якутия АССРда янги табиий олмос конларини, Приморье ўлкасида вольфрам конларини ўзлаштириш бошлансин. Депутатск кон саралаш қалайи комбинати қурилиши ва Приморье кон химия комбинатини кенгайтириш ишлари қизитиб юборилсин. Геологик қидирув ва разведка ишлари ҳажми анча кенгайтирилсин.

Узоқ Шарқда мамлакатнинг янги металлургия базасини вужудга келтириш соҳасида лойиҳалаш-қидирув ишлари олиб борилсин. Якутия АССРдаги Усть-Вилюйск газ конини саноат учун ўзлаштиришга киришилсин.

Комсомолскдаги целлюлоза-картон комбинатининг биринчи навбат қурилиши тугаллансин ва янги йирик ўрмончилик — саноат комплексини барпо қилиш бошлансин. Зейск гидроэлектростанцияси қурилиши кенг қизитиб юборилсин ва сув тошқинига қарши кураш тадбирлари амалга оширилсин.

Узоқ Шарқда балиқ, кит ва денгиз ҳайвонларини овлаш ҳамда денгиз маҳсулотлари етиштириш бутуниттифоқ ҳажмининг тахминан 35 процентига етказилсин.

Владивосток, Находка ва Ванинодаги денгиз портларининг кемаларни қабул қилиш ва чиқариш кучи кенгайтирилсин, Ванино — Сахалин ороли ўртасида паромли кечик қурилсин ва Комсомольск — Амур шаҳри яқинида Амур дарёси устига кўприк қуришга киришилсин.

Украина Совет Социалистик Республикаси

Электроэнергетика, машинасозлик, газ, химия ва енгил саноатни жадал суръатлар билан ривожлантириш, шунингдек қораметаллургия, кўмир ва озиқ-овқат саноатини янада ривожлантириш таъминлансин. Саноат маҳсулоти ишлаб чиқариш тахминан бир ярим баравар кўпайтирилсин.

Кўмир қазиб чиқариш 209—211 миллион тонна, электрэнергия ишлаб чиқариш 161—163 миллиард киловатт-соат, чўян эритиш 42—43 миллион тонна, пўлат эритиш 48—49 миллион тонна, қора металлар прокати ишлаб чиқариш 37—39 миллион тонна, пўлат қувурлар 4,7—5 миллион тонна миқдорида белгилансин. Нефть қазиб чиқариш икки баравар, газ бир ярим баравар, приборлар ва автоматлаштириш воситалари ишлаб чиқариш икки баравардан зиёд, химия ускуналари 1,8—1,9 баравар, қишлоқ хўжалик машиналари 1,6 баравар ва тракторлар ишлаб чиқариш 1,6 баравар кўпайтирилсин.

Минераль ўғитлар ишлаб чиқариш ҳажми 10,9—11,5 миллион тоннага, синтетик смола ва пластмассалар 227 минг тоннага, химиявий толалар 104—108 минг тоннага, цемент 17—19 миллион тоннага, газламалар 625—644 миллион квадрат метрга, трикотаж буюмлар 275—290 миллион донага, чарм пойафзал 117—122 миллион жуфтга, ўсимлик мойи 882—956 минг тоннага, лавлагидан тайёрланган шакар 5,6—5,7 миллион тоннага, консервалар 2,7—2,8 миллиард шартли банкага етказилсин.

Донбассдаги ишлаб турган шахталарни реконструкция қилиш тезлаштирилсин. Кременчугдаги нефтни қайта ишлаш заводи қурилиши тугаллансин ва янги заводлар қурилиши кўзда тутилсин. Бирлашган энергия системасини барпо қилиш, Кривойрог, Луганск, Змиевск, Трипольск ва Буриштинск ғресслари қурилиши тугаллансин. Донбассда янги ГЭС, Новоднепровск ва Ладижинск ғресслари қурила бошлансин.

Днепр кон саралаш комбинати қурилиши ва Шимолий ҳамда Ингулецк кон саралаш комбинатларининг иккинчи навбати тугаллансин. Никитовск смоб комбинати, Иршн кон саралаш комбинати ҳамда Верхний-Днепровский кон металлургия комбинати кенгайтирилсин. Машинасозликни асосан мавжуд корхоналарни кенгайтириш ва реконструкция қилиш ҳисобига янада ривожлантириш кўзда тутилсин.

Ровенскдаги азот ўғитлари заводи ва Белоцерковскийдаги резина техника комбинатининг биринчи навбатлари қурилсин. Черкасск химия комбинатида, Яворовск кон-химия, Новостепниковскдаги калий ва Калушйй химия металлургия комбинатларида, Қримдаги сода заводида ҳамда Қримдаги титан икки оксид заводида янги қувватлар ишга туширилсин. Жанубий Сиваш магнизит заводи қурила бошлансин.

Чернигов, Черкасск ва Тернополь тўқимачилик комбинатлари қурилиши тугаллансин. Озиқ-овқат гўшт-сут саноати корхоналари қурилиши жадаллаштирилсин.

Буғдой, гречиха, шоли, қанд лавлаги, кунга боқар етиштириш кўпайтирилсин. Республикада ялпи дон ҳосили 37—38 миллион тоннага етказилсин.

650 минг гектар суғориладиган ерлар фойдаланишга топширилсин. Шимолий Қрим канали зонасида суғориш ва ерларни ўзлаштириш системаси қурилишининг биринчи навбати тугаллансин. Республиканинг Полесье районлари ва Ғарбий областларидаги салкам 700 минг гектар майдонда захоб ерларни қуритиш ва қуритиш системаларини қайта қуриш ишлари амалга оширилсин. Донбассдаги шаҳарлар, ишчи посёлкалари ва саноат корхоналарини сув билан таъминлаш яхшилансин.

Москва,-Киев,-Львов-Чоп темирйўл линиясини электрлаштириш, Одессадаги денгиз портини реконструкция қилиш, Ильичовскда балиқ порти ва кема ремонти заводининг биринчи навбати ва денгиз портининг иккинчи навбати қурилиши тугаллансин.

Қора денгиз соҳиллари, Приазовье ва Карпат тоғларидаги курортларни ривожлантириш таъминлансин.

Белоруссия Совет Социалистик Республикаси

Машинасозликни, ош тузи ва калий тузининг бой ресурсларидан фойдаланиш негизида химия саноатини, шунингдек енгил саноат ва озиқ-овқат саноатини янада ривожлантириш кўзда тутилсин.

Саноат маҳсулоти ишлаб чиқариш ҳажми тахминан 1,7 баравар электр энергия ҳосил қилиш 2 баравар, торф қазиш 1,7 баравар, нефтни дастлабки қайта ишлаш 4,4 баравар, минерал ўғитлар ишлаб чиқариш 3,8 баравар, химиявий толалар ишлаб чиқариш 3,2—3,7 баравар, приборлар, автоматлаштириш воситалари ва уларга керакли запас қисмлар ишлаб чиқариш 1,8 баравар, картон ишлаб чиқариш 3,5 баравар, газламалар ишлаб чиқариш 2,4 баравар, трикотаж ишлаб чиқариш 2—2,1 баравар, гўшт ишлаб чиқариш 1,3 баравар ва қаймоғи олинмаган сут маҳсулоти ишлаб чиқариш 1,6—1,7 баравар кўпайтирилсин.

Республикада нефть чиқариш саноати барпо этилсин. Полоцк нефтни қайта ишлаш, Гродно азотли ўғитлар заводлари ва Гомель суперфосфат заводи, Солигорскдаги иккинчи калий комбинати, шунингдек Пинск трикотаж комбинати қуриб битказилсин. Лукомль ГРЭСининг дастлабки агрегатлари ишга туширилсин ва Береза ГРЭСи қурилиши тугаллансин. Солигорскда учинчи калий комбинати қурилсин, Светлогорск целлюлоза-картон комбинати ва Могилев сунъий тола комбинати, Полоцк химия комбинати билан Мозирь нефтни қайта ишлаш заводининг биринчи навбатлари қурилсин, шунингдек Бобруйск шина заводида янги қувватлар ишга туширилсин. Ип газлама ва шойи газлама комбинатларини қуришга киришилсин.

Республика қишлоқ хўжалигини сут-гўшт чорвачилигига, чўчқачилик, паррандачиликка, картошка, узун толали зиғир етиштиришга ихтисослаштириш кучайтирилсин. Ортиқча захкаш ерлардан 1,5—1,6 миллион гектарининг захи қочирилсин, тахминан 900 минг гектар майдондаги бутазорлар ва бачки дарахтзорлар кундаков қилинсин.

(Давоми 5-бетда).

СССР ХАЛҚ ХЎЖАЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ 1966—1970 ЙИЛЛАРГА МЎЛЖАЛЛАНГАН БЕШ ЙИЛЛИК ПЛАНИ ЮЗАСИДАН КПСС XXIII СЪЕЗДИНИНГ ДИРЕКТИВАЛАРИ

(Боши 1, 2, 3, 4-бетларда).

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси

Ўзбекистон ССРнинг асосий пахта базаси бўлиб келди, бундан буён ҳам шундай бўлиб қолади. Буни ҳисобга олиб, пахтачиликни янада юксалтириш, рангли металлургия, газ, химия, енгил саноат ва озиқ-овқат саноатини ривожлантириш таъмин этилсин.

Саноат маҳсулоти ишлаб чиқариш ҳажми тахминан 1,6 баравар газ чиқариш 2,3 баравар, электр энергия ҳосил қилиш 2,2 баравар, минерал ўғитлар ишлаб чиқариш 2 баравар, рафинацияланган мис ишлаб чиқариш 2,8 баравар, шойи газлама ишлаб чиқариш 2,8—3 баравар, ўсимлик ёғи ишлаб чиқариш 1,3 баравар, мева-сабзавот консервалари ишлаб чиқариш 1,6 баравар кўпайтирилсин. Ирригация ва пахтачилик учун машиналар ишлаб чиқариш анча оширилсин.

Фарғонадаги азотли ўғитлар ва сунъий тола заводлари қуриб битказилсин. Олтинтопган қўрғошин-рух ва мис комбинати кенгайтирилиб, бу ерда концентрлаштирилган минерал ўғитлар ишлаб чиқариш йўлга қўйилсин. Ингичка вольфрам кони кенгайтирилсин. Ўзбекистон ўтга чидамли ва қийин эрийдиган металлар комбинатида ва Навоийдаги химия комбинатида янги қувватлар ишга туширилсин. Олтин чиқариш саноати барпо этилсин. Тошкент ва Навоий ГРЭСлари ҳамда Чорвоқ гидроэлектростанцияси қуриб битказилсин. Бекобод ГЭСида биринчи агрегат ишга туширилсин. Уралга газ етказиб бериш кўпайтирилсин. Бухородаги газ чиқадиган район — Тошкент — Фрунзе — Олмаота газ қувури қурилсин.

Рўзғор холодильниклари заводи қурилсин. Намангандаги штапель толадан шойи газламалар ишлаб чиқарувчи комбинат қурилиши тугаллансин. Ип газлама комбинати, ип йигирув, пойафзал ва трикотаж фабрикалари, иккита ёғ-экстракция ва иккита консерва заводи, узум винслари комбинати қурилсин.

Пахтанинг ингичка толали навларини етиштириш кўпайтирилсин. 500 минг гектар майдондаги суғориладиган янги ерлар ишга туширилсин. Мирзачўл, Қарши дашти ва Сурхон-Шеробод водийсини суғориш ҳамда ўзлаштириш ишлари давом эттирилсин. Суғориладиган ерларнинг шўр ва зах босишини тугатиш, сув камчил системаларни сув билан таъминлашни ошириш ишлари қизитиб юборилсин. 3,5 миллион гектар яйлов сув билан таъминлансин. Амударё этакларида йирик шоликорлик базаси вужудга келтирилсин. Товар—сабзавот, полиз экинлари, мева ва узум етиштириш кўпайтирилсин. Қоракўл тери ва гўшт-ёғ берадиган қўйчилик ривожлантирилсин.

Қозоғистон Совет Социалистик Республикаси

Рангли ва қора металлургияни, кўмир, нефть, химия, енгил саноат ва озиқ-овқат саноатини жадал ривожлантириш кўзда тутилсин.

Саноат маҳсулоти ишлаб чиқариш ҳажми тахминан 1,7 баравар, электр энергия ҳосил қилиш 2 баравар, рафинацияланган мис ишлаб чиқариш 1,9 баравар, қўрғошин ишлаб чиқариш 1,4 баравар, рух ишлаб чиқариш 1,9 баравар кўпайтирилсин. Кўмир чиқариш 68—69 миллион тоннага, шу жумладан очиқ усулда кўмир чиқариш 32 миллион тоннага, нефть чиқариш 15 миллион тоннага, темир руда чиқариш 26 миллион тоннага, чўян ишлаб чиқариш 4—4,5 миллион тоннага, пўлат ишлаб чиқариш 3,5—4,6 миллион тоннага, минерал ўғитлар ишлаб чиқариш 2—2,2 миллион тоннага, цемент ишлаб чиқариш 6—6,3 миллион тоннага, гўшт ишлаб чиқариш 505 минг тоннага, газламалар ишлаб чиқариш 130—143 миллион квадрат метрга, чарм пойафзал ишлаб чиқариш 25—26 миллион жуфтга, трикотаж буюмлар ишлаб чиқариш 95—101 миллион донага етказилсин.

Жезқазған кончилик—металлургия комбинати ва Лениногорск рух заводи қуриб битказилсин, Тишин қўрғошин-рух ва Сояк мис-руда конлари, Николаевск ва Орловск кон-саралаш корхоналарининг биринчи навбатлари ҳамда Павлодар гилмоя заводининг иккинчи навбати ишга туширилсин. Шарқий Қозоғистон мис эритиш ва мис электролит заводини қуришга киришилсин.

Қарағанда металлургия заводи асосан қуриб битказилсин ва Ермак ферросплав заводидаги қувватлар, Лисаков кон-саралаш комбинатининг биринчи навбати ишга туширилсин. Соколовск—Сарбайск кон-саралаш комбинатининг қуввати йилига 30 миллион тонна рудани қайта ишлашга етказилсин, маъдан зузалалари ишлаб чиқариш кўпайтирилсин. Качар кон-саралаш комбинати қурилиши бошлансин.

Экибастуз конида кўмир чиқарувчи янги қувватлар ишга туширилсин ҳамда Марказий ва Шимолий Қозоғистонни электр энергия билан таъминлаш ҳамда СССРнинг Европа қисмидаги районларга ва Уралга электр энергия юбориш учун ана шу кўмир билан ишлайдиган электр станциялар қуриш бошлаб юборилсин. Ермак ва Жамбул ГРЭСларининг биринчи навбатлари, шунингдек Қопчиғай ГЭСидаги биринчи агрегатлар ишга туширилсин.

Манғишлоқ ярим оролида нефть—газ чиқариш саноатининг янги йирик районини барпо этиш жадаллаштирилсин, Гурьев нефтни қайта ишлаш заводи кенгайтирилсин. Павлодар ва Чимкент нефтни қайта ишлаш заводларини қуриш ва бу заводларнинг биринчи навбатларини қуриш ва ишга туширишни кўзда тутилсин. Қоратовдаги фосфорит конлари негизида химия саноати корхоналарининг йирик комплекси вужудга келтирилсин. Павлодар химия комбинатида янги қувватлар ишга туширилсин. Қўстанай сунъий тола заводи қуриб битказилсин ва резина комбинати қурилиши бошлаб юборилсин. Житиқара асбест комбинати қурилиши тугаллансин.

Қишлоқ хўжалик хом ашёсини қайта ишлайдиган ва халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқарадиган саноатни тез ривожлантириш кўзда тутилсин. Олмаота ип газлама ва Жамбул чарм-пойафзал комбинатлари, Қўстанайдаги штапель толадан костюмбоп газламалар чиқарадиган комбинат қуриб битказилсин. 7 та тикувчилик, 5 та трикотаж ва 2 та пойафзал фабрикаси, 9 та гўшт комбинати, 3 та кондитер фабрикаси қурилсин. Камволь-мовут комбинати ҳамда енгил саноат ва озиқ-овқат саноатининг бошқа бир қанча корхоналарини қуришга киришилсин.

1970 йилда 21—22 миллион тонна дон етиштириш таъминлансин. Қурғоқчилик ва шамол таъсирида тупроқнинг нурашига қарши кураш тадбирлари амалга оширилсин. Картошка ва сабзавот етиштириш кўпайгирилсин. 380 минг гектар суғориладиган ер ишга туширилсин. Жанубий Қозоғистонда пахта, қанд лавлаги, тамаки, мева ва узум етиштириш кўпайтирилсин. Гўштбоп чорвачилик кенгроқ ривожлантирилсин, қўй гўшти, жун, қоракўл тери ва мўйна етиштириш анча кўпайтирилсин. 38 миллион гектар яйлов сув билан таъминлансин ва илгари сув билан таъминланган 32 миллион гектар чамаси майдондаги сув хўжалиги иншоотлари реконструкция қилинсин.

Иртиш—Қарағанда канали қуриб битказилсин, Шимолий Қозоғистонда йирик водопроводлар қуриш давом эттирилсин.

Грузия Совет Социалистик Республикаси

Электр энергетика, машинасозлик ва химияни устун даражада ривожлантириш, шунингдек озиқ-овқат саноати ва енгил саноатни янада ўстириш кўзда тутилсин.

Саноат маҳсулоти ишлаб чиқариш ҳажми тахминан 1,6 баравар, электр энергия ҳосил қилиш 1,9 баравар, юк автомобиллари ишлаб чиқариш 2 баравар, минерал ўғитлар ишлаб чиқариш 2—2,2 баравар, шойи газламалар ишлаб чиқариш 1,4 баравар, трикотаж буюмлар ишлаб чиқариш 1,6—1,7 баравар, винолар ишлаб чиқариш 1,5 баравар, мева-сабзавот консервалари ишлаб чиқариш 2,6 баравар кўпайтирилсин.

Ингури, Варцих ва Намахван ГЭСларининг биринчи навбатлари ишга туширилсин; Тбилиси ГРЭСининг қуввати 960 минг киловаттга етказилсин. Ткибули ва Ткварчелидаги кўмир шахталарини, Рустави азотли ўғитлар заводининг иккинчи навбатини қуриш тугаллансин, Маднеули мис-бойитиш комбинати, бошқарувчи математика машиналари заводи, иккита трикотаж фабрикаси ва чой баргини дастлабки қайта ишлаб берувчи 9 та фабрика қурилсин.

Чой, узум, цитрус мевалар, тамаки етиштириш асосан ҳосилдорликни кўпайтириш йўли билан янада ўстирилсин. 60 минг гектар суғориладиган ер ишга туширилсин. Колхида паст текислигидаги 90 минг гектар майдонда мелиорация ишлари бажарилсин.

Курортларни янада ривожлантириш ва улар учун озиқ-овқат базаси вужудга келтириш кўзда тутилсин.

Озарбайжон Совет Социалистик Республикаси

Нефть, газ ва химия саноатини, шунингдек машинасозлик, енгил саноат ва озиқ-овқат саноатини янада ривожлантириш таъминлансин.

Саноат маҳсулоти ишлаб чиқариш ҳажми тахминан 1,6 баравар, электр энергия ҳосил қилиш 1,4 баравар, минерал ўғитлар ишлаб чиқариш 2,1—2,3 баравар, трикотаж буюмлар ишлаб чиқариш 2,2—2,4 баравар, чарм пойафзал ишлаб чиқариш 1,5—1,6 баравар, мева-сабзавот консервалари ишлаб чиқариш 3,2 баравар, винолар ишлаб чиқариш 1,9 баравар кўпайтирилсин.

Нефть чиқариш 23,5 миллион тоннага ва газ чиқариш 8 миллиард куб метрга етказилсин. Денгиздаги нефть майдонларини ўзлаштиришни янада давом эттириш кўзда тутилсин.

Кировобод гилмоя заводи, Али — Байрамли ГРЭСи, ип-йигирув ва йигирув-тўқув фабрикалари қуриб битказилсин. Сумгаит химия комбинатида янги қувватлар ишга туширилсин. Янги тепловой электростанция, Шамхўр ва Тертер электростанциялари, Филизчой полиметалл комбинати, цемент заводи, ип газлама комбинати қуришга киришилсин. Слесарь-монтаж асбоблари заводи, 2 та ички трикотаж фабрикаси, сунъий чарм заводи, 5 та консерва заводи ва 4 та тамаки-ферментация заводи, шунингдек бирламчи виночилик заводлари қурилсин.

Пахта, тамаки, узум ва мева етиштиришни янада кўпайтириш кўзда тутилсин, эртанги сабзавот етиштирувчи йирик базани барпо этиш таъминлансин. Кура—Аракс паст текислигидаги ва Муғон даштидаги ерларнинг мелиоратив ҳолати яхшилансин, бунинг учун 200 минг гектарга яқин майдондаги ерларнинг шўрини қочириш ишлари амалга оширилсин. 60 минг гектар янгидан суғориладиган ер ишга туширилсин.

Литва Совет Социалистик Республикаси

Приборсозлик, электротехника, радиотехника, электроника, станоксозликни, шунингдек химия, озиқ-овқат саноатини, балиқ саноати ва енгил саноатни ривожлантириш кўзда тутилсин.

Саноат маҳсулоти ишлаб чиқариш ҳажми тахминан 1,7 баравар, электр энергия ҳосил қилиш 1,7 баравар, электр двигателлар ишлаб чиқариш 4 баравар, приборлар ва автоматлаштириш воситалари ишлаб чиқариш 2 баравардан зиёд, газламалар ишлаб чиқариш 2,5—2,8 баравар, трикотаж буюмлар ишлаб чиқариш 1,9—2 баравар, қаймоғи олинмаган сут маҳсулотлари ишлаб чиқариш 1,7—1,8 баравар, пишлоқ ишлаб чиқариш 2 — 2,1 баравар кўпайтирилсин. Телевизорлар ва рўзғор холодильникларини оммавий суратда ишлаб чиқариш ташкил этилсин.

Литва ГРЭСи, Кедайн химия комбинати, Вильнюсдаги ёқилғи аппаратлари заводи, Шяуляйдаги телевизорлар заводи, рўзғор холодильниклари заводи, шунингдек ип-газлама комбинати ва трикотаж фабрикаси қурилиши тугаллансин. Клайпедадаги балиқ овлаш флотини ремонт қилувчи кема ремонт заводининг биринчи навбати, ҳажмий калава ип фабрикаси, сунъий юмшоқ чарм заводи ва қанд-шакар заводи қурилсин.

Сигирчилик, гўштдор чўчқачилик, паррандачиликни ривожлантириш таъминлансин, зиғир толаси, картошка етиштириш кўпайтирилсин. Қишлоқ хўжалигидаги 670 минг гектар ортиқча захкаш ерларнинг захини қочириш тадбирлари кўрилсин.

Молдавия Совет Социалистик Республикаси

Саноатнинг асосий тармоғи — озиқ-овқат саноатини янада ривожлантириш билан бирга, машинасозлик ва енгил саноатдаги сермеҳнат тармоқларни ривожлантириш таъминлансин.

Саноат маҳсулоти ишлаб чиқариш ҳажми тахминан 1,7 баравар, электр энергия ҳосил қилиш 2,2 баравар, боғ ва токзорларга ишлов берувчи ҳамда лавлаги етиштирувчи тракторлар ишлаб чиқариш 4,4 баравар, консервалар ишлаб чиқариш 2,2—2,3 баравар, винолар ишлаб чиқариш 1,4 баравар кўпайтирилсин.

1,2 миллион киловатт қувватли Молдавия ГРЭСи қурилиши тугаллансин, янги виночилик заводлари, 7 та консерва заводи, қанд заводи, 3 та ферментация заводи, рўзғор холодильниклари заводи ишга туширилсин, Рибница цемент заводининг қуввати кўпайтирилсин. Ип газлама комбинати қурилиши бошлаб юборилсин.

Узум, мева, сабзавот, тамаки, қанд лавлаги, кунгабоқар етиштириш асосан ҳосилдорликни ошириш йўли билан кўпайтирилсин. Суғориш системалари қуриш ишлари давом эттирилсин, 100 минг гектар суғориладиган ер ишга солинсин.

Латвия Совет Социалистик Республикаси

Машинасозликни, айниқса радиотехника саноати, приборсозликни, шунингдек химия, трикотаж, балиқ, ёғ ва гўшт саноатини янада ривожлантириш таъминлансин.

Саноат маҳсулоти ишлаб чиқариш ҳажми тахминан 1,5 баравар, электр энергия ҳосил қилиш 2,2 баравар, химиявий толалар ишлаб чиқариш 1,5 баравар, мебель ишлаб чиқариш 1,3 баравар, трикотаж буюмлар ишлаб чиқариш 1,7—1,8 баравар, мол ёғи ишлаб чиқариш 1,3 баравар кўпайтирилсин.

825 минг киловатт қувватли Плявиняс ГЭСи қуриб битказилсин ва Рига ГЭСини қуришга киришилсин. Ёғочни комплекс қайта ишлайдиган Болдерай комбинати, тўқимачилик — галантерея буюмлари ишлаб чиқарувчи комбинат, устки трикотаж комбинати, химия-фармацевтика заводи ва дренаж қувурчалари тайёрлайдиган заводлар қурилсин.

Сут-гўшт чорвачилиги, гўштбоп чўчқачилик, паррандачиликни ривожлантириш, зиғир толаси ва картошка етиштиришни кўпайтириш таъминлансин. 520 минг гектар ортиқча захкаш ерларнинг захи қочирилсин.

Қирғизистон Совет Социалистик Республикаси

Рангли металлургия, электротехника, енгил саноат ва озиқ-овқат саноатини янада ривожлантириш таъминлансин.

Саноат маҳсулоти ишлаб чиқариш ҳажми тахминан 1,6 баравар, электр энергия ҳосил қилиш 1,7 баравар, цемент ишлаб чиқариш 1,8 баравар, лавлагидан қанд-шакар ишлаб чиқариш 1,3 баравар, газламалар ишлаб чиқариш 2,9—3,1 баравар кўпайтирилсин. Фрунзе шаҳридаги теплоэлектроцентралда энергетика қувватлари ишга туширилсин ва Тўхтағул ГЭСини қуриш давом эттирилсин. Мойлисой электр лампа заводи, дераза ойнаси заводи, Ўш ип газлама комбинати, устки трикотаж фабрикаси қурилсин. Пахта целлюлозаси заводи қурилиши бошлаб юборилсин.

Майин ва ярим майин жун берадиган қўйчиликни янада ривожлантириш таъминлансин. Қанд лавлаги, пахта, тамаки, гўшт, жун, сут, мева етиштириш кўпайтирилсин. Киров сув омбори қуриб битказилсин ҳамда Аламудин ва Исфара дарёларининг сувини тартибга солиш ишлари бажарилсин. 60 минг гектар майдонда суғориш шохобчалари қурилсин ва 260 минг гектар яйлов сув билан таъминлансин.

Тожикистон Совет Социалистик Республикаси

Электроэнергетикани, химия ва рангли металлургиянинг энергияни кўп талаб этадиган корхоналарини, озиқ-овқат саноати ва енгил саноатни жадал ривожлантириш кўзда тутилсин.

Саноат маҳсулоти ишлаб чиқариш ҳажми тахминан 1,8 баравар, электр энергия ҳосил қилиш 3,1 баравар, рўзғор холодильниклари ишлаб чиқариш 9 баравар, газламалар ишлаб чиқариш 1,6 баравар, трикотаж буюмлар ишлаб чиқариш 2,9—3.1 баравар, мева-сабзавот консервалари ишлаб чиқариш 2 баравар кўпайтирилсин.

Норак ГЭСидаги биринчи агрегатлар ишга туширилсин, Вахш азотли ўғитлар заводи, алюминий заводининг биринчи навбати ва Жижикрут кончилик—металлургия комбинатининг биринчи навбати ишга туширилсин. Электр-химия комбинати қурилиши қизитиб юборилсин, Термиз—Қўрғонтепа—Ёвон темир йўли қурилсин. Ип газалама комбинати, устки трикотаж фабрикаси ва вино заводи қуриб битказилсин, консерва заводи, тикувчилик ва пойафзал фабрикаси қурилсин.

Пахта, узум, мева, пилла етиштиришни кўпайтириш, шунингдек боғдорчилик ва гўшт-ёғбоп қўйчиликни янада ривожлантириш таъминлансин. Ёвон—Обикийик водийсидаги янги ерларни суғориш ва ўзлаштириш ишлари ниҳоясига етказилсин. 90 минг гектар майдонда суғориш шохобчасини қуриш кўзда тутилсин.

Арманистон Совет Социалистик Республикаси

Рангли металлургия, химия саноати, аниқ машинасозлик, енгил саноат ва озиқ-овқат саноатини янада ривожлантириш кўзда тутилсин.

Саноат маҳсулоти ишлаб чиқариш ҳажми тахминан 1,8 баравар, электр энергия ҳосил қилиш 2,3 баравар, минерал ўғитлар ишлаб чиқариш 3,7 баравар, приборлар ва автоматлаштириш воситалари ишлаб чиқариш 1,7 баравар, шойи газламалар ишлаб чиқариш 1,8 баравар, трикотаж буюмлар ишлаб чиқариш 1,8—1,9 баравар, винолар ишлаб чиқариш 2 баравар, мева сабзавот консервалари ишлаб чиқариш 2 баравар кўпайтирилсин.

Ереван теплоэлектроцентрали ва Татев ГЭСи қуриб битказилсин. Раздан иссиқлик электростанциясида янги қувватлар ишга туширилсин, атом электростанцияси қуришга киришилсин. Рангли металлургия корхоналарининг қуввати кўпайтирилсин, Раздан кончилик-химия комбинати асосан қуриб битказилсин.

Узум, мева, сабзавот, эфир-мойли экинлар ва тамаки етиштиришни кўпайтириш кўзда тутилсин. Суғориладиган деҳқончиликни янада ривожлантириш таъминлансин.

Туркманистон Совет Социалистик Республикаси

Нефть, газ, химия ва енгил саноатни янада ривожлантириш кўзда тутилсин.

Саноат маҳсулоти ишлаб чиқариш ҳажми тахминан 1,6 баравар, электр энергия ҳосил қилиш 1,4 баравар, цемент ишлаб чиқариш 2,5 баравар, газламалар ишлаб чиқариш карийб 2 баравар кўпайтирилсин. Нефть чиқариш 15 миллион тоннага ва газ чиқариш 12,6—15,5 миллиард куб метрга етказилсин.

Янги нефть газ конлари ўзлаштирилиб мамлакатнинг марказий районларига газ етказиб берилсин. Байрамали — Ашхобод—Безмайин газ қувури қурилсин. Нефтни қайта ишлаш заводи ва пластмасса заводи қуришга киришилсин. Кончилик-химия саноати корхоналарини реконструкция қилиш ва кенгайтириш тугаллансин. Мари районидаги ГРЭСнинг биринчи агрегати ишга туширилсин. Тўқимачилик ва ёғ комбинатлари, пойафзал ва тикувчилик фабрикалари, шунингдек гўшт комбинати қурилсин.

Пахта, айниқса ингичка толали пахта навларини етиштиришни анча кўпайтириш кўзда тутилсин. Қоракўлчиликни янада ривожлантириш таъминлансин. Янгидан суғориладиган 120 минг гектар ер ишга солинсин, мавжуд сувли ерларнинг мелиоратив ҳолати яхшилансин ва 5,1 миллион гектар яйлов сув билан таъминлансин.

Қорақум каналининг биринчи ва иккинчи навбатлари зоналаридаги ерлар батамом ўзлаштириб бўлинсин ва шу канални қуриш давом эттирилсин.

Эстония Совет Социалистик Республикаси

Электр энергетика, сланец, сланец-химия саноати, машинасозлик, енгил саноат, балиқ ва сут-гўшт саноатини янада ривожлантириш кўзда тутилсин.

Саноат маҳсулоти ишлаб чиқариш тахминан 1,5 баравар, электр энергия ҳосил қилиш 1,8 баравар, сланец қазиш 1,3 баравар, минерал ўғитлар ишлаб чиқариш 1,5 баравар, трикотаж буюмлар ишлаб чиқариш 1,8—1,9 баравар, пишлоқ ишлаб чиқариш 1,7 — 1,9 баравар кўпайтирилсин.

Новоприбалтийск ГРЭСидаги биринчи агрегатлар, йилига 10 миллион тоннага яқин миқдорда сланец қазиб чиқарувчи қувватлар ишга туширилсин. Кохтла—Ярведаги азотли ўғитлар заводи қуриб битказилсин, «Маарду» химия комбинатида ва «Кивиыли» сланец-химия комбинатида янги қувватлар ишга туширилсин. Сланец кулидан фойдаланиш негизида Балтика бўйида бинокорлик материаллари комбинати, шунингдек гидролиз ачитқи заводи қурилсин. Таллин машинасозлик заводи, «Вольта» заводи, мовут фабрикаси реконструкция қилинсин. Трикотаж фабрикаси ва сунъий чарм заводи қурилиши бошлаб юборилсин.

Сут-гўшт чорвачилиги, гўштдор чўчқачилик ва паррандачилик ривожлантирилсин. 240 минг гектар ортиқча захкаш ерларнинг захи қочирилсин.

IX. Ташқи иқтисодий алоқалар

Ташқи иқтисодий алоқалар соҳасида беш йиллик планнинг муҳим вазифалари қуйидагилардан иборат:

— Совет Иттифоқининг социалистик мамлакатлар билан иқтисодий алоқаларини янада ривожлантириш ҳамда жаҳон социалистик системасини мустаҳкамлаш манфаатларини кўзлаб, пролетар интернационализмининг ленинча принциплари ва қардошларча ўзаро ёрдамлашиш асосида халқаро социалистик меҳнат тақсимотининг афзалликларидан фойдаланиш;

— ривожланаётган мамлакатлар билан савдо алоқаларини кучайтириш ҳамда уларнинг мустақил миллий экономикасини мустаҳкамлашга иқтисодий ва техника ёрдами кўрсатиш ва шу тариқа улар билан иқтисодий ҳамкорликни кенгайтириш;

— бошқа чет мамлакатлар билан савдо-сотиқни ривожлантириш.

Беш йиллик планда қуйидагилар кўзда тутилсин:

1. Социалистик мамлакатлар билан иқтисодий ҳамкорликни ривожлантириш соҳасида:

СССР билан бошқа социалистик мамлакатлар ўртасида товар оборотини кўпайтириш, экспорт ва импорт структурасини янада такомиллаштириш борасида келишиб олинган тадбирларни амалга ошириш, шу асосда ташқи савдонинг иқтисодий самарадорлигини ошириш;

— манфаатдор қардош мамлакатлар ўртасида биринчи навбатда машинасозлик, химия саноатида, қора металлургияда, электроникада ишлаб чиқаришни иқтисодий самарали, барқарор тарзда ихтисослаштиришни ва кооперативлаштиришни янада ривожлантириш;

— илмий-техника ҳамкорлигини кенгайтириш, бу ҳамкорлик методларини такомиллаштириш, техникага доир информация билан ўзаро таъминлашни, илмий-техника муваффақиятларини ва лицензияларни айирбошлашни ривожлантириш;

— Ўзаро иқтисодий ёрдам кенгашига аъзо бўлган мамлакатларнинг саноат, транспорт, савдо соҳаларидаги, кредит-молия алоқалари ва халқаро валюта ҳисоблари соҳасидаги иқтисодий ҳамкорлигининг янги рационал формаларини ривожлантириш;

— ишлаб чиқаришни келишиб олинган тарзда ихтисослаштириш ва кооперативлаштириш негизида социалистик мамлакатлар етказиб бераётган буюмларни тағин ҳам кенгроқ унификациялаш ва улар етказиб бераётган маҳсулотга прогрессив стандартларни қўллаш;

— манфаатдор мамлакатларнинг энергияга ва хом ашёга бўлган эҳтиёжларини ўзаро мақбул шартлар асосида таъминламоқ учун ёқилғи-энергетика ва хом ашё базасини биргаликда куч ва ғайрат сарфлаб, янада ривожлантириш.

2. Ривожланаётган мамлакатлар билан иқтисодий муносабатлар соҳасида:

— Осиё, Африка ва Латин Америкасидаги ривожланаётган мамлакатлар билан ташқи савдо алоқаларини ва иқтисодий ҳамкорликни кучайтириш;

— ривожланаётган мамлакатларнинг ўз миллий экономикасини вужудга келтириш учун жуда зарур бўлган машиналарни ва саноат маҳсулотининг бошқа турларини биринчи галда экспорт қилишни кўпайтириш ҳисобига, шунингдек мазкур мамлакатлардан қишлоқ хўжалик, саноат моллари ва хом ашёларни тегишлича импорт қилишни кўпайтириш ҳисобига ўша мамлакатлар билан савдо-сотиқни кенгайтириш;

— миллий саноатни, қишлоқ хўжалигини, илмий ва лойиҳалаш ташкилотларини ва қурилиш базасини, транспорт ва алоқанинг замонавий воситаларини вужудга келтиришда, геология қидириш ишларини ўтказишда ҳамда мутахассислар ва малакали ишчилар тайёрлашда ривожланаётган мамлакатларга техника ёрдами кўрсатиш.

3. Совет Иттифоқи билан савдо-сотиқни ривожлантиришга ўзларининг тайёр эканликларини кўрсатаётган **саноати ривожланган капиталистик малакатлар билан ташқи савдони янада кенгайтириш.**

* * *

Халқаро меҳнат тақсимотининг афзалликларидан энг тўлиқ фойдаланиш, ташқи савдонинг иқтисодий самарадорлигини ошириш ва совет кишиларининг товарларга бўлган эҳтиёжини яхшироқ қондириш мақсадида қуйидагилар кўзда тутилсин:

— машиналар, ускуналар, асбоблар, транспорт ва алоқа воситалари ҳамда тайёр маҳсулот ишлаб чиқарувчи саноатнинг бошқа буюмларини четга чиқариб сотишни кўпайтириш ҳисобига совет экспортининг структурасини такомиллаштириш;

— мамлакат ичида ишлаб чиқарилиши кўпроқ чиқим ва капитал маблағ талаб қиладиган хом ашё турларини, материалларни ва буюмларни биринчи галда сотиб олиш йўли билан, шунингдек халқ хўжалигининг прогрессив тармоқларини ривожлантиришни тезлаштиришга ёрдам берадиган техникавий жиҳатдан илғор ускуналарни харид қилишни кўпайтириш йўли билан импорт структурасини яхшилаш;

— жаҳон бозорининг талабига жавоб берадиган экспортбоп маҳсулот ишлаб чиқаришни, айниқса машинасозлик маҳсулоти ишлаб чиқаришни кўпайтирмоқ учун ташқи бозорларни чуқур ўрганиш асосида янги ихтисослаштирилган ишлаб чиқаришларни вужудга келтириш ва мавжуд ишлаб чиқаришларни ривожлантириш;

— Ватанимизнинг транспорт воситалари билан халқаро денгиз, ҳаво йўлларида ва бошқа йўлларда ташиб беришни кенгайтириш, кўрсатиладиган хизматларнинг бошқа турларини, экспорт қилиш ва айирбошлашни кенгайтириш, шунингдек ажнабий туризмни ривожлантириш.

* * *

Халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1966—1970 йилларга мўлжалланган планини ушбу Директивалар асосида тармоқлар ва иттифоқдош республикалар бўйича ишлаб чиқиш ва беш йилликнинг ҳар бир йилига топшириқларни тақсимлаб бериш таъминлансин, токи ҳар бир корхона ўзининг беш йиллик планига эга бўлсин.

СССР Министрлар Совети янги беш йиллик план лойиҳасини СССР Олий Советига тақдим этсин.

Янги беш йиллик планни тузиш — жиддий ва масъулиятли вазифа бўлиб, катта ижодий иш олиб боришни, марказлаштирилган ва иқтисодий жиҳатдан асослантирилган топшириқларни маҳаллий ташаббус билан узвий равишда қўшишни талаб қилади. Илмий расчётга асосланган беш йиллик план ҳар бир коллективнинг иши учун аниқ режаларни кўрсатиб беради, корхоналарнинг истиқболини кўриб, катта ишонч билан ва бир маромда ишлашларига, ишлаб чиқаришнинг самарадорлигини тўхтовсиз ошириб боришларига имкон беради.

Янги беш йиллик планни бажариш миллионларнинг, бутун совет халқининг, совет халқи ташаббуси, ақл-идроки ва иродасининг жонли ишидир. Барча коллективлардан ва ҳар бир ходимдан масъулиятни кучайтириш, интизомни мустаҳкамлаш ва мустақилликни ривожлантириш талаб қилинади.

Беш йиллик планни муваффақиятли бажариш меҳнаткашларни ғоявий-сиёсий тарбиялашда партия ташкилотларининг ролини янада ошириш билан, коммунистларнинг омма ижодий активлигини авж олдиришга қаратилган ташкилотчилик ишларини юксалтириш ва такомиллаштириш билан жуда чамбарчас боғланган ишдир.

Партия ташкилотлари қилинган ишларни ишчанлик билан анализ қилиб чиқишлари ва ишлаб чиқаришнинг самарадорлигини ошириш учун нималар қилиш кераклигини анализ қилиб чиқишлари, ижобий тажрибани, меҳнаткашларнинг таклифларини умумлаштиришлари, қимматли ва илғор ташаббусларнинг ҳаммасини кенг ёйишлари, новаторлар, ихтирочилар ва рационализаторларни бутун чоралар билан қўллаб-қувватлашлари лозим. Кибирланиш, хотиржамлик ва бепарволикнинг ҳар қандай кўринишларига қарши кескин курашиш, идоравий маҳдудликка ва маҳаллийчиликка нисбатан муросасиз бўлиб, камчиликларни танқид қилишни дадил ривожлантира бериш, бюрократизм қаерда ва қандай ишда ўзини кўрсатмасин, уни шафқатсизлик билан йўқ қилиб ташлаш керак.

Беш йиллик планни бажаришни ташкил этишда Иттифоқдош республикаларнинг министрлар Советлари, СССР ва Иттифоқдош республикаларнинг министрликлари, меҳнаткашлар депутатлари Советлари масъулиятли рол ўйнайдилар. Меҳнаткашлар депутатлари Советлари ўзларига берилган ваколатлардан кенг фойдаланиб, хўжалик ҳаётида актив қатнашишлари, меҳнат ресурслари ва табиий бойликлардан фойдаланишнинг тўғрилигини кузатуб туришлари, фақат идора манфаатларинигина кўзлашга йўл қўймасликлари лозим. Савдо-сотиқни, халқ истеъмол қиладиган моллар ишлаб чиқаришни кенгайтиришда, аҳолига маданий-маиший хизмат кўрсатишни ривожлантиришда, йўллар қуришда, шаҳарлар ва қишлоқларни обод қилишда Советларнинг вазифалари жуда катта.

Касаба союзлар ишлаб чиқариш планларини тўла ва ошириб бажариш учун социалистик мусобақани ҳар томонлама ривожлантиришлари, янги техникани жорий қилиш, меҳнатни илмий асосда ташкил этиш, меҳнат унумдорлигини ошириш, ишлаб чиқаришнинг рентабеллилигини ошириш, маҳсулот сифатини яхшилаш учун курашишлари, ишчи ва хизматчиларнинг меҳнат шароитини яхшилаш тўғрисида ҳамиша ғамхўрлик қилишлари лозим.

Коммунистлар, меҳнаткашлар депутатлари Советларининг депутатлари, касаба союз ва комсомол активлари беш йиллик вазифаларини, унинг алоҳида хусусиятларини кенг тушунтириб, халқ хўжалик вазифаларини ҳал қилишда ҳар бир коллективнинг ва ҳар бир ходимнинг меҳнат билан қўшадиган ҳиссасининг аҳамиятини очиб беришлари, беш йиллик топшириқларининг муваффақиятли бажарилиши ҳар бир совет оиласининг турмуш даражасига, барча меҳнаткашларнинг фаровонлигини оширишга бевосита таъсир қилишини кўрсатиб беришлари лозим. Планни амалга оширишда халқ контроли катта роль ўйнаши лозим.

Партия ҳеч нарсани яширмай ва бўяб кўрсатмай халқ билан ҳақиқат тилида гаплашади, реал муваффақиятларни ҳам, шунингдек ривожланишимизнинг қийинчиликларини ҳам кўрсатиб бераверади. Коммунистик партия халқ билан чамбарчас боғланган, меҳнаткашларнинг манфаатларига фидокорона хизмат қилади, шунинг учун ҳам у кучлидир. Партия бошлаб бераётган ишларни халқнинг маъқуллаши, қўллаб-қувватлаши партия фаолияти учун берилган энг юксак баҳодир.

Партия бутун совет халқининг янги беш йиллик планни хурсанд бўлиб кутиб олишига, бу беш йиллик план режаларини воқеликка айлантиришга; ишчилар, инженер ва техниклар, колхозчилар, қишлоқ хўжалик мутахассислари, фан ва маданият ходимлари ўз меҳнатлари, ғайратлари, ташаббуслари билан планни ошириб бажариш учун қўшимча имкониятларни топиб, ишга солишларига аминдир.

Беш йилликнинг амалга оширилиши катта халқаро аҳамиятга эга бўлади. Совет Иттифоқининг иқтисодий қуввати ва социалистик ишлаб чиқаришнинг самарадорлиги ошиб бориши, совет кишиларининг фаровонлиги янада юксалиши, социалистик демократиянинг ривожланиши, совет миллий сиёсатининг муваффақиятлари — мана шуларнинг ҳаммаси социализм идеяларининг жозибадор кучини тағин ҳам кўпроқ оширади, жаҳон миқёсидаги синфий кучларнинг нисбатини социализм фойдасига янада ўзгартиришга, ҳозирги замоннинг барча революцион кучларини зўрайтиришга, уларнинг бирлигини мустаҳкамлашга ёрдам беради.

Совет Иттифоқининг бошқа социалистик мамлакатлар билан иқтисодий, савдо, илмий, маданий алоқаларини кенгайтириш улар ўртасидаги қардошларча дўстликни ва ҳамкорликни мустаҳкамлайди, бутун социалистик ҳамдўстлик олдида турган вазифаларни муваффақиятли амалга оширишга хизмат қилади.

Бошқа социалистик давлатлар каби Совет Иттифоқи ҳам миллий ва социал озодлик учун курашаётган халқларни, Осиё, Африка, Латин Америкасида ўзининг сиёсий ва иқтисодий мустақиллигини ҳимоя қилаётган ва ривожланиб бораётган ёш давлатларни ҳамиша қўллаб-қувватлашни ўзининг интернационал бурчи деб ҳисоблаб келди ва ҳисобламоқда.

Бутун дунё меҳнаткашларининг туб манфаатлари империализм ва аввало, Америка империализми ҳамда реакция кучларини жиловлаб қўйишни, агрессорларнинг халқларнинг ички ишларига аралашувига қарши курашишни, халқаро кескинликни юмшатишни талаб қилади. Янги жаҳон урушининг бошланиб кетишига йўл қўймаслик энг актуал вазифадир. Директиваларда белгиланган вазифаларни бажариш ялпи тинчликни ва хавфсизликни мустаҳкамлаш ишига қўшилган салмоқдор ҳисса бўлади, турли социал тузумдаги давлатларнинг тинч-тотув яшаши ленинча принципининг халқаро муносабатлар практикасида янада барқарор қилинишига ёрдам беради.

Беш йиллик планни бажариш қардош социалистик мамлакатлар, халқаро пролетариат, жаҳон озодлик ҳаракати олдида совет халқи ўзининг интернационал бурчини бажараётганлигини кўрсатувчи янги далил бўлади.

Янги беш йиллик иккита жуда катта воқеа билан нишонланади. Келгуси йилда совет халқи, бутун меҳнат аҳли Улуғ Октябрь социалистик революциясининг 50 йиллигини нишонлайди, янги беш йилликнинг охирги йилида эса — улуғ Ленин туғилган куннинг юз йиллиги нишонланади.

Бизнинг мамлакатимизда ленинизм байроғи остида ғалаба қилган социалистик революция инсоният тарихида янги давр бошлаб берди, бу давр коммунизм ғалабасига олиб келади.

Совет халқининг илҳомбахш меҳнати ва яратувчилик заковати порлоқ коммунистик келажакка комил ишонч билан йўл очиб бермоқда. Янги беш йиллик мана шу йўлда олға қўйилган катта қадам бўлади.

«...Санъаткорнинг бурчи ва вазифаси ўз китобхони билан ҳалол гаплашишдан, одамларга гарчанд баъзан оғир бўлса ҳам, лекин ҳамиша мардона ҳақиқатни айтишдан, кишиларнинг қалбида келажакка ва бу келажакни яратишга қодир бўлган ўз кучига ишончни мустаҳкамлашдан иборат... Санъат инсоннинг ақли ва қалбига таъсир қила олишдек қудратли кучга эга. Фикримча, мана шу кучдан одамларнинг қалбида ажойиб нарсаларни бунёдга келтириш йўлида, инсоният бахт-саодати йўлида фойдаланадиган одамгина санъаткор деб аталиши мумкин».

Михаил ШОЛОХОВ.

Адабиёт ва санъат

МИРМУҲСИН

ШИРОҚ

(ДОСТОНДАН ПАРЧА)

Шоир Мирмуҳсин халқимизнинг ўтмиш қаҳрамони — машҳур ватанпарвар чўпон Широқ ҳақида достон ёзди. Биз қуйида шу достондан парча босамиз. Автор бу асарини Октябрнинг шонли 50 йиллик юбилейига бағишлайди.

VII.

Қир бағрида кўримсиз қишлов —
Пастак уйлар — девор, мўрилар...
Қорамоллар сочилган — қуршов,
Кун чиқишда дарё ва ўрлар.
Олислардан учган турна, ғоз
Пастлаб тушар яқин тўқайга.
Жуда иссиқ келди бу йил ёз,
Шаклар боқар юлдузга, ойга;
Тонг юлдузи бу сафар қизғиш,
Қонталашган каби жамоли.
Бундай йиллар ют бўларди қиш —
Эй, Қаюмарс, асра эл молин!
Сўғдияни топтаган Эрон
Қўшинлари босиб келарди.
Улар иши фақат қилич, қон,
Совуқ хабар тинмай еларди.
Уғир янчар Томруз, кечинга
Гўдакларга тайёрлар хўрак.
Катта ўғил Тиай мол боқар,
Кув шопирар қизалоқ Зуврак.
Яна бири — жажжи Зарина,
Соч тарашни севар, бу ҳам иш.
Яна бири — Яксарт паҳлавон,
Беланчакда ухларди пиш-пиш.
Дунёнинг дард-ташвишларидан
Узоқ эди тамоман улар.
Улар билмас — юрти хатарда,
Улар билмас — бўрилар увлар...
Широқ кияр ярғоқ теридан
Тиқилган у жангий либосни.
Камар боғлар маҳкам белидан,
Найза қўлда, қилични осди.
Томруз йиғлаб, ўчмас оташдан
Саломатлик тилади унга.
Юзларини тутди тутунга,

Гўё фалак юзи бўлар чок.
Саф олдига ўтар Сансфар,
Қўнғир айғир ер тепар, кишнар.
Енгаман деб интилар жонвор,
Қичқирар ва сўлиғин тишлар...

Оқшомгача чўзилди чоп-чоп,
Қонли кураш, эрклик учун жанг.
Икки томон бўлиб қолди танг.
Чарчадилар. Ботмоқда офтоб,
Чарчаб қайтди боргоҳларига,
Ярадорлар териб олинди.
Гулхан ёнди икки томонда.
Қозонларга сув, эт солинди,
Жароҳатлар зирқирар танда.
Куч баробар — ғалаба қушин
Ушлолмади Доро, у нохуш.
Енгилмас деб аталган қўшин.
Елкасига тушди кучли мушт.

IX.

Саҳро... Чодир... Ёнарди қумлик,
Чодир ичра Доро дарғазаб.
Дастурхонда эту ичимлик,
Каниз елпир, бўшашмас асаб.

ДОРО

Қирқ найрангим бор дермиш тулки,
Улардан энг маъқули — пусмоқ...
Шаклар жимжит. Бирни тутиб кел,
Уз жинси-ла маъқул ов қилмоқ!

РАНОСБАТ

Жимжитликда бир катта хавф бор,
Менга маълум шакларнинг феъли.
Ерни ташлаб қочмас, аламдор

Нам бўлибди ёноғи ёшдан.
Шак одати бўйича, Томруз
Эр қиличин ўпди, ичди онт —
Ердан олиб бир сиқим тупроқ,
Манглайига сурди Широқнинг,
Сўнг оташга ташлади шу он.

Фарзандларин эркалаб Широқ,
Ботир бўлиб ўсинглар, деди.
Тез қайтармиз, кетмасмиз йироқ,
Куёш бўлсин юзинглар, деди.
«Хонадоним, юртим, боламни
Топшираман ўзингга, Томруз.
Топшираман кўмкўк даламни,
Ғам чўкмасин юзингга, Томруз!
Қайда бўлмай, ёдимда сизлар —
Жигарларим, уруғ-аймоғим.
Унутманглар оташу сувни,
Ёниб турсин бунда чироғим.
Хайр, қўчқор, тақа, қулуним
Хайр, содиқ копоғонларим.
Хайр, чашмам, чуқур қудуғим,
Хайр, айғир — чопоғонларим...
Хайр, Яксарт — мавж урган дарё!
Хайр, қишлов, эй, жоним элим!
Хайр, хайр... яйловга эмас,
Кураш сари бу сафар йўлим.
Қўрқитолмас мени жанг-ўлим,
Қўрқитолмас бу даҳшатли йўл.
Қайтгунимча ҳаммангизни мен
Топшираман гўзал Томрузга.
Ундан бўлак, бу эл, бу юртга
Эга бўла олмас ҳеч кимса!»

VIII.

Уч кечаю уч кундуз юриб,
Бир манзилга етиб тўхташди.
Оқар сувнинг бўйида қўниб,
Андак мизғиб, қушдек ухлашди.
Эронлардан билмоқчун дарак,
Йўлладилар айғоқчиларни;
Сохта соқол тутган олти шак
Йўловчидек, эшакда хуржин,
Пинҳон тутиб ўткир ханжарни,
Эронилар томон кетишди,
Зўр боргоҳга бориб етишди.
Ярим тунда орқага қайтиб,
Сансфарга хабарни айтиб —
Саркардани этишди огоҳ.
Жимжит эди қўналға — боргоҳ.
Кекса шаклар ўтга сиғинар,
Саксфарни қуршашган. Режа...
Ёшлар куйлар, отларга қарар —
Бошқачароқ эди бу кеча.
Куйланг, деди Омирис ботир,
Куйни бошлаб юборди Широқ.
Ҳамма қулоқ осиб тингларди,
Тун ёп-ёруғ — ой улкан чироқ...

* * *

Тонготарда эронликлар ҳам
Хабар топиб огоҳ туришди.
Қир ёнига чўкиб мустаҳкам,
Карнай чалиб, зўр бонг уришди.
Шу лаҳзаёқ шак томонда ҳам
Гўс ноғора урилди гум-гум...
(Уриларди у ёмон қотил —
Этилганда ўлимга маҳкум).
Икки томон келишиб яқин
Бир-бирига туришди қамти.
Қиличлардан чиқарди чақин,
Отлиқларда узун алам — тиғ.

* * *

Бир томонда қирқ карнай — эрон.
Бир томонда қирқ дўмбира — шак.
Кўтарилар тенгсиз бир сурон,

Кесилсада қамичдек бели.
Шаклар қаттиқ боғлиқ замнига.
Фақат барин ўтказиб тиғдан,
Уриб, етмоқ мумкин Яксартга,
Шу ой ўтмоқ керак Кечувдан...

ДОРО

Қилдек хавфни филдек қилурсан,
Шаклар тарқоқ, юпун, беанжом.
Сансфарни қиламиз яксон,
Калласидан ясатаман жом.

РАНОСБАТ

Еввойи мурғ лазиз бўлгандак,
Бу ерларнинг қизлари хўбдир.
Бу ерларда дам олсан андак,
Бу ерларда жайрон ҳам кўпдир...

ДОРО

Даштдаги жанг бўлди зўр сабоқ, —
Куч баробар келди, лекин қўл
Қисқа эди, йўқса савамоқ
Пайти эди... Чекилмоқ маъқул...

РАНОСБАТ

Куч қўшилди, биз энди қайта
Қабилалар узра борамиз.
Қайтиб кетди деб балки айтар,
Тўрт кунлик йўл бизнинг орамиз.
Забт этишда у Бактрани
Қўллагандик биз шундай йўлни.
Эй, подишоҳ, оз вақт ўтади,
Чиниқтириб оламиз қўлни.

ДОРО

Тан олайлик, саҳройи шаклар
Олишмади биз билан ёмон.
Андак биздан найзада кучли,
Ёмон мерган отишда камон.
Тиғда анча устун биз томон —
Қилич билан қилажакмиз ром.
Қўшини йўқ, қора оломон...
Бир ҳафта биз олайлик ором.

* * *

Широқ бошин кўтарди мағрур,
Қаҳ-қаҳ урди — енгиш қувончи...
Қум тепалар ёвга бўлди гўр,
Аждар бошин ташлади янчиб.
Қаҳқаҳаси қумликлар оша
Гумбирлади момоқалдироқ.
Шодлик дилда дарёдек тошар,
Жанг ғолиби — паҳлавон Широқ
Офат йўлин тўсди жон билан,
Армони йўқ, ўлимга рози.
Қаҳ-қаҳ урар ҳаяжон билан —
Оқ қалъага етди овози.
Талвасада Доро, Ранособат...
Жон сақламоқ йўлин излашар,
Саркардалар оч бўри сифат
Сув талашар, тинмай ғажишар...
Қумирсқадек тўкилиб қолди,
Катта қўшин ўлимга маҳкум!
Соғ қолмоққа умид йўқолди,
Ютаман деб интиларди қум.
Қаҳ-қаҳ урди Широқ енгдим, деб
Э, шак эли, тинч яша, юксал!
Шундай бўлган, шундай
ёзилган —
Босқинчига тақдири азал!

КАМОЛОТ

Абдулла Қаҳҳор ўзининг болалиги ҳақидаги асарини «Ўтмишдан эртаклар»*) деб атабди. Тасвирланган воқеалар бундан эллик йиллар муқаддам содир бўлган. Ўтмиш тажрибасини ҳисобга олганда, тарих учун эллик йил денгиздан бир томчи. Абдулла Қаҳҳор тасвирлаган вақт билан ҳозирги кун орасидаги даврни қаричлаб ўлчаса бўлади, лекин бу даврда рўй берган тарихий ўзгаришларни космик фазо мезони билан ўлчашга арзийди. Шу сабабдан у давр воқеликлари бизга эртак.

Абдулла Қаҳҳор тасвирлаётган давр ниҳоятда мураккаб. Бу давр эски ҳаёт тўғонининг тагидан сув ўпирган бир давр эди. Лекин асрлар бўйи йўлни тўсиб келган бу «қудратли» тўғон тиқилиб турган инсон кучига ҳадеганда йўл очиб беравермас, лекин бу куч тазйиқи билан ожизлана борар, оқибатда қулаши муқаррар эди.

Асар жиддий реализм услубида ёзилган. Ўтмиш ҳаётимиздаги қолоқлик, жаҳолат рўй-ростлиги билан кўрсатилган. Гап фақат Чеховнинг темир гайкаларни бураб олган «ёвуз ниятли кишиси»ни эслатадиган «юр деса юрган, тур деса турган, устидан ошириб ўқ узганида киприк қоқмаган «баттол ўғри — Бабар»лардагина эмас, ҳатто «пашшани ҳам худо яратган, жон берган», уни ўлдириш ярамайди, деб даъво қилувчиларда ҳам эмас. Гап жаҳолатдан синфий манфаат йўлида фойдаланишдадир. Жаҳолатнинг ўзи халқ учун битта зарар бўладиган бўлса, синфий манфаатга хизмат қилган чоғда, у халқ учун икки зарарга айланади.

Абдулла Қаҳҳор бир қанча портретларни яратди. Бу портретлар бир жойга йиғилиб, йирик бир полотнонинг бадиий кўламини ташкил қилади. Бизнинг кўз олдимизда яқин ўтмишни характерлайдиган сўнмас образлар пайдо бўлади: ниҳоятда таъсирчан, ҳар бир воқеадан ўзича хулоса чиқаришга уринадиган ёш Абдулла, ёзувчининг ўз касб-корини жонидек яхши кўрган, жаҳолат пардасини кўтариб, янгиликларга интиладиган отаси Абдуқаҳҳор, ўз фарзандларига парвона, лекин шўрпешана аёл — ёзувчининг аяси; ёзувчининг жоҳил амакиси Абдураҳмон; танчада ўтириб «худо яратадиган» кампирлардан — ёзувчининг бувиси ва ҳоказо.

Баъзи бобларда ёзувчи ўз оиласига кам алоқада бўлган, бироқ ўша даврни характерлашга мансуб бўлган бир қанча образлар ҳам яратганки, улар асар мазмунини чуқурлаштиради. Тўрақул вофуруш образида «орик... бурни худди бир нарсадан жиркангандай жийрилган, оғзи ярим очиқ, димоғи билан гапирадиган, икки-уч жойидан букилиб синиб кетишидан хавфсирагандай эҳтиёт билан қадам босадиган» бир чол кўз олдимизда гавдаланади. Ўзининг аниқлиги, ихчам ва жонлилиги билан вофуруш Гоголь яратган портретларга ўхшаб туради. Вофурушнинг одатлари ҳам кўринишига мос: «у — ўликнинг ёғини, тирикнинг тирноғини ейдиган», «Қутлуғ қон»даги Мирзакаримбойга ўхшаб «беш чақалик ҳиммат қилиб, беш юз тилло» ундирадиганлар хилидан. Ҳиммат қилган киши бўлиб кўчиб келган Қаҳҳорларга турар-жой, устахона беради, ҳатто «камхаржсиз» деб анчагина пул ҳам беради. Бироқ бу пулни у ҳар хил йўллар билан ўн баробар ундириб олади.

Валихон сўфи жаҳолатни ҳам яратади, ҳам ҳимоя қилади ва ундан бошқаларга нисбатан ўн ҳисса кўп фойдаланади. У саводсиз, лекин домлачиликни даъво қилади, ашаддий текинхўр, ўз нафси йўлида истаган одамининг «пайини қирқадиган» қаллоб.

Тасвирланган давр жаҳолат-у, ундан келиб чиқадиган эртаксимон воқеалардангина иборат эмас. Жаҳолат пардасини йиртиб ўзлигини намойиш қилишга тайёр турган кучлар ҳам бор эди. «Уйинг куйгур мингбоши, эримни топиб бер! Барқадар топмагур, боламни топиб бер!» — бу эрлари ё болалари мардикорликка олинган аёлларнинг овози эди.

Диний хурофотлар, шариат қоидаларининг қўриқчилари қай даражада зўр бўлмасин янгиликлар ҳаётдан ўзига йўл излар, гоҳ у ердан, гоҳ бу ердан ёриб чиқа борар эди. Бундай янгиликларни қувватлайдиган эпчил одамлар ҳам кўп учрар эди. Ўша эпчиллардан бири ёзувчининг отаси Абдуқаҳҳор эди. Қишлоқда биринчи марта «Зингир» олган ҳам ўша бўлди, «шайтон арава» минган ҳам. Аммо эл орасида хурофот ҳоким бўлганидан бу янгиликларнинг ҳам ҳаётга келиб кириши мушкул эди. «Яйпандан файз кетди» деган даъво билан Абдуқаҳҳорнинг «шайтон арава» миниши ман қилинади, «Зингир» тиккан кийим намозликка ярамайди» дейишиб, унинг ҳам бурчакда занглаб ётишига сабабчи бўлишади.

Абдуқаҳҳор ўз табиати билан янгиликка интиладиган одам. У ўз хотинининг «туғруқхонага бориб туғишига» ҳам қарши эмас. Элликбоши ва Валихон сўфилар устидан «мусулмон Болишбек»ка арз қилишдан ҳам қайтмайди...

Абдуқаҳҳор аввалари динга ишонадиган одам бўлган, шариат қоида-қонунларига риоя қилган. Лекин у диний хурофотларга мукка тушганлар, ўзини жаҳолат кишанига боғлаб берган кимсалар устидан кулар, динга ишонадиганлар олдида обрўси бўлмаган Валихон сўфи кирдикорларига қарши чиқарди. Диний ҳақиқат ҳақидаги мулоҳазалари Умарали ўлими муносабати билан ўз ниҳоясига етди. Домла бетоб Умаралига узоқ дам солиб «азизларга жондор кўтариш»ни маслаҳат қилади. Шу муносабат билан Шоҳимардонга бузоқ аталади. Лекин бу тадбирларнинг биронтасидан манфаат чиқмайди. Умарали вафот этгач, фарзанд доғида куйган Абдуқаҳҳор, пешанасига уриб «Шоҳимардон, ҳамма азиз-авлиёларни оғизга олиб бўлмайдиган сўзлар билан сўкар эди», қўшни бир кампир юпатмоқчи бўлганда у «токчада турган қуръонни олди-ю, қулочкашлаб ерга урди... пичоқни олиб Шоҳимардонга аталган бузоқни оғилдан етаклаб чиқиб гўштини итлар есин маъносида «бўйнига пичоқ тортиб юборди»...

Мулоҳазалиги, хусусан ундаги янгиликка интилиш, шу пайтларда рўй берган революцион тўнтариш Абдуқаҳҳорнинг қиёфасини ўзгартиб юборди.

Кунлардан бир кун у пешанасига юлдуз тақилган шапка кийиб келди...

Абдулла Қаҳҳор «Ўтмишдан эртаклар» устида одатдагидек қунт билан ишлаган. Асарнинг ҳар бир бобини тугалланган бир ҳикоя тарзида яратган. Бабар тақдирига тегишли боби тугалланган бир асар. Бабарнинг хотинини қутурган ит тишлайди. Воқеа нималар биландир ривожланади: Бабар хотинини тешик тошга олиб бориш учун пул йиғади. Қишлоқдан кишиларнинг сут, қатиқ, қурут, қаймоқларини бозорга олиб бориб сотиб келади. Битта драматик воқеа кетидан иккинчи бир драматик воқеа келади. Бозорда тасодифан Бабарни ўғри деб тутишади ва совуқ хонага қамаб қўйишади. Воқеа нима биландир тугайди: ноҳақ қамалгани аниқлангач Бабар бўшатилади. Лекин ноҳақ тухмат, совуқ хона унинг жони-дилидан ўтиб кетган эди. Уйига етмасдан ўлади, хотини олдида ўзининг муқаддас бурчини адо эта олмай армонда кетади. Бирин-кетин тиркалиб келган драматик воқеалар оғир фожиа билан тугайди.

Ўзининг драматик мазмуни билан асарнинг «Тешик тош» деб аталган бу боби ёзувчининг энг яхши ҳикояларидан бўлган «Анор»идан ҳам кучлироқ эмасми? «Ҳур қизга», Вофуруш калтагидан ўлган Ҳайрига тегишли саҳифалар ҳам санъаткорона ёзилган. Асарнинг деярли ҳамма боблари ҳам шу тарзда яратилган.

Абдулла Қаҳҳор бу асарга бой мазмун бағишлашда ҳам ўз маҳоратини кўрсатди. Ёнидан шивиллаб ўтган велосипед дамидан одам ўлади; қутича ичидан овоз чиқиб, ашула айтилиши, оҳанграбонинг темирни ўзига тортиши одамлар учун улуғ мўъжиза; кийим тикадиган машина — «Зингир» қишлоқнинг файзини бузади. Кеча велосипед шамолидан юраги ёрилиб ўлган ўзбек, эндиликда машинага миниб пахта теряпти, оҳанграбонинг темирни тортишини каромат деб тушунган ўзбек катта-катта дарёларни жиловлаб, ундан куч олаётир! Абдулла Қаҳҳорнинг ўтмиш ҳақидаги эртаксимон гапларини ўқиб биз ғайриихтиёрий шу бугунги кунимизни, ҳаётимизда рўй берган ва рўй бераётган улуғ ўзгаришларни ўйлаб кетамиз.

«Ўтмишдан эртаклар»да Абдулла Қаҳҳор умумҳаёт эволюциясини яхши акс эттирган. Бироқ асарда марказий нуқтада турган образлардан бири — ёш Абдулла эволюцияси нимагадир ёзувчининг эътиборидан бир оз четда қолган. Балки ёзувчи ўз образини китобхон диққатига ҳадеб ҳавола қилавермишдан қочиш мақсадида шундай қилгандир. Бизнингча, бундан қочмаса ҳам бўлар эди.

«Ўтмишдан эртаклар»нинг охирги сатрларини ўқир эканмиз, «ёзувчи ҳали охирги нуқтани қўймабди» деган фикр хаёлимиздан ўтади. Балки ёзувчи ҳам бу фикрга қўшилар.

«Ўтмишдан эртаклар»ни Абдулла Қаҳҳор ўз биографиясини яратиш учун ёзган эмас. Биографик материал ёзувчи учун ижодий туртки бўлган. Қаҳҳор бу асари билан оғир ўтмиш ҳақида яратган ҳикояларига якун ясади. Алоҳида-алоҳида ёзилган асарларда ҳаётнинг умумреволюцион оқимини кенг кўламда кўрсатиш қийин эди. «Ўтмишдан эртаклар» билан Қаҳҳор шу вазифани бажарди ва ўзининг камолатини намойиш қилди.

Матёқуб ҚЎШЧОНОВ.

*) «Шарқ юлдузи» 9 ва 10-сонлар, 1965 йил.

ҲАРҚАЛАЙ ҚАРҒА-ДА...

(Икки иғвогар уйни хилват қилиб, бир мактаб директори устидан иғво хат уюштиряпти)

БИРИНЧИ — (Ёза туриб) Ажойиб хат бўлди-да...

ИККИНЧИ — Хўш... Охирги жумлани қайтариб ўқинг-чи?

БИРИНЧИ — Бинобарин, Азиз Азимович мактаб директорлигига мутлақо нолойиқ одам.

ИККИНЧИ — Одамни ўчиринг, шахс денг, шахс!

БИРИНЧИ — (Ўзгартириб) нолойиқ шахс.

ИККИНЧИ — Ҳа, бу яхши. Ёзинг! Илова: хатда келтирилган фактларни текширишда мактаб коллективидан сўрашлик мақсадга мувофиқ эмас. Чунки, ўқитувчиларнинг кўпчилиги директорнинг ҳамтовоқлари.

Имзо: Бир группа холислар.

БИРИНЧИ — Боплаиди.

ИККИНЧИ — Ана энди кўрасиз, текшир-текширни.

БИРИНЧИ — Қани энди шу гапларимиз ростга айланса-ю, исботланса.

ИККИНЧИ — Ёлғонни ростга ўтказиш қийин, аммо биздан нима кетди, дўстим, ҳаннада-ҳанна. Хатимиз бориб етгандан кейин, текширгани комиссия келадими, келади. Азизов ўзини оқлаб олгунча ич этини еб, беш-тўрт кун бўлса ҳам одамларнинг бетига қаролмайди. Бу ёқдан мишмишни тарқатамиз: «Азизов ундоқ қилган эмиш, Азизов бундоқ қилган эмиш, ишдан олинар эмиш». Миш-миш ҳам яхши нарса.

БИРИНЧИ — Миш-миш яхши. Мишмишни дўндирамиз.

ИККИНЧИ — (Ўзини елпиб) Руҳим анча енгил тортди.

БИРИНЧИ — Менинг ҳам... Ўзаро гап-ку. Кўролмаслик ёмон касал экан-да, дўстим. Ўзим-ку бировга яхшилик қилган эмасман ва қилмайман. Аммо биров-бировга яхшилик қилаётганини кўрсам башарам кўкариб, қалтираб ғалати бир ҳолда қоламан.

ИККИНЧИ — Ҳа, дўстим-а. Ўлмаган менинг жоним, сиз-ку биров-бировга яхшилик қилса кўролмас экансиз. Менинг касалим шундай-ки, ўзимга биров яхшилик қилса ҳам кўролмайман. Ўша он нафасим тиқилиб, кўнглим бир хил бўлиб кетади.

БИРИНЧИ — У... Сизни касалингиз ўтинқираган экан...

ИККИНЧИ — Ҳа, баъзан қаттиқ ўйлаб хавфсираб, ҳовотирланаман.

БИРИНЧИ — Кимдан?!

ИККИНЧИ — Сиздан?..

БИРИНЧИ — Мендан?!

ИККИНЧИ — Ҳа, сиздан?.. Вақти келиб иккаламиз бир-биримизнинг устимиздан ёзиб, тўқнашиб қоламизми дейман-да...

БИРИНЧИ — Нафас деганни исситроқ қилсангиз-чи. Қарға-қарғанинг кўзини чўқийдими?

ИККИНЧИ — Чўқимайди-ю... Ҳар қалай қарға-да...

Жамолиддин АСОМИДДИНОВ.

● ●

«КАМТАР» ШОИР

Бир ошнамнинг учта тўртлиги
Газетада чиқди устма-уст.
Камтарликдан шунда ўзига
«Вулқон» дея қўйди тахаллус.

«АТЕИСТ»

Ўзи зўр атеист, ҳар икки сўзда
Дину-бидъатларни этар тору мор.
Уйда ўғилчасин кўрсанг, бўйнида
Осиғлиқ бир шода кўзмунчоқ,
тумор.

Ўткир САИДОВ.

ЯНГИ ҒАЗАЛЛАР

ҚУЁШУ ОЙДАН

Ҳарна борлиқ баҳр олиб ўсгай қуёшу ойдан,
Муҳтарам инсон яна хушбаҳра боғу жойдан.
Қилмаса меҳнат, риёзат ким топар фазлу камол,
Яхши ишланса бўлур чиннийи жонон лойдан.
Сўзласанг, ҳар кимнинг ўз ақлига чоғлаб сўзлагил,
Кутмагай от хизматин ҳеч кимса ёш бир тойдан.
Ўйламасдан сўзламоқ ҳар сўзни, ҳикматдин узоқ,
Оғзи куйса тонг эмас ким иссиғ ичган чойдан.
Тил югурдак бўлса гар бошига кулфат келтирур,
Қайтиб ўз жойига келмас ўқ отилса ёйдан.
Камбағал ким тинчу соғу, иттифоқ аҳли аёл.
Яхшидур нотинчу носоғ, аҳлиятсиз бойдан.
Маърифатнинг сойи мавж ургай, Ҳабибий, ўлкада,
Комил инсон бўлмагай ким ичмаса бу сойдан.

ҲАБИБИЙ.

ЁРДАН ЎЗГА БИЛМАСИН

Эй сабо, сиримни ёйма, ёрдан ўзга билмасин,
Тунлари бедорлигим дилдордан ўзга билмасин.
Йўлларига кўз тутардан бўлди рангим заъфарон,
Кутганимни аҳдига инкордан ўзга билмасин.
Ишқида тушган жудолик ўтида ёнганларим
Сақла тил ҳар ерда сен, ул ёрдан ўзга билмасин.
Айт бориб, ул шўхи дилбар биз томон этсин хиром,
Келса дуч гар шум рақиб, озордан ўзга билмасин.
Ёзёвон саҳросини боғ айладим, келсин кўриб,
Мен билан сайр этганин гулзордан ўзга билмасин.
Ҳар кишига ишқинг айтиб, қилмагил Маъруф, хато.
Севганингни ул кўзи хумордан ўзга билмасин.

Маъруф НАЗАРОВ.

КЕКСАЛАР

Кексаларнинг суҳбати фазлу карамнинг боғидир,
Ҳар мақоли ҳикмату нафъу юракнинг ёғидир.

Ҳурмат этмак бу дуогў меҳрибонларни керак,
Кўпни кўрган бу забардастлар ҳаёт қаймоғидир.

Сочсалар дил баҳридан панду насиҳат дурларин,
Баҳрасиз қолгучилар ҳар муддао тўмтоғидир.

Бу азиз соҳиб тамизлар ишлаган боғларни кўр,
Юртни мамнун айлаган боғлар алар қишлоғидир.

Илму фан нури билан эл-юртни мамнун айлаган,
Ҳам ҳидоят машъалин ёққан шулар чақмоғидир.

Хизмат айланг, эй ёронлар, хуш тавозелик билан,
Бахтиёр бу кексалар элнинг суянган тоғидир.

Хушнудо бил, ёшлигингда кексаларнинг қадрини,
Гар керак бўлса ўзингга бахт қучоқ очмоғидир.

А. МУЗАФФАРИЙ.

Ёшлик, бахтиёрлик, гўзаллик
рақси
Дилларга бағишлар парвозу
қанот.
Чаманда тўлганган гуллар
эмасми
Ҳаёт ишқи билан мавжланган
авлод.

Ватан саодати, халқимиз бахти
Уларнинг кўзида, юзида аён.
Улар — боғимизнинг ниҳол
дарахти,
Бошлари устида қуёшли осмон.

В. Баскаков фотоэтюди.

МАҚСАДИМИЗ — ДЎСТЛИК

ҚОҲИРА САФАРИ ОЛДИДАН

Алишер Навоий номли академик опера ва балет театрининг балет труппаси 9-мартда Қоҳира сафарига жўнаб кетади. Театр директори Ҳабиб Раҳмонов шу муносабат билан бизга қуйидагиларни гапириб берди.

◆ ◆

Ўзбек ва араб халқларининг қадимий традицион дўстлик алоқалари бор. Театримиз балет труппасининг Қоҳирага сафари ҳам ана шу дўстлик традицияларининг давомидир. Балет труппаси гастроль давомида араб меҳнаткашларини ўзбек халқи маданияти ва санъатининг ютуқлари билан таништиради. Шунинг учун труппа ўзи билан бирга Ўзбекистон маданияти ва санъатининг тараққиёт йўлини акс эттирувчи кўргазма олиб кетмоқда. Қоҳирада кўрсатадиган спектакль ва концертларимизнинг араб ва инглиз тилларида ёзилган программаларини тайёрладик. Театримиз коллективи ўз гастролларини Қоҳира давлат симфоник оркестри билан ҳамкорликда композитор Фейгиннинг «Дон Жуан» операси билан бошлайди. Шундан сўнг артистларимиз «Оққуш кўли» балетининг Большой театр саҳналаштирган вариантини кўрсатади. Араб томошабинларига Ҳ. Олимжон поэмаси асосида ишланган «Семурғ» балетини ҳам тақдим қилмоқчимиз. Бундан ташқари Қоҳирада бир актли балет кечалари ўтказамиз. Бирлашган Араб Республикасига сафарга отланган балет труппамизда СССР халқ артисти Г. Измайлова, Ўзбекистон халқ артистлари Б. Қориева, К. Юсупова, Г. Мавaева, солистлардан В. Васильев, Р. Тангуриев, С. Бурхонов, А. Абдураҳмонов, Г. Усмонқулов, Б. Жўрабоев, Қ. Соатовлар бор.

Театримизнинг балет труппаси араб — совет дўстлиги жамиятида, Асвон тўғони қурувчилари ҳузурида, Қоҳира университетида ҳамда Қоҳира телевидениеси орқали араб меҳнаткашлари билан учрашувлар ўтказади. Гастроль спектаклларимизда Ўзбекистон халқ артисти Б. Иноятов, Д. Абдураҳмонова, И. Юсупов, А. Кузнецовлар дирижёрлик қилишади. Спектаклларда шунингдек Қоҳира хореография мактабининг ўқувчилари ҳам иштирок этадилар.

ИНГЛИЗ ЮМОРИ

ТУХУМ

Франциялик турист Англияга саёҳатга борди. У инглизчани бир оз билсада, аммо яхши гаплашолмасди. У овқатланиш учун ресторанга кириб, менюни кўздан кечиргач икки-уч дона тухум, ҳамда бир стакан кофе буюрмоқчи бўлди. Лекин тухум сўзини инглизчасига нима дейишни унутган эди. Турист хаёл суриб деразадан ташқарига қараб ўтираркан, кўзи донлаб юрган хўрозга тушди ва тезда официантканн чақирди.

— Кечирасиз, хоним, ҳу анави ҳовлида юрган паррандани инглиз тилида нима дейилади?

— Унуми? Хўроз, — деди официантка.

— А... Э... кечирасиз, хўрознинг рафиқасини-чи?

Официантка ҳайратомуз:

— Товуқ, — деди.

— Кечирасиз, хоним, ундай бўлса товуқнинг жўжалари инглизчасига нима дейилади?

— Жўжа, — деди таажжубланиб аёл.

— Жўжаларни гуғилгунча нима, дейилади, — эзмаланди яна турист.

— Жўжаларними? Ту — хум, дейилади-да?

— Ҳа, баракалла... Топдингиз? Мумкин бўлса менга икки дона тухум ва бир стакан кофе келтириб берсангиз.

МУЗЛАБ ҚОЛИБДИ

Америкалик ва англиялик икки турист ресторанда ўтириб, Шотландиянинг шимолида январь ойида бўладиган совуқ ҳақида қизғин баҳс қилишарди.

— Биласизми, — гап бошлади америкалик турист, — бизнинг Қўшма Штатдаги совуқни ҳеч қайси ернинг совуғи билан тенглаштириб бўлмайди. Мен бир куни қишда кичкина тепаликдан ерга сакраб тушаётган қўзичоқнинг ҳавода музлаб қолганини ўз кўзим билан кўрганман, — деди, уни ишонтириш учун «ўз кўзим» сўзини алоҳида урғу билан айтди.

— Э, дўстим ернинг тортиш қонуни қаерга кетди? Ахир жонивор музлаган чоғда ҳам ерга тушиши керак-ку, — деди англиялик турист ҳамсуҳбатининг гапига ҳайрон бўлиб.

— У гапингиз тўғри-куя, дўстим, лекин ернинг тортиш қонуни ҳам бу қаттиқ совуқда музлаб қолибди-да.

БОЛА ВА ПИРОЖНИЙ

Поезд кичик станцияда бирдам тўхтади. Вагон деразасидан ташқарига қараб ўтирган йўловчилардан бири нарироқда пирожний сотаётган аёлни кўриб қолди. Бу қараган йигит ғоят олифта эди. Унинг пирожний егиси келди аммо пирожний сотаётган аёл вагондан анча узоқда. Олифта йигит ўзи боргиси келмай, платформада юрган бир болани чақирда ва ундан пирожнийнинг нархини сўради.

— «Уч пенс» туради, — жавоб берди бола.

Йигит болага пул узатиб:

— Иккита пирожний ол, бирини ўзинг е! Иккинчисини менга олиб кел! — деди.

Бир оздан кейин бола битта пирожний еб, қайтиб келди ва олифта йигитга 3 пенс қайтариб берди.

— Пирожний қани? — сўради йигит.

— Ўзи бир дона қолган экан, ўзим олиб едим, — деб жавоб берди бола.

Инглизчадан:

М. ТУРСУНХЎЖАЕВ ва А. ИНОҒОМХЎЖАЕВ таржимаси.

№ Г — 43. Индекс 64543. Р — 07622.
Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бирлашган нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри.
Редактор М. ҚОРИЕВ.